

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Temel Eğitim Anabilim Dalı
Sınıf Eğitimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

İLKOKUL 4. SINIF TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA YER ALAN
METİNLERİN ÇOCUK EDEBİYATININ NİTELİKLERİ AÇISINDAN
İNCELENMESİ

MESUT ATEŞ
ORCID: 0009-0000-9668-140X

Dr. Öğr. Üyesi Celalettin ÇELEBİ
ORCID: 0000-0002-2189-6403

Konya-2024

ÖNSÖZ TEŞEKKÜR

“İlkokul 4.Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Çocuk Edebiyatının Nitelikleri Açısından İncelenmesi” tezimin her aşamasında fikirleriyle, ilgi, eleştiri,sabrı ve akademik bilgileriyle bana destek olan çok değerli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Celalettin ÇELEBİ Hocama teşekkürü borç bilirim.

Çalışmamda manevi desteğini esirgemeyen ve her adımda destek olan eşim Şükriye ATEŞ'e sonsuz sevgi ve minnetle...

Mesut ATEŞ

Temmuz 2024

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ TEŞEKKÜR.....	i
İÇİNDEKİLER.....	ii
TABLolar	iv
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	v
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ	vi
KISALTMALAR.....	vii
ÖZET	viii
ABSTRACT	ix
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi	5
1.4. Araştırmanın Kapsamı.....	6
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	6
1.6. Varsayımlar	6
1.7. Tanımlar	7
2. ALANYAZIN.....	8
2.1. Türkçe Dersi ve Türkçe Dersi Öğretim Programı	8
2.2. Ders Kitaplarına Alınacak Metinlerin Nitelikleri.....	12
2.3. Çocuk Edebiyatı	15
2.3.1. Çocuk Edebiyatı Metinlerinde Bulunması Gereken Temel Nitelikler.....	19
2.4. İlgili Araştırmalar	23
3. YÖNTEM.....	25
3.1. Araştırma Modeli	25
3.2. İncelenen Materyal	25
3.3. Verilerin Toplanması.....	26

3.4. Verilerin Analizi.....	29
3.5. Geçerlik ve Güvenirlik.....	30
4. BULGULAR	31
5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	92
5.1. Sonuç ve Tartışma.....	92
5.2. Öneriler.....	95

TABLÖLAR

Tablo 3.1. Bilgilendirici Metinler.....	33
Tablo 3.2. Hikâye Edici Metinler.....	33
Tablo 3.3. Şiirler.....	34
Tablo 3.4. İçerik Değerlendirme Formu.....	35
Tablo 3.5. Biçimsel Değerlendirme formu.....	37
Tablo 4.1. Metinlerin İçerik Özelliklerinin Değerlendirilmesi.....	42
Tablo 4.2 Metinlerin Biçimsel Özelliklerinin Değerlendirilmesi.....	43

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

İlkokul 4.Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Çocuk Edebiyatının Nitelikleri Açısından İncelenmesi başlıklı tez çalışmamın toplam **105** sayfalık kısmına ilişkin, 29/07/2024 tarihinde tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı **%10** olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç
2. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç
3. Önsöz hariç
4. İçindekiler hariç
5. Simgeler ve kısaltmalar hariç
6. Kaynaklar hariç
7. Alıntılar dahil
8. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranının (%30) altında olduğunu ve intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

31/07/2024

Mesut ATEŞ

Dr. Öğr. Üyesi Celalettin ÇELEBİ

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynaklar listesine eklendiğini beyan ederim.

31/07/2024

Mesut ATEŞ

KISALTMALAR

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

YÖK: Yükseköğrenim Kurumu

TTK: Talim Terbiye Kurumu

ÖZET

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Temel Eğitim Anabilim Dalı
Sınıf Eğitimi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

İLKOKUL 4. SINIF TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA YER ALAN METİNLERİN ÇOCUK EDEBİYATININ NİTELİKLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Mesut ATEŞ

Bu araştırmanın temel amacı, MEB yayınları tarafından hazırlanan ilkokul 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin çocuk edebiyatı nitelikleri açısından incelenmesidir. Bu inceleme ile ders kitabındaki metinlerin, çocuk edebiyatına özgü niteliklere uygunluğunu belirlemek ve Türkçe ders kitaplarının çağdaş eğitim sistemi beklentileri doğrultusunda geliştirilmesine ve güncellenmesine katkı sağlamak amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Verilerin toplanmasında doküman analizi (belgesel tarama) yöntemi ele alınmıştır. Doküman analizi yoluyla toplanan veriler betimsel analiz yöntemi kullanılarak çözümlenmiştir. İncelenen eserlerin bazılarının görsel yönünden ön plana çıktığı söylenebilirken bazı eserlerdeki görsellerin yetersiz, konuyla ilgisiz, renklendirmelerin yanlış, verilen iletilerin amacına net olarak hizmet etmediği belirlenmiştir. Çalışma sonucunda kitapların şekilsel olarak daha iyi hale getirilmesi gerektiği gibi aynı zamanda kitap içerisinde verilen mesajların da çocukların yaşlarına uygun hale getirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Her ne kadar incelenen kitaplardaki dış yapı özellikleriyle içyapı özellikleri açısından yapılması gereken birtakım değişikliklere ihtiyaç olmasına rağmen kitapların genelinin çocuklara hitap ettiği söylenebilecektir. Çalışma kapsamında incelenen kitapların iç ve dış yapı özellikleri yönünden eksikliklerinin olduğu görülmüştür. İlgili eksikliklerin giderilmesi sayesinde bu kitapların; çocukların okuyabileceği, sevebileceği, anlayabileceği hale geleceği söylenebilecektir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe, Ders Kitabı, Çocuk Edebiyatı, Nitel Analiz

ABSTRACT

Necmettin Erbakan University, Graduate School of Educational Sciences
Department of Basic Education
Primary Education Program
Master Thesis

EXAMINING THE TEXT THAT APPEARS IN THE 4TH YEAR OF PRIMARY SCHOOL TURKISH LESSON BOOKS IN ORDER TO QUALITIES OF CHILDREN'S LITERATURE

Mesut ATEŞ

The main purpose of this research is to examine the texts in the primary school 4th grade Turkish textbook prepared by MEB publications in terms of children's literature qualities. With this review, it is aimed to determine the suitability of the texts in the textbook with the characteristics specific to children's literature and to contribute to the development and updating of Turkish textbooks in line with the expectations of the contemporary education system. Qualitative research method was used in the research. Document analysis (documentary scanning) method was used to collect data. The data collected through document analysis was analyzed using the descriptive analysis method. While it can be said that some of the works examined stand out visually, it has been determined that the visuals in some works are inadequate, irrelevant to the subject, the coloring is wrong, and the messages given do not clearly serve their purpose. As a result of the study, it was concluded that not only the books should be improved visually, but also the messages given in the books should be adapted to the age of the children. Although some changes are needed in terms of the external and internal structure features of the books examined, it can be said that the books generally appeal to children. It was observed that the books examined within the scope of the study had deficiencies in terms of internal and external structural features. Thanks to the elimination of relevant deficiencies, these books; It can be said that children will be able to read, love and understand.

Key Words: Turkish, Textbook, Children's Literature, Qualitative Analysis

BÖLÜM 1

1.GİRİŞ

Eğitim sisteminde dil ve edebiyat eğitimi, çocukların dil becerilerini geliştirmede ve edebi zevk kazanmalarında kritik bir rol oynar. İlkokul çağındaki öğrenciler, dil gelişimlerinin en önemli dönemlerinden birini yaşarlar ve bu süreçte okudukları metinler büyük bir etkiye sahiptir. Bu nedenle, ilkokul ders kitaplarında yer alan metinlerin kalitesi, çocukların edebi gelişimi ve okuma alışkanlıkları açısından oldukça önemlidir (Yalınkılıç,2014).

Erken çocukluk döneminde çocuklarla birlikte gerçekleştirilen sesli okuma ve resimli kitap okuma etkinlikleri, dil anlama becerilerini ve kelime dağarcıklarını geliştirir (Frijters, Barron ve Brunello, 2000). Bu bağlamda, ilkokul 4. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin çocuk edebiyatının nitelikleri açısından incelenmesi önemlidir. Bu inceleme, metinlerin öğrencilerin dil gelişimine, edebi duyarlılıklarına ve okuma motivasyonlarına nasıl katkı sağladığını anlamamıza yardımcı olur. Çocuk edebiyatının nitelikleri, dilin doğru ve etkili kullanımı, çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygunluk, yaratıcı ve eleştirel düşünmeyi teşvik etme, kültürel ve evrensel değerlere yer verme gibi unsurları içerir (Sever, 2015). Kitaplardaki harfler, kelimeler, cümleler ve metinlerle tanışmak, gelişim sürecinde konsantrasyon yeteneğini artırır ve yeni kitaplar ile hikayeler öğrenme motivasyonunu yükseltir (Schaefer, 2009).

Bu çalışma için ilgili literatür taranmış ve bu konunun özgün olarak sunulması ihtiyacından dolayı araştırılmasına karar verilmiştir. Buna göre ilkokul 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin, çocuk edebiyatının bu temel nitelikleri açısından değerlendirilmesini amaçlamaktadır. Diğer taraftan ders kitaplarındaki metinlerin çocukların dil gelişimine ve edebi zevkine ne derece katkı sağladığını ortaya koymak, güçlü ve zayıf yönlerini belirlemek ve daha nitelikli eğitim materyalleri geliştirilmesine katkı sağlamak hedeflenmiştir.

1.1.Problem Durumu

Çocukların kendi anadillerini öğrendikleri evrede okuyacakları kitaplar; çocukların okuma sevgilerinin gelişmesinde ve anadillerini doğru öğrenmelerinde önemlidir. Bu amaçla hazırlanan çocuk kitapların hem şekilsel hem de içerik olarak uyumlu olması gerekmektedir. Çocuk kitaplarındaki metinlerin çocuklara hitap etmesi ve yeni şeyler öğretmesi hedeflenmektedir. Metin, insanların ana dillerini ilk olarak aileleri ve toplumlarından

öğrendiğini ve bu dil öğretiminin ailede başlayıp okullarda sistemli bir şekilde devam ettiğini açıklar. Ana dil öğretiminin amacının, dil becerilerini geliştirmek olduğu belirtilir. Dil becerilerinin geliştirilmesinin, bireylerin anlamalarını, duygularını ve düşüncelerini doğru bir şekilde ifade etmelerini sağladığı vurgulanır (Sever, 2015).

Ana dil öğretiminin temel hedefi, bireylerin anlama ve anlatma becerilerini geliştirmektir. Bu şekilde, bireylerin dilin kurallarını ve anlam dünyasını kavrayarak etkili bir şekilde iletişim kurabilecekleri ifade edilir. Ana dilini en iyi şekilde öğrenen bireylerin, eğitim ve öğretim süreçlerini daha başarılı ve nitelikli bir şekilde sürdürebileceği belirtilir. Türkçe dersinin, ilkokulun ilk kademesinde sınıf öğretmenleri tarafından verildiği ve birinci sınıfta okuma ve yazma öğretiminin gerçekleştiği anlatılır. Daha sonraki sınıflarda ise dilin inceliklerinin artan bir hızla öğretildiği belirtilir (Demir ve Açık, 2011). Ana dili öğretiminin temel hedefi, okuma kültürüne sahip, düşünme yetisi gelişmiş ve duyarlı bireyler yetiştirmektir. İlköğretimden üniversiteye kadar devam eden eğitim sürecinin tüm aşamaları arasında uyum sağlanmalı ve bu süreçte kazandırılan beceriler, sistematik bir şekilde ilerleyerek sürekli olarak geliştirilmelidir (Açık Önktaş, 2010).

İlköğretimdeki tüm derslerin uygun bir şekilde oluşturulması için öncelikli olarak Türkçe dersinin ele alındığı ifade edilir. Türkçe öğretim programının, çağın gereksinimlerini karşılayan, dinamik ve aktif öğrenmeye duyarlı bireyler yetiştirmeyi amaçladığı ve zaman zaman güncellendiği belirtilir. Millî Eğitim Bakanlığı'nın, 2018-2019 eğitim-öğretim yılından itibaren "Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)" adıyla yeni bir programa geçmeyi planladığı ifade edilir. Bu yeni öğretim programının amacı, çağın gereksinimlerine uygun olarak sürekli güncellenen ve değişen dünya şartlarına uyum sağlayabilen, kültürel olarak dinamik ve aktif öğrenmeye duyarlı bireyler yetiştirmektir. Bu programa göre Türkçe dersi, ilkokul ve ortaokulun tüm sınıf seviyelerinde verilmektedir (Millî Eğitim Bakanlığı, 2019). Ana dili dersi tüm derslerin temelidir. Yani bütün derslerin mihenk taşı kabul edilen ana dili dersinin öğretimi konusu, üzerinde düşünülmesi gereken en temel konudur. Bu ders, bir araç ders olarak okulda öğretimin temelini oluşturur (Demirel, 2003).

Ana dil öğretimi, bireylerin iletişim becerilerini geliştirmenin yanı sıra kültürel mirası anlamalarını, değerlerini ve kimliklerini daha iyi kavramalarını da amaçlamaktadır. Aynı zamanda dilin doğru ve etkili bir şekilde kullanılmasını sağlayarak bireylerin kendilerini ifade edebilme yeteneklerini güçlendirmek hedeflenir. Türkçe öğretimi, sadece dilsel

becerileri değil aynı zamanda düşünsel yetenekleri de desteklemek amacıyla tasarlanmıştır. Öğrencilere eleştirel düşünme, problem çözme ve analitik yetenekler kazandırmayı hedefleyen bir yaklaşım benimsenir (Aytan, Çalıcı ve Erdem, 2018). Ana dil dersleri, ilkokuldan üniversiteye kadar her eğitim kademesinde yer almasına rağmen, istenilen hedeflere ulaşamadığı görülmektedir. Üniversitelerimizde "öğrenciler ana dilini yeterince iyi bilmiyor" tespitinden yola çıkarak "Ana Dili" dersleri konulmuştur (Yangın, 2001). Yeni Türkçe Öğretim Programı (2018), Türkçe dersinde temel dil becerileri olan dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma yeteneklerinin kazandırılmasında metinlerin kullanılacağını belirtmektedir. Her sınıf düzeyinde, sekiz tema çerçevesinde dört farklı metin kullanılacağı ifade edilmiştir. Bu metinler üç ana biçim altında toplanmıştır: Bilgilendirici, hikayenin anlatıldığı metinler ve şiirler. Metinlerin temalar arasında dengeli bir şekilde dağıtılması önemsenmiştir. Ana dili dersinin etkinlik alanları, anlama ve anlatma becerilerini temel alır. Ana dilinin etkili ve güzel bir şekilde kullanılabilmesi, anlama becerilerinin (okuma ve dinleme) ve anlatma becerilerinin (konuşma ve yazma) etkin bir şekilde geliştirilmesiyle mümkün olur (Açık Önkaş, 2010).

İlköğretimin ilk sınıflarından itibaren ana dil öğretiminin başarılı olabilmesi ve Türkçe öğretim programındaki amaçların gerçekleşebilmesi için ders kitaplarında yer alan metinlerin belirli nitelikleri taşıması gerekmektedir. Bu metinler Türkçenin zenginliğini yansıtmalı, çocuklara okuma sevgisi aşılamalı, anlama ve anlatma becerilerini geliştirmeye yönelik olmalıdır. Ayrıca, estetik değerlere sahip, bilişsel ve duyuşsal olarak çocukların gelişimine katkı sağlayacak şekilde tasarlanmış olmalıdır. Ana dilinin uygulamalı olarak öğretilmesindeki amaç, insan beyninin kapasitesini dil öğretimine uygun bir biçimde planlamaktır (Yalçın, 2002). Beyin üzerinde yapılan araştırmaların "çoklu zekâ", "duygusal zekâ", "beyin temelli öğrenme", "proje tabanlı öğrenme" kuramlarına zemin oluşturduğu, kalıcı ve etkin öğrenmeyi sağlayacak malzemeler ile öğretim tekniklerinin geliştirilmesine önemli katkıda bulunduğu bilinmektedir (Yemenici, 2002).

Özellikle ortaokul düzeyindeki metinler üzerine yapılan akademik çalışmalar mevcut olsa da ilkokul düzeyindeki metinlerle ilgili çalışmalar sınırlıdır. Bu nedenle bu araştırma, ilkokul 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin çocuk edebiyatı metinlerinin niteliklerine göre incelenmesini ve bu metinlerin biçimsel ve içerikle ilgili niteliklerini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, MEB yayınları tarafından hazırlanan ilkokul 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin çocuk edebiyatı nitelikleri açısından incelenmesidir. Bu inceleme ile ders kitabındaki metinlerin, çocuk edebiyatına özgü niteliklere uygunluğunu belirlemek ve Türkçe ders kitaplarının çağdaş eğitim sistemi beklentileri doğrultusunda geliştirilmesine ve güncellenmesine katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlara ulaşmayı hedeflenmiştir:

- MEB yayınları ilkokul 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinler, çocuk edebiyatının sayfa düzenine uygun özellikler taşıyor mu?
- MEB yayınları ilkokul 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinler, çocuk edebiyatının harflerin özelliklerine uygun özellikler taşıyor mu?
- MEB yayınları ilkokul 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinler, çocuk edebiyatının resimlerinin niteliğine uygun özellikler taşıyor mu?
- MEB yayınları ilkokul 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinler, çocuk edebiyatının yazım, imla ve noktalama özelliklerine uygun mu?
- MEB yayınları ilkokul 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinler, çocuk edebiyatının temalarına uygun özellikler taşıyor mu?
- MEB yayınları ilkokul 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinler, çocuk edebiyatının konularına uygun özellikler taşıyor mu?
- MEB yayınları ilkokul 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinler, çocuk edebiyatının ana düşüncelerine uygun özellikler taşıyor mu?
- MEB yayınları ilkokul 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinler, çocuk edebiyatının dil ve anlatım özelliklerine uygun mu?

Bu alt amaçlar, ilkokul 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin çocuk edebiyatı özelliklerine ne kadar uygun olduğunu belirlemeyi amaçlayan araştırmanın hedeflerini açıkça ifade etmektedir.

Bu alt amaçlar, araştırmanın ilkokul 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin çocuk edebiyatı nitelikleri ile uygunluk durumunu detaylı bir şekilde değerlendirmeyi amaçladığını göstermektedir.

Bu tür bir inceleme, eğitim materyallerinin etkinliğini ve öğrenci merkezli eğitimi destekleme kapasitesini değerlendirmeyi amaçlar. Eğitim materyalleri, öğrencilerin ilgi düzeylerine, bilişsel yeteneklerine ve duygusal gelişimlerine uygun olması, etkili ve sürdürülebilir öğrenme deneyimlerinin sağlanmasında kritik bir rol oynar (Sever, 2019).

Araştırma sonuçları, Türkçe ders kitaplarının geliştirilmesi ve güncellenmesi süreçlerine yol gösterici olabilir. Bu tür incelemeler, eğitim materyallerinin kalitesini artırmak ve öğrencilerin öğrenme deneyimlerini optimize etmek için eğitimcilerin ve program geliştiricilerin rehberliğine yardımcı olabilir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Çocuk kitapları ve ders kitaplarında yer alan çocuk edebiyatı metinlerinin, çocukların bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimleri üzerinde büyük bir etkisi vardır. Bu tür eserlerin, içerdikleri konu, kullanılan dil ve iletmek istedikleri ana fikir gibi özellikler açısından çocukların beklentilerine ve hayal dünyalarına uygun olmaları gerekmektedir. Okuma ve yazma becerilerini kazanan çocuklar, nitelikli metinlerle tanıştıklarında okuma konusunda daha motive olurlar. İlkokul yıllarında, okuma eyleminin sürekliliğinin temellerinin atıldığı bu dönemde karşılaşılan metinlerin büyük bir önemi vardır (Yalçın ve Aytaş, 2017).

Türkçe ders kitapları ve içerdikleri metinler, çeşitli açılardan farklı araştırmacılar tarafından incelenmiştir. Ancak bu çalışmalar genellikle ortaokulun 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerine odaklanmıştır. İlkokul düzeyindeki Türkçe ders kitaplarının metinlerine yönelik çalışmaların sayısının sınırlı olması, bu araştırmanın amacını ilkokul 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin çocuk edebiyatı nitelikleri açısından incelenmesi olarak belirler. Bu tür bir çalışmanın, özellikle ilkokul 4. sınıf düzeyindeki ders kitaplarındaki metinlerin niteliklerini değerlendirerek, Türkçe dersinde öğretim için nitelikli metinlere vurgu yapmanın önemini vurgulayacağı düşünülmektedir. Bu çalışma, öğretmenlere, öğrencilere ve bu konuda araştırma yapan kişilere katkıda bulunmayı amaçlamaktadır (Dilek, 2014).

Ayrıca bu araştırmanın önemi, çocukların eğitiminde ve gelişiminde edebi metinlerin rolünü vurgulamaktadır. Çocuk edebiyatının, özellikle eğitim materyallerinde ve ders kitaplarında yer alan metinlerin seçiminde ve tasarlanmasında ne kadar etkili olduğunu göstermektedir. Bu metinlerin, çocukların zihinsel kapasitelerini artırmak, duygusal gelişimlerini desteklemek ve sosyal becerilerini geliştirmek için nasıl kullanılabilirliği üzerine odaklanmaktadır.

İlkokul yıllarında, çocuklar okuma ve yazma becerilerini geliştirmeye başlarlar. Bu dönemde karşılaştıkları metinler, onların okuma alışkanlıklarını ve okuma ilgilerini büyük ölçüde etkiler. Bu nedenle, ilkokul ders kitaplarında yer alan metinlerin nitelikli ve çocuklara uygun olması, onların okuma sevgisi ve öğrenme motivasyonunu artırmak için kritik bir öneme sahiptir.

Aynı zamanda, bu araştırma ilkokul düzeyindeki Türkçe ders kitaplarına odaklandığı için ilgili literatüre katkı sağlama amacını taşımaktadır. Daha çok ortaokul düzeyinde yapılan önceki çalışmalara ek olarak, ilkokul düzeyindeki metinlerin incelenmesi, çocukların erken yaşlardan itibaren nitelikli metinlerle tanışmalarının önemini göstermektedir.

1.4. Araştırmanın Kapsamı

Bu araştırma, Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu tarafından hazırlanan ve 2023/2024 eğitim-öğretim yılında ilkokul 4. sınıfların Türkçe öğretiminde kullanılan MEB yayınlarının ilkokul 4. sınıf Türkçe ders kitabıyla sınırlıdır.

Araştırmada, ilkokul 4. sınıf Türkçe ders kitabının içerdiği okuma metinleri incelenmiştir.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, ders kitabındaki okuma metinlerine odaklanmış, dinleme/izleme metinleri ve serbest okuma metinleri araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır.

İnceleme, sadece bilgilendirici, hikâye edici ve şiir türündeki metinleri kapsamış ve eğitsel nitelikler açısından detaylı bir değerlendirme yapılmamıştır.

Bu kapsam ve sınırlılıklar, araştırmanın belirli bir odak noktasına sahip olduğunu ve bunun dışındaki unsurları dikkate almadığını göstermektedir. Araştırma, ilkokul 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki okuma metinlerinin çocuk edebiyatı nitelikleri açısından incelenmesi üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu sınırlılıklar, araştırmanın odaklı ve derinlemesine bir inceleme yapmayı amaçladığını gösterir.

1.6. Varsayımlar

- Çocuk edebiyatı metinlerinin analizinde kullanılan biçimsel ve içeriksel özelliklerin yeterli olduğu kabul edilmiştir.

- Araştırma sürecinde incelenen metinlerin dikkatle ve belirlenen kriterlere uygun olarak incelendiği varsayılmıştır.
- Araştırmanın örneklemini oluşturan 15 metnin, ders kitabındaki metinleri temsil ettiği varsayılmıştır.

1.7. Tanımlar

Çocuk: Doğumdan ergenlik çağına kadar olan dönemi yaşayan küçük birey (şimşek, 2005).

Çocuk Edebiyatı: Erken çocukluktan ergenlik dönemine kadar çocukların dil gelişimine ve anlama düzeyine uygun, sanatsal nitelikli dilsel ve görsel içeriklerle duygu ve düşünce dünyalarını zenginleştiren, estetik beğenilerini geliştiren eserlerin genel adıdır (Sever, 2019).

Ders Kitabı: Öğrencilerin yaş ve bilgi seviyesine uygun olarak bilişsel ve duyuşsal becerileri destekleyen, ğretim programlarına uygun şekilde hazırlanan, zengin metinlerden oluşan ve bilgileri öğrencilere aktaran basılı eğitim materyalidir (Çeçen ve ifti, 2007).

Metin: 1. Bir yazının biçim, anlatım ve noktalama özellikleriyle oluşturduğu kelime topluluğu. 2. Basılı veya el yazması yazılı parça (www.tdk.gov.tr).

BÖLÜM 2

2. ALANYAZIN

Bu bölümde, araştırmanın kuramsal çerçevesini oluşturmak amacıyla şu konulara değinilmiştir: “Türkçe Öğretim Programı,” “ders kitapları,” “ders kitapları içerisinde yer alan metinler” ve “çocuk edebiyatı.” Ayrıca, araştırmanın konusuyla ilgili ulaşılabilen temel kaynaklara da yer verilmiştir.

2.1 Türkçe Dersi ve Türkçe Dersi Öğretim Programı

Türkçe, anlamsal zenginliği sayesinde bireylere birçok platformda çeşitli kullanım imkânları sunar. Bireylerin çevreleriyle etkili ve doğru bir iletişim kurabilmesi, dile hâkim olmaları ile mümkündür. İletişim becerilerine sahip olmak, okunan ve dinlenenlerden doğru çıkarımlar yapabilmek, kelimelerin bağlam içindeki anlamlarını kavrayabilmek, empatik bir dil kullanmak, yapıcı ve olumlu geri bildirimde bulunmak ve kendini yazılı ve sözlü olarak doğru bir şekilde ifade edebilmek gibi özellikler, dilin ve kurallarının iyi bilinmesiyle sağlanır (Aytan, Çalıcı ve Erdem, 2018). Dil, büyüğü bir varlıktır ve onu kullanan bireylerin dile gereken özeni ve sevgiyi göstermesi gerekir. Bu nedenle, milletini ve dilini seven herkesin ana diline gereken önemi vermesi ve dilini özenli kullanması önemlidir (Aksan, 2017).

Türkçe dersi, bireylerin dilin doğru ve etkili kullanımıyla birlikte milli, ahlaki, sosyal ve evrensel değerlere sahip olmasını amaçlayan bir derstir (Şen, 2008). Türkçe programı, öğretim yöntemleri, içerik, hedefler ve ölçme-değerlendirme süreçleri gibi konularda uygulayıcılara rehberlik eder. Eğitim programlarının, eğitim ve öğretim uygulamalarında ortak bir anlayışın sağlanmasını temin ettiği belirtilir. Ayrıca, bu programların çağın gereksinimlerine uygun olarak düzenlenmesi veya yenilenmesi gerektiği vurgulanır (Özbay, 2010).

Öğretim programı, bir dersin hedeflerini belirleyen ve bu hedeflere ulaşmak için yapılacak uygulamaları detaylandıran bir belgedir. Öğretmenler bu metni kullanarak dersin kapsamını planlayabilirler. Bu nedenle, eğitim programlarının toplumun ihtiyaçlarına uygun ve istenilen nitelikte insan gücünü yetiştirebilmesi için düzenli olarak gözden geçirilmesi ve güncellenmesi gerekmektedir (Girgin, 2011). Programlar, çağın gereksinimlerini karşılamak, mevcut programların eksikliklerini gidermek ve eğitimdeki yeni gelişmeleri uygulamaya koymak amacıyla zaman zaman düzenlenir veya tamamen yenilenir. Türkçe programları da bu bağlamda periyodik olarak gözden geçirilir ve güncellenir. Bu değişiklikler, eğitim

programlarının hızla değişen dünyaya ayak uydurması için bir zorunluluktur ve uzmanlar tarafından düzenli olarak kontrol edilmelidir (Özby, 1997).

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı, tematik bir yaklaşım benimseyerek tasarlanmıştır. Programın temel amacı, metin içi, metin dışı ve metinler arası okuma yöntemleriyle anlam oluşturmayı hedeflemektedir. Kazanımlar, öğrencilerin birinci sınıftan sekizinci sınıfa kadar temel dil becerilerinin yanı sıra üst düzey bilişsel yetilerini geliştirmelerine katkıda bulunacak şekilde yapılandırılmıştır. Dil bilgisi ve yazım kuralları gibi kazanımlar, öğrencilerin gelişim özellikleri dikkate alınarak kademeli bir biçimde düzenlenmiştir (MEB, 2019). Bir öğretim programı, derslerin belirlenen hedeflere uygun olarak işlenmesini sağlar ve eğitimcinin içeriğe uygun teknikler, öğretim materyalleri ve izlenecek yollar hakkında bilgi sahibi olmasına olanak tanır (Bayburtlu, 2015).

Türkçe Dersi Öğretim Programı, öğrencilerin hayatları boyunca kullanabilecekleri dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini kazanmalarını ve bu becerileri kullanarak bireysel ve sosyal gelişimlerini desteklemeyi amaçlamaktadır. Program, etkili iletişim kurma, Türkçe sevgisiyle okuma ve yazma alışkanlıkları edinme gibi hedefler doğrultusunda bilgi, beceri ve değerleri bir bütün olarak sunmaktadır. Ayrıca, dil becerilerinin ve yeterliliklerinin geliştirilmesini, diğer alanlardaki öğrenme, kişisel ve sosyal gelişim ile mesleki becerilerin edinilmesinin ön şartı olarak kabul etmektedir (MEB, 2019).

Ders Kitapları

Türkçenin hedeflerine ulaşmasında metinler önemli bir rol oynar. Türkçe dersleri, edebi metinlerle karakter eğitimi ve değer aktarımı gibi konuları işlediği için bu derslerde ahlaki muhakeme ve değer analizi yöntemleri kullanımı oldukça etkilidir (Karatay, 2011). Ders kitapları yalnızca ders aracı değil, aynı zamanda eğitim hedeflerinin gerçekleştirilmesinde de kritik bir rol oynar. Öğrencilerin toplum içinde olumlu özelliklerle tanınmaları için kaliteli ders kitapları büyük önem taşır (Büyükalın, 2003). Türkçe derslerinde, ders kitapları öğretmenler ve öğrenciler için ana materyaldir ve öğretim programı çerçevesinde ders süreçlerinin ayrılmaz bir parçasıdır. Ders kitapları, öğretim materyalleri arasında en yaygın ve sık kullanılan araçtır (Güneş, 2002). Yalnızca bu gerçeklik bile ders kitaplarının önemini ortaya koymakta ve ders kitaplarının incelenmesini gerekli kılmaktadır. Ders kitapları aracılığıyla vatansever, hoşgörülü, demokrat, yardımsever, evrensel ve ulusal değerlere bağlı bireyler yetiştirilebilir. Bu durum da ders kitaplarının önemini ortaya koymaktadır. Okuma-yazma konusunda sorunları olan toplumumuz için (özellikle çocuklar

için) Türkçe ders kitaplarının ilk okuma kaynağı ve kolay ulaşılan yapıtlardan olduğu söylenebilir. Dolayısıyla bu yapıtların bilimsel bir tavırla incelenmesi gerekmektedir (Yalınkılıç, 2014).

Ders kitapları, öğretim sürecinde kritik bir rol oynar ve hem öğretmenler hem de öğrenciler için önemli bir kaynaktır. Ders kitabının Türkçe öğretimi sürecindeki yeri ve önemi şu başlıklarla özetlenebilir (İşeri, 2007):

Temel Araç: Ders kitapları, öğretim programının hedeflerine ulaşılmasında temel araçlardandır.

Eğitimde Kritik: Öğretmenlerin mesleki gelişimleri açısından öğretmenler, fiziksel olanaklar ve eğitim programları kadar önemlidir.

Başvuru Kaynağı: Öğrenciler ve öğretmenler için temel başvuru kaynağı ve kılavuz görevi görür.

Öğretim Gücü: Öğretmenlerin eğitim sürecindeki etkinliğini artırır.

Nitelik Etkisi: Öğretimin kalitesini doğrudan etkiler.

Tasarım ve İçerik: Bilgi yüklü grafiksel tasarımı ve eğitsel açıdan önemlidir.

Erişilebilirlik: En yaygın ve kolay erişilebilir öğretim aracıdır, bu nedenle özenle hazırlanmalıdır.

Ders kitaplarının sahip olmaları gereken birtakım özellikler bulunmaktadır. Ders kitaplarının sahip olması gereken temel özelliklerden ilki, Türkçe Öğretim Programına uygunluk göstermeleridir. Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği'ne göre, ders kitapları aşağıdaki özelliklere sahip olmalıdır:

Türkçe Öğretim Programına Uygunluk: Ders kitapları, Türkçe Öğretim Programı'nı kapsayacak şekilde düzenlenmelidir.

Denge ve Uygunluk: Ünite, bölüm, tema ve konular arasında, eğitim ve öğretim programının içeriğine uygun hacim dengesi sağlanmalıdır (MEB, 2015).

Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği'ne göre, ders kitaplarının nitelikleri şu şekilde belirtilmiştir (MEB, 2015):

Yasal Uygunluk: Anayasa ve kanunlara aykırı hususlar içermemelidir.

Bilimsel Doğruluk: Bilimsel hata içermemelidir.

Reklamsızlık: Reklam niteliğinde ögeler bulunmamalıdır.

Kazanım Kapsama: Eğitim ve öğretim programının amaçladığı kazanımları kapsamalıdır.

Tasarım: Görsel ve içerik tasarımı, öğrenmeyi destekleyecek şekilde ve öğrencilerin gelişim özelliklerine uygun olarak yapılmalıdır.

Ders kitapları, öğrencilerin dikkatini çekici özellikler taşımalı ve onların merak duygusunu uyandırmalıdır. Bu sayede öğrenciler, kitabın içeriğini okumaya istekli hale gelirler. Kitapların dili açık ve anlaşılır olmalı, anlam karışıklığı yaratmamalıdır; aksi takdirde, öğrencinin okuma süreci zorlaşır. Türkçenin dil bilgisi uygun şekilde kullanılmalı, kelime seçimi öğrenci seviyesine uygun olmalı ve cümleler, paragraflar içinde mantıklı bir bütünlük sağlamalıdır. Noktalama işaretleri çocukların yaşına uygun olarak kullanılmalı ve yazım kurallarına riayet edilmelidir (Akyol, 2010). Ayrıca, Türkçe ders kitapları, öğrencilere hedeflenen dil gelişimini kazandıracak ve istenen davranışları ortaya koyacak nitelikte olmalıdır. Kitapların hazırlanmasında, öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal gelişim özellikleri ile hazırbulunuşluk düzeyleri dikkate alınmalıdır (Çeçen ve Çiftçi, 2007).

Türkçe ders kitaplarının nitelikli olması dersin amacına ulaşmasını sağlayacaktır (Arslan ve Engin, 2019). Kitapların dünyasına girerek anlatıların zenginliğini gören çocukta kendini ifade etme becerisi gelişmektedir. Sanatsal bir bakış açısı kazanan çocuk hem metinlerde aktarılan kurmaca durum ve olayları hem de gerçek hayatta yaşananları farklı bir gözle yorumlayıp analiz edebilmektedir. Bu nedenle hangi edebî türde yazılmış olursa olsun çocuğun karşılaştığı kitapların çocuğu odak noktasına alan, çocuğun yaş ve düzeyine göre kitaplar olması gerekir. Aksi takdirde çocuğa hitap etmeyen kitaplar çocuğa okuma sevgisi kazandırmayacağı gibi çocuğun çocukluk dönemi sonrası yaşamında çıkacağı edebî serüvenlere de ışık tutmamaktadır (Karakurt İpek, 2019).

2.2 Ders Kitaplarına Alınacak Metinlerin Nitelikleri

Türkçe dersinde en temel araçlar Türkçe ders kitaplarında bulunan metinlerdir. Bu nedenle Türkçe eğitiminde metinleri analiz eden bilim dalının verilerine başvurmak gereklidir. Türkçe öğretiminde metin, temel ders materyallerinden biridir. Hatta Türkçe eğitiminin çoğunun metne dayandığını söylemek yanlış olmaz. Çünkü dil öğrenmek; sözcüklerin, kurallarla birlikte oluşturduğu dünyayı izlemek, bilmek, anlamak, yorumlamak, duymak, bu dünyada yaşamaktır (Yalınkılıç, 2014).

Metinler, yazarın iletmek istediği mesaja göre tür, uzunluk, anlatım tarzı ve dil özellikleri bakımından farklılık gösterir. Mesaj, metnin türünü ve hedef kitleye uygunluğunu belirler. Bilimsel, felsefi, edebi veya günlük yaşamı anlatan metinler gibi çeşitli türleri vardır (Güneş, 2002). Her tür, kendine özgü özellikler taşır ve dil eğitimi ile edebiyat alanlarında temel çalışma malzemesi olarak kullanılır (Çeçen, 2011). Metinler, belirli bir amaçla üretilmiş, anlamlı bir bütün oluşturan yazılı veya sözlü dil ürünleri olarak tanımlanır (Karaağaç, 2013). Metin türlerinin çeşitliliği eğitimde önemli avantajlar sağlar. Farklı türlerde metinler okumak, öğrencilerin dil ve anlatım becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur. Bu nedenle, Türkçe kitaplarında yazınsal türlerin dengeli sunulması, öğrencilerin ana dili estetik ve doğru kullanmalarını, kültürel değerleri kavramalarını ve anlama-anlatma becerilerini artırmalarını destekler (Özmen, 2001; Saltık, 2018).

Okuma becerisinin nihai hedefi, anlamadır. Okuyucu ile yazar arasında köprü olan metinler, bu sürecin en etkili araçlarıdır. “Okumayı, yazar, okuyucu ve metin bağlamında bir anlam kurma süreci olarak ele aldığımızda, Türkçe derslerinde kullanılan ders kitapları ve kitaplar, anlam kurma sürecinin niteliğini belirleyen faktörlerden biridir” (Delican ve Temizyürek, 2016). Bu nedenle, okumayı zorlaştıran metinlerin ders kitaplarında yer almaması gerektiği vurgulanmaktadır (Arı, 2008). Türkçe ders kitapları, metinler üzerine kurgulanarak öğrencilerin dil becerilerini geliştirmeyi amaçlar (Çoban ve Tabak, 2011). Metin türlerinin ayrılması, türlerin özelliklerini belirginleştirir ve okuyucu ile yazarlara önemli kolaylıklar sağlar. Türlerin özelliklerini bilmek, yazarların istenilen türde metin oluştururken nelere dikkat etmeleri gerektiğini anlamalarına yardımcı olur. Ayrıca, türlerin öğretilmesi, yazmada amaca uygun üslup ve anlatım biçimlerinin kullanılmasını öğretir (Çeçen, 2011). Türkçe ders kitaplarında metin türleri genellikle bilgilendirici metinler, öyküleyici metinler ve şiir olarak sınıflandırılır.

Bilgilendirici Metinler: Bu metinler, öğrencilere bilgi sunma amacı taşır ve dil becerilerini geliştirmeye yardımcı olur. Özellikle ilkökul düzeyinde, öğrencilerin çevreleriyle ilgili doğrudan bilgi edinmelerini sağlar (Aylanç, 2012). Bilgilendirici metinler, genellikle nesnel ve somut bilgilere yer verir, teknik terimler kullanır ve açık bir anlatım sunar. Metinlerin sonunda, yazarın iletmek istediği mesajlar net bir şekilde belirtilir. Bu metinler, tarih, bilim, fen, kültür ve sanat gibi çeşitli alanlarda yer alabilir (Cain, Oakhill ve Bryant, 2004).

Bilgilendirici metinlerin özellikleri aşağıdaki gibi sıralanabilir (Aylanç, 2012):

- Bilgi verme amacı taşır.
- Nesnel bilgiler içerir.
- Cümleler ve kelimeler gerçek anlamlarıyla kullanılır.
- Somut bilgiler ve grafikler içerir.
- Anlatım nesnel ve sade bir dil kullanılır.
- Teknik terimler yoğun olarak bulunur.
- Mesajlar açıkça iletilir.

Öyküleyici Metinler: Bu metinler, bilgilendirici metinlerden farklı olarak bilgi vermekten çok, hayal gücünü geliştirmeyi ve farklı yaşam olaylarını kurgulayarak sunmayı amaçlar (Akkurt, 2011). Özellikle çocuklarda düş gücünün arttırılmasına katkı sağlayan hikâye edici metinler, okuma alışkanlığının kazandırılması ve anlama becerilerinin arttırılması için önemli araçlardır. Çocukların dil gelişimini ve kişiliğini geliştiren bu tür metinler, metnin kahramanlarıyla kurulan empati ve ilişki açısından duygu kazanımı, kendini ve çevreyi değerlendirmek açısından da yorumlama imkânı sağlar (Aytan, Çalıcı ve Erdem, 2018).

Şiir: Şiir, çocukların duygusal gelişimini destekler ve algı dünyalarına renk katar. Kısa mısralardan oluşması ve ahenkli yapısı, şiirin çocuk üzerinde düz yazıdan farklı bir etki yaratmasını sağlar. Şiir, çocukların hayal gücünü geliştirmeye yardımcı olur ve duygusal ifadelerini zenginleştirir (Açık Önkaş, 2009). Şiirler, duygu ve düşüncelerin kalbe ve zihne ulaştığı, yaratıcı bir dil ile yazılan duygulu eserlerdir. Her yaşta insanın kendisinden bir parça bulduğu ve okurken iç dünyasını geliştirdiği şiir türü, özellikler çocukların yaratıcı yönlerini de açığa çıkaran bir tür olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocukların ilgisini çekebilecek alanda yazılmış ve okurken keyif alacakları bir şiir onları şiir okumaya ve yazmaya sevk ederken,

zihinlerinde oluşturamadıkları ve anlamlandıramadıkları bir şiiri okumak da onları şiirden uzaklaştırabilir (Kaya, 2013).

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'na göre ders kitaplarındaki metinler şu niteliklere sahip olmalıdır (MEB, 2019):

1. Metinler, yaygın kabul görmüş yazar ve eserlerden, edebi ve kültürel değer taşıyan Türk Cumhuriyetleri ve Balkan Türkleri edebiyatlarından seçilmelidir.
 2. Metinler, ikincil aktarımlar yerine doğrudan yazarın eserinden alınmalıdır.
 3. "Bu kitap için yazılmıştır." ifadesi içeren metinler kullanılmamalıdır. 1. sınıf kitaplarında en fazla iki metne yazar/yazarları tarafından yazılan metinler eklenebilir.
 4. Aynı yayınevine ait kitaplarda, bir sınıf düzeyi için seçilen metin, başka bir sınıf düzeyinde kullanılmamalıdır.
 5. Aynı yazar ve/veya şairlerden, serbest okuma metinleri hariç, en fazla iki metin seçilmelidir.
 6. Dünya edebiyatından alınan metinler, doğru ve kaliteli çevirilerden olmalıdır.
 7. Temaları destekleyen, edebi ve estetik değer taşıyan serbest okuma metinlerine yer verilmelidir.
 8. Uzun eserlerden yapılan alıntılarda, metnin başında kısa bir özet ve eserin seçilen bölümüne dair açıklama yapılmalıdır.
 9. Eğitsel yönden uygun olmayan ifadeler metinden çıkarılmalıdır.
 10. Yazarın dönemsel yazım ve söyleniş farklılıkları düzeltmeden, dipnotlarla açıklanmalıdır.
 11. Gazete haberi, reklam gibi türlerde ders kitabı yazarları tarafından üretilen metinler kullanılabilir.
 12. Metinlerin bütünlüğü ve tutarlılığı korunarak bazı bölümler çıkarılabilir ve çıkarılan kısımlar üç nokta ile gösterilmelidir.
 13. Anı, fıkra gibi bağımsız ve kendi iç bütünlüğüne sahip bölümler metin olarak seçilebilir.
 14. Yazar ve şairlerin biyografilerinde sadece edebi yönleri ön plana çıkarılmalıdır.
- Çocuklar için hazırlanan edebi eserlerin taşınması gereken özellikler şunlardır (Baş, 2015):

1. Estetik ve edebi haz sunabilmeli.

2. Çocuğun duygu ve düşünce dünyasına uygun olmalı.
3. Çocuğu sadece küçük bir yetişkin olarak görmemeli.
4. Çocuğun yeteneklerini keşfetmesine yardımcı olmalı.
5. Sözlü ve yazılı edebiyat ürünlerinden yararlanmalı.
6. Çocuğa seçici ve eleştirel düşünme yetisi kazandırmalı.
7. Birey ve toplum deneyimlerini yansıtmalı.
8. Kültür aktarımı sağlamalı ve evrensel değerleri tanıtmalı.
9. Diğer disiplinlerle iş birliği içinde olmalı.
10. Çocuğa okur kimliği kazandırmalı.
11. Ana dil bilincini geliştirmede örnek olmalı.
12. Gençlik edebiyatına geçiş sürecini desteklemeli.

2.3 Çocuk Edebiyatı

Edebiyat, çocukların eğitimi üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Edebi ürünler, çocuklara günlük yaşamın unsurlarını sunarak onların hayata hazırlanmasını ve çeşitli durumlara uygun davranışlar sergilemesini sağlar. Bu nedenle, edebi türlerin çocuk edebiyatına katkısı büyüktür (Dilek, 2014). Çocuklar, kitaplarda yer alan karakterleri canlandırarak hayal güçlerini geliştirir ve çeşitli yaratıcı etkinlikler, örneğin hikâye özetleme veya resimleme, gerçekleştirebilirler (Şirin, 1998). Çocuk edebiyatı kavramı 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkmıştır ve çocuk ile edebiyat kavramlarının tanımlanmasını gerektirir. Çocuk, iki yaşından ergenlik dönemine kadar olan büyüme dönemindeki bireyleri ifade ederken, edebiyat ise sanatsal bir doyum amacı güden, duygu ve düşünceleri etkili bir şekilde ifade eden bir anlatım biçimidir (Sever, 2019).

Çocuk, okuduğu kitapların anlam evreninde kendi yaşamından ve çevresindeki ilişkilerden örnekler bulabilmeli ve bu örneklerden özgün çıkarımlar yapabilmelidir (Sever, 2015). Çocuk edebiyatı, sadece çocuğu anlatan değil, çocuğa uygun olan ve onun ruhsal, zihinsel ve toplumsal gereksinimlerini karşılamayı hedefleyen bir edebiyat türüdür. Bu alanda ortaya konacak/konan yapıtların çocukların toplumsal, bilişsel ve devinişsel ihtiyaçlarını karşılayacak özelliklerde olması önemlidir. Aynı zamanda bir çocuk edebiyatı yapıtının çocuklar için yarar sağlaması (eğitsel açıdan) dışında çocuklara estetik zevk kazandırması da beklenmektedir. Genel itibarıyla çocuk edebiyatının işlevleri ise şunlardır:

- Eğlendirici olması,
- Bireyin yaşama olan tutkusunu artırması,

- Yaşamı tanıtmayı/yaşamın tanınmasını sağlaması,
- Kişinin yaratıcılığını geliştirmesi,
- Dil bilincini kazandırması ve dilin olanaklarını tanıtmayı (Aylanç, 2012).

Çocuk edebiyatını yetişkin edebiyatından ayıran temel unsurlar arasında hedef kitle, yani çocukların anlama yetenekleri, dil seviyesi, eğitim ihtiyaçları ve dünya görüşleri yer alır. Bu bağlamda, çocuk edebiyatının kaynakları şu şekilde özetlenebilir (Eyüp, 2016):

Yetişkinler için yazılmış ancak çocuklar için uyarlanmış eserler (örneğin, Robinson Crusoe, Gulliver'in Seyahatleri gibi).

Halk edebiyatından türemiş olan masallar, ninniler, tekerlemeler ve bilmeceler gibi sözlü kültür ürünleri.

Çocukların yaş grubuna uygun olarak hazırlanmış, onların gereksinimleri, algıları ve özellikleri dikkate alınarak oluşturulan kitaplar.

Çocuk edebiyatının ana kaynağı çocuk ve çocukluktur. Çocuk edebiyatı, iki yaşından başlayarak ergenlik dönemi sonuna kadar süren ve bu gelişim düzeyinde bulunan bireylere hitap eder. Çocuk edebiyatı, çocukların düş dünyaları ile hem dil hem de görseller kullanılarak etkileşime geçen edebî alandır. Bunu yaparken de mutlaka çocukların birikimlerini, gelişim özelliklerini ve yaşlarını göz önünde tutar. Çocuk edebiyatı ürünleri, çocukların bakış açısını genişletmeli ve olaylar karşısındaki tutumları bakımından çocuklara rehberlik edecek niteliklere sahip olmalıdır. Çocuklar, çocuk edebiyatı ürünlerini okuyarak kendilerini yetişkin edebiyatına da hazırlarlar. Dolayısıyla çocuk edebiyatının okur-yazar nesil yetiştirmek, çocukların sözcük dağarcıklarını ve hayal güçlerini geliştirmek, çocuklara dil becerileri kazandırmak, bilişsel ve toplumsal yönlerden çocukların gelişimine katkı sağlamak gibi işlevlerinin ve amaçlarının olduğu söylenebilir (Aslan, 2019).

Çocuk edebiyatı, okul öncesi dönemden başlayıp lise yıllarına kadar uzanan bir süreçte çocukların dil gelişimi özelliklerine uygun olarak tasarlanmış, onların düşünce ve duyu dünyalarını sanatsal ve estetik yollarla zenginleştirmeyi amaçlar (Sever, 2019). Bu edebiyat türü, çocukların beğeni seviyelerini artırmayı hedefler ve aynı zamanda onların duyma ve düşünme becerilerini geliştirmeyi, duyarlılık kazandırmayı amaçlar. Çocukların okuma kültürü edinmeleri, hayatı daha iyi anlamalarını sağlar. Bu yüzden, çocukların kitaplarla tanışmaları ve okuma sevgisi kazanmaları, doğdukları andan ergenliğe kadar uzanan dönemde

büyük önem taşır (İnce Samur, 2017). Genel olarak, çocuk edebiyatı ve ürünleri sadece eğitici işlevleriyle değil, aynı zamanda çeşitli amaçlarıyla da dikkat çeker.

Çocuk edebiyatı, çocukların zihinsel ve duygusal gelişimlerini desteklemeyi amaçlar. Bu tür eserler, her yeni kitapta çocuklara farklı dünyaların kapılarını aralayarak bilgilendirir ve onlara keyifli vakit geçirme fırsatı sunar. Çocuklara çeşitli yaşamlardan örnekler vererek hayatı tanıtır ve onların deneyim kazanmalarını sağlar. Sosyalleşmelerine yardımcı olurken, başarıya, başkalarıyla uyum içinde çalışabilme ve sevgi gibi manevi duyguları geliştirir. Ayrıca, öğrenmeye karşı olumlu tutum geliştirmeyi ve analitik düşünme yetilerini güçlendirmeyi hedefler. Çocuk edebiyatı, çocuğun zihinsel yetilerini, algı ve anlamlandırma becerilerini kuvvetlendirir. Görsel, işitsel ve dokunsal algılarını geliştirir ve farklı alanlara karşı olumlu tutumlar kazandırır. Dil becerilerini artırarak okuma, anlama ve yazma yeteneklerini geliştirir. Hayal gücünü ve yaratıcı düşünme yeteneğini besler, çocukları gelecekteki yaşam deneyimlerine hazırlar. Ayrıca, çocukların hayal dünyalarını zenginleştirir ve olumlu alışkanlıklar kazandırır (Eyüp, 2016).

Kitapların, çocuklar için vazgeçilmez bir eğlenme, öğrenme ve bilgi kaynağı olduğunu fark etmelerini sağlar. Çocukların algılarında yeni kavram ve kelimeler yer edinir, bu da onların çevresine ve kendilerine dair farkındalıklarını artırır. Kitapla diyalog kurabilme yeteneğini geliştirir ve kitabın önemli bir ihtiyaç olduğunu hissettirir. Ayrıca, çocuklarda estetik haz ve edebiyat zevki oluşturur. Kitapları yakın bir arkadaş, güzel vakit geçirme aracı ve eşsiz bir bilgi hazinesi olarak tanıtır. Okul öncesi dönemde dinleme ve görsel anlama becerilerini, okul döneminde ise metin ve görsel okuryazarlığını geliştirir. Son olarak, çocukların düşündüklerini ve hissettiklerini yazı yoluyla ifade etme isteğini uyandırır (Kardaş ve Alp, 2013).

Çocuk edebiyatının temel özellikleri, bir eserin bu kategoride değerlendirilebilmesi için taşıması gereken bazı nitelikleri içerir. Eserin estetik olması, yani sanatsal niteliğe sahip olması, onun edebî bir eser olarak kabul edilmesini sağlar. Ayrıca, dolaylı yünden didaktik olması, eğitici ve öğretici yönler taşıması beklenir. Pragmatik bir yaklaşım da önemlidir; bu, eserin çocuklara çeşitli faydalar sağlamasını ifade eder. "Çocuğa görelilik" ilkesi gözetilerek oluşturulması ve "çocuk gerçekliği"nin esas alınması, eserin çocuk edebiyatı içinde yer alabilmesi için gereklidir. Eğer bu özelliklerden biri eksikse, eserin çocuk edebiyatı kategorisine girmesi mümkün değildir (Eroğlu, 2016).

Çocuk edebiyatının ve sunduğu ürünlerin hedefleri ise çeşitli şekillerde özetlenebilir: Bilgilendirme, zevk verme, bireye hayatı tanıtmak, öz güven duygusunu geliştirme, başarıya isteği uyandırma, çevreye ve insana karşı duyarlılık bilinci kazandırma, öğrenmeye karşı olumlu tutum geliştirme, estetik ve güzellik gibi duyuşsal ihtiyaçları karşılamak, kitabı sevdirmek ve kitabın vazgeçilmez bir eğlence, bilgilendirme ve öğrenme aracı olduğunu fark ettirme, ve düşündüklerini ve hissettiklerini yazı yoluyla anlatma isteği uyandırma. Bu hedefler, çocuk edebiyatının önemini ve niteliklerini kapsamlı bir şekilde ifade eder (Karatay, 2011).

Çocuklar için eser yazmak, onların dünyasına uygun bir şekilde yazabilmek bilgi ve emek gerektirir. Çocuk edebiyatı, yetişkin edebiyatından daha büyük ustalık ve titizlik gerektirir çünkü çocukların algılama biçimi yetişkinlerden farklıdır. Çocuk gerçeği, çocukların dil, konu, algılama ve duyarlılıklarını yansıtır ve bu nedenle çocuk kitapları estetik ve öğretici olmalıdır (Şirin, 2019). Ancak, çocuklar için hazırlanmış kitapların her biri bu niteliklere sahip olmayabilir; bazıları özenli hazırlanırken, bazıları yetersiz kalabilir (Oğuzkan, 2013). Yetişkinler için konu sınırlaması yoktur, fakat çocuk kitaplarında seçilen konunun çocuğun gelişim evrelerine uygun, onların beklentilerini karşılayan ve bilişsel, dilsel ve toplumsal yetilerini destekleyen bir anlayışla seçilmesi önemlidir (Sever, 2015).

Çocuk edebiyatının gerçek anlamda önemsenmesi ve ihtiyacının hissedilmesi ilk olarak Batı’da sanayi devrimiyle birlikte toplumsal refah artması neticesinde çocuğun öneminin fark edilmesiyle ortaya çıkmıştır. Sanayi Devrimiyle hayat şartlarında iyileşme meydana gelmiştir (Eroğlu, 2016). Hayat şartlarındaki bu iyileşme çocuklar için önemli bir olay olmuştur. Çocuğun önemi fark edilmeye birlikte çocuk edebiyatının gerekliliği ortaya çıkmış ve çocuklara yönelik eserler verilmeye başlanmıştır. İlk ürünler 18 ve 19. yüzyılda Avrupa’da verilmeye başlanmış daha sonra çocukların gelişim düzeyi dikkate alınarak ciddi yapıtlar yazılmıştır. Çocuk edebiyatı denildiğinde genel olarak çocuklar için oluşturulmuş edebiyat akla gelir. Fakat çocuk edebiyatı, çocuklar için oluşturulmuş metnin yanı sıra akademik bir disiplini de ifade etmektedir. Henüz olgunlaşmamış bireyi ifade eden “çocuk” kavramı ile sanatsal bir ifade ile ve bazen de anlaşılması güç olabilen metinleri ifade eden “edebiyat” kavramları bir araya geldiğinde ortaya çelişkili bir kavram çıkmış gibi görünebilir (Hunt, 2011).

2.3.1 Çocuk Edebiyatı Metinlerinde Bulunması Gereken Temel Nitelikler

Çocuk kitaplarına ilgi oluşturmak, çocuklara edebiyatı sevdirmek ve okuma alışkanlığı kazandırmak için çocuk edebiyatı eserleri büyük bir öneme sahiptir. Ancak, çocukların yaş, ilgi, cinsiyet ve eğitim düzeyleri dikkate alınmadan sunulan kitaplar, istenmeyen sonuçlar doğurabilir (Kıbrıs, 2016). Çocuk edebiyatı ürünlerinin nitelikleri iki ana grupta incelenebilir:

Biçimsel Özellikler: Kâğıt cinsi, kapak, sayfa düzeni, harfler ve resimler gibi öğeleri içerir.

İçerik Özellikleri: Konu, izlek (tema), karakterler, dil-anlatım, iletişim ve çevre öğeleri gibi unsurları kapsar.

Ancak hem Talim ve Terbiye Kurulunun belirlediği ölçütler hem de bilimsel araştırmalar olmasına rağmen daha önce yapılan akademik çalışmalar da göstermektedir ki Türkçe ders kitapları içerisinde bulunan metinler, birtakım özellikler (içerik ve dış yapı özellikleri) bakımından eksiklikler içermektedir (Melanlıoğlu & Özbay, 2008).

Metin Tasarımı

Nitelikli bir çocuk edebiyatı eserinde metin tasarımı büyük önem taşır. Karatay (2012) bu tasarımın, kitabın diğer yapısal unsurlarıyla uyumlu olması gerektiğini ve çocuklarda ilgi uyandırmada etkili olduğunu belirtir. Metin tasarımı, diğer dışsal öğeleri etkileyen tamamlayıcı bir unsur olarak görülmeli ve planlama bu doğrultuda yapılmalıdır. Bazı yazarlar tasarım ve planlamayı ısmarlama olarak görse de, bu unsurlar okur-eser-yazar ilişkisini canlı tutar ve eserin ilk adımlarını oluşturur.

Kapak, Boyut ve Cilt Tasarımı

Kapaktaki renkler, resimler, şekiller, yazılar çocuğun dikkatini çekmeli, okuması için özendirici olmalıdır. Kitabın kapak tasarımı, işlenen konu, tema, olaylar ve kahramanlar hakkında bilgi vermelidir. Kapak dikkat çekici olduğu kadar dayanıklı da olmalıdır. Kitap kapağı, üzerinde bulunan yazı ve görselleri iyi bir şekilde yansıtabilecek kalitede olmalıdır (Demiryürek, 2012). Kitap kapakları sayfaların dağılmamasını, bir arada tutulmasını sağlar ve kitap ile okur arasındaki ilk etkileşimi kurar. Kitap kapakları kaliteli kartondan yapılmalıdır. Böylece kapak üzerine basılan görsellerin görünümü net olur. Ayrıca kapaklar kırılması, yıpranması basit olan kartonlardan seçilmemelidir. Bu özellikleri barındıran ve önerilen karton kapak ise Bristol kartondur. Bristol karton beyaz renktedir ve bir tarafı parlak diğer

tarafı mattır. Uygun olmayan karton kapak türü ise kromedir. Bu karton türünün arka kısmı gri olduğundan baskılar kaliteli bir biçimde basılamamaktadır (Doğın ve Tuğ, 2017).

Kapak tasarımı, çocuk edebiyatı kitapları için kritik bir unsurdur çünkü kitapla tanışma anında çocuğa duyuşsal bir çağrı yapar. İyi bir kapak tasarımı, çocuğun ilgisini çeker ve okumaya teşvik eder. Kitabın kapağı yalnızca görsel bir katkı sağlamaz, aynı zamanda okura duyuşsal bir izlenim de sunar. Çocuk edebiyatı eserlerinde kapak, çocuğun dünyasına açılan bir pencere olarak görülür ve bu nedenle tasarımın kusursuz olması beklenir. Kapakta genellikle kitabın konusuyla ilgili bir resim, kitap adı, yazar adı ve yayın tarihi gibi bilgiler bulunmalıdır; ancak yazarın veya yayınevının adı, kitabın adının önüne geçmemelidir. Ayrıca, sağlam ve çekici bir kapak, kitabın uzun süre saklanma şansını artırır (Yardımcı ve Tuncer, 2002). Çocuk kitapları çocuklar tarafından kolayca taşınabilecek şekilde tasarlanmalıdır. Ancak hep aynı büyüklükte çocuk kitapları tasarlanmamalıdır. Nitekim çocuklar sıradanlıktan çıkıp farklı boyutlarda kitap okumaktan hoşlanırlar. Kitaplar, çocukların taşımakta güçlük çekmeyeceği boyutlarda tasarlanmalıdır (Demiryürek, 2012).

Sayfa ve Yazı Tasarımı

Çocuğun okur-yazar olması durumu, metin ve resim tasarımının önemini etkileyebilir. Harf boyutlarıyla ilgili çeşitli görüşler bulunmaktadır. Demiryürek (2012) çocuk kitapları için önerilen harf boyutlarını şu şekilde belirtir:

Birinci sınıf: 20-24 punto

İkinci sınıf: 18 punto

Üçüncü sınıf: 16 punto

Dördüncü ve beşinci sınıf: 12 punto

Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı ise şu önerilerde bulunur:

İlkokul birinci sınıf: 20 punto

İkinci sınıf: 18 punto

Üçüncü sınıf: 14 punto

Dördüncü sınıf: 12 punto

Beşinci sınıf: 11 punto

Altıncı sınıf ve üzeri: 10 punto veya daha küçük olmamalı

Çocuk kitaplarının sayfa düzeni, metnin okunmasını ve anlaşılmasını kolaylaştıracak şekilde yapılmalıdır. Öğrencilerin dikkat süreleri sınırlı olduğu için, sayfa düzeni oluşturulurken resimlerden yararlanılarak öğrencilerin metni okurken sıkılmalarının önüne geçilebilir. Yazılar ve resimler üst üste gelmeyecek şekilde sayfaya yerleştirilmelidir (Demiryürek, 2012; Doğan ve Tuğ, 2017).

Çocuk Kitaplarında Konu/Tema

Çocuk kitapları, aile ilişkileri, yaşam sevgisi ve görgü kuralları gibi temel konuların yanı sıra hoşgörü, barış, kardeşlik, doğruluk, çalışkanlık ve sorumluluk gibi evrensel değerlere de yer vermelidir. Bu eserler, sığ düşüncelerden kaçınarak demokratik değerler ve anayasal haklara odaklanabilir, ancak siyasi ve dini telkinlerden uzak durmalıdır. Ayrıca, Türk kültürüne özgü bayramlar ve özel günler çocuklara uygun bir şekilde sunulmalıdır. Çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarına hitap etmeyen bir kitap, okuma isteğini azaltabilir ve kitaptan uzaklaşmasına yol açabilir. Çocuk edebiyatında, bilişsel, ruhsal ve sosyal gelişim gibi pek çok önemli kavram da işlenmelidir (Doğan, 2007).

Harfler

Çocuk yapıtlarında harflerin büyüklüğü yapıtın hitap ettiği yaş grubuna göre seçilmelidir. Harf büyüklükleri çocukların rahat bir biçimde okuma yapabilmeleri için 15 önemlidir. Genellikle 6. sınıflar için uygun yazı büyüklüğü 12 punto olarak kabul edilmektedir. Çocukların kitapları okumalarını etkileyen unsurların başında harf boyutu gelmektedir. Harflerin sahip olması gereken en temel özellik kolaylıkla okunabilir olmasıdır. Metinlerin tasarlanmasında farklı yazı tipleri seçilebilir. Yazı büyüklükleri seçilirken çocukların yaşları dikkate alınmalıdır. Bu durum metnin okunabilirliğini artırmak amacıyla önemli görülmektedir (Gürel vd., 2016; Seven, 2010).

Görseller

Görseller (tablo, grafik, resim, fotoğraf, şema, harita), ders kitaplarında anlamayı kolaylaştıran ve hatırlamayı sağlayan şekillerin/çizimlerin tamamıdır. Görseller ders kitaplarında beş farklı işlev ile kullanılmaktadır. Bunlar: temsil (metnin bir kısmını yansıtır, yaygın olarak kullanılmaktadır.), süsleme (metin ve görsel arasındaki ilişki yok denecek kadar

azdır.), örgütlenme (metindeki bilginin kolaylıkla algılanmasını sağlar.), yorumlama (anlaşılması çok zor olan metinlerde kullanılmaktadır.) ve dönüştürmedir (okurun metinde yer alan bilgileri anımsamasını sağlayan görsellerdir). Ayrıca görseller eğitim bilimsel ve estetik kaygı güdülerek kullanılmaktadır. Çünkü görseller sanat eğitiminin başlangıcı olarak da kabul edilmektedir (Özdemir, 2019; Sever, 2015).

Ders kitaplarında yer alan görseller ilgi çekici nitelikte olmanın yanı sıra düşündürücü bir özelliğe de sahip olmalıdır. Görseller kitapta yer alan olayın hayal edilebilmesini ve çocuğun metni istekle okumasını sağlamalıdır (Doğan ve Tuğ, 2017). Ders kitaplarına konulacak görsellerin sahip olması gereken en temel özellik ise estetikdir. Ders kitaplarında yer alan görsellerin metinleri açıklayıcı ve tamamlayıcı özelliklerinin yanı sıra süsleyici bir niteliğe sahip olması da önemli görülmektedir (Kıbrıs, 2016).

Konu

Çocuk edebiyatında konu, çocuğu yapıtın dünyasına çeken önemli bir etkidir. Ancak unutulmamalıdır ki bir kitabın konusu “iyi, güzel, kötü, çirkin” biçiminde nitelendirilemez. Burada önemli olan temel nokta konunun sunulmuş biçimidir. Ancak bu, bir çocuk edebiyatı yapıtında her türlü konu işlenebilir şeklinde yorumlanmamalıdır (Kıbrıs, 2016). Çocuk yapıtlarında konular, çocukların gelişim düzeylerine paralel olarak zenginleşir. Ancak hangi yaş düzeyinde olursa olsun çocuklar yaşamı yetişkinlerden farklı olarak anlamlandırır. Bu nedenle çocuk yapıtlarındaki konular, çocuk gerçekliğine uygun ve çocukların beklentilerini yanıtlar nitelikte olmalıdır (Sever, 2003).

Çocuk kitapları, tasarım, içerik ve eğitsel özellikleriyle uyum ve bütünlük taşımalıdır (Çer, 2014). Bu kitaplar, çocukların algılarını geliştirerek iyi-kötü, güzel-çirkin ayrımını öğrenmelerine yardımcı olur ve hassas, öngörülü bireyler olmalarını destekler. Küçük yaşlarda sanatsal ve estetik algılar kazandırmak, çağdaş ve duyarlı toplumlar oluşturmak için önemlidir (Yılmaz, 2021). Ayrıca, çocuk kitaplarının konu seçimi, okuma alışkanlığı kazanmaları ve kitap sevgisi edinmeleri açısından kritik bir rol oynar. Konular seçilirken çocukların gelişim özellikleri, ilgileri dikkate alınmalıdır. Konular bilinenden-bilinmeyene, kolaydan-zora, yakından-uzağa, somuttan-soyuta ilkelerine uygun olmalıdır. Konular, çocuklara kazandırılması gereken evrensel ve ulusal değerlere uygun olarak seçilmelidir. Çocuk kitaplarına seçilen metinlerin 19 konuları, çocukları eğlendiren ve eğlendirirken de düşünmeye sevk eden bir yapıda olmalıdır (Kıbrıs, 2016).

2.4. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde Türkçe öğretimi, çocuk edebiyatı ve metin incelemeleri ile ilgili yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

Danışoğlu (2006), Türkçe ders kitapları üzerine yaptığı çalışmada, 2004-2005 Türkçe Öğretim Programı'ndaki temaları değerlendirerek "Eğlenmek için fıkra, tekerleme, masal vb. okur." kazanımının daha etkili hale getirilmesi ve zenginleştirilmesi amacıyla Türkçe Öğretim Programındaki eğlendirici yazınsal türleri incelemeyi hedeflemiştir. Çalışma sonucunda, Türkçe Öğretim Programında yer alan eğlendirici yazınsal türlerle ilgili kazanımların ders kitaplarına yeterince yansımadağının belirlendiğı ortaya konmuştur.

Zorbaz (2007) tarafından yapılan bir araştırma, ilköğretim Türkçe ders kitaplarında yer alan masal metinlerinin kelime ve cümle uzunlukları ile okunabilirlik düzeylerini incelemiştir. Rastgele örnekleme yöntemiyle seçilen 46 ders kitabındaki 66 masal metni bu açılardan analiz edilmiştir. Araştırma sonuçları, Türkçe ders kitaplarındaki masalların kelime ve cümle uzunluklarının sınıf seviyelerine göre düzenli bir artış göstermediğini, ancak altıncı sınıfa geçişte cümle uzunluğu ve okunabilirlik açısından belirgin bir değişiklik olduğunu ortaya koymuştur. Bunun dışında, sınıflar arasında belirgin bir farklılık tespit edilmemiştir.

Çetinkaya (2007) çalışmasında, Türkçe ders kitaplarında yer alan masalların seçimine, öğretmen görüşlerine ve dil, içerik, basım/biçim özelliklerine odaklanmıştır. Elde edilen bilgiler doğrultusunda, öğretmenlerin masalların Türkçe öğretiminde kullanılmasına ilişkin görüşlerinin olumlu olduğu ve masalların içerik açısından etik, sosyal, duygusal, bilişsel, devinışsel ve dini inançla ilgili özelliklere yer verdiğı belirlenmiştir. Ayrıca kitapların basım ve biçim özelliklerinin olumlu olduğu gözlemlenmiştir.

Evren (2008) ise, altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarının çocuk edebiyatı ölçütlerine uygunluğunu değerlendirmek amacıyla çalışmasını gerçekleştirmiştir. Çeşitli kaynaklardan yararlanılarak oluşturulan çocuk edebiyatı ölçütlerine göre ders kitaplarında yer alan metinler değerlendirilmiştir. Bu çalışma sonucunda, incelenen metinlerin çocuk edebiyatı ölçütlerine uygun olmadığı sonucuna varılmıştır.

Koç (2013), çalışmasında 1981 Türkçe Eğitim Programı'na göre hazırlanmış olan MEB 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerle, 2006 Türkçe Öğretim Programı'na göre hazırlanmış olan MEB 8. sınıf Türkçe ders kitaplarını içerdikleri değerler açısından

incelemiştir. Araştırma sonuçları, 2006-2007 eğitim-öğretim yılında kullanılan 8. sınıf Türkçe ders kitaplarının, metinlerdeki değer çeşitliliği açısından daha zengin olduğunu ortaya koymuştur. Ancak, metin başına düşen değer çeşitliliği oranı dikkate alındığında, 2011-2012 eğitim-öğretim yılında kullanılan 8. sınıf Türkçe ders kitaplarının daha fazla değer içerdiği sonucuna varılmıştır.

Canlı (2015) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, Türkçe ders kitaplarına seçilen metinlerin çocuğa uygunluk ilkesinin alt değişkenlerini belirlemek amaçlanmıştır. Değerlendirme sonucunda, çeşitli değişkenler doğrultusunda incelenen Türkçe ders kitaplarının birçok açıdan eksiklikler ve olumsuz özellikler barındırdığı tespit edilmiştir. Araştırmacı, ilkokul birinci sınıftan sekizinci sınıfa kadar öğrencilerin gelişim özelliklerini dikkate alarak, metinsellik ölçütleri ve öğretme-öğrenme ilkelerine uygun metinlerin seçilmesinin önemini vurgulamıştır.

Yukarıdaki alıntılar, farklı araştırmacıların Türkçe ders kitapları hakkında gerçekleştirdiği çalışmaları özetlemektedir. Bu çalışmalar genellikle ders kitaplarının içeriği ve biçimi, çocuk edebiyatı ölçütlerine uygunluğu ve öğrencilerin dil gelişimiyle uyumlu metinlerin kullanılmasının etkisi gibi konulara odaklanmaktadır. Her bir çalışma, Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin farklı yönlerini ele alarak, içerik, biçim, tür dağılımı ve kazanımların yeterliliği gibi konuları incelenmiştir.

Bu araştırmaların ortak noktası, Türkçe ders kitaplarının içeriğinin ve biçiminin öğrencilere uygunluğunu ve öğretim hedeflerine ne kadar uyduğunu değerlendirmek amacıyla yapılmış olmalarıdır. Her bir çalışma, farklı yöntemler kullanarak ders kitaplarındaki metinleri incelemiş ve bulgularını paylaşmıştır. Bu tür araştırmalar, eğitim materyallerinin etkililiğini ve öğrenci odaklılığını değerlendirmek için önemli bir yol sunmaktadır.

BÖLÜM 3

3. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, çalışma grubunun özellikleri, kullanılan veri toplama araçları, veri toplama süreci ve verilerin analiz yöntemleri hakkında ayrıntılı bilgiler sunulmaktadır. Araştırmanın modeli, çalışma grubunun seçimi ve özellikleri, veri toplama sürecinde kullanılan araçların tanımı ve uygulanışı, veri toplama süreci ile toplanan verilerin analizinde izlenen yöntemler, bu kısımda kapsamlı bir şekilde ele alınmaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

4.Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda bulunan metinleri çocuk edebiyatının nitelikleri açısından incelemek amacıyla yapılan bu çalışma, nitel araştırma yöntemleri kullanılarak yapılmıştır. Nitel araştırma, ilişkilerin, etkinliklerin, durumların veya materyallerin kalitesini araştıran çalışmalara denir (Fraenkel, Wallen, & Hyun, 2012, s. 426). Nitel araştırmada, algı ve olaylar bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirilmeye çalışılarak gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemleri kullanılır (Aydın, 2018). Bu araştırmada, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından basılan ve 2023-2024 Eğitim Öğretim yılında okutulacak olan 4. sınıf Türkçe Ders kitabındaki metinler çocuk edebiyatının nitelikleri açısından incelenmiştir. Araştırma, yazılı metinlerin belirli nitelikler çerçevesinde çözümlenmesini gerektirdiği için, doküman analizi (belge inceleme) yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Doküman analizi, araştırılması amaçlanan olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 217).

3.2. İncelenen Materyal

Bu araştırmada, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 2022/2023 eğitim-öğretim yılından itibaren ilkököl 4. sınıflarda uygulanmak üzere belirlenen ders kitaplarından biri olan MEB yayınlarının ilkököl 4. sınıf Türkçe Ders Kitabı incelenmiştir. "İlkokul (1-4. sınıflar) "Türkçe Dersi Öğretim Programı" (MEB, 2018) kapsamında okutulması amaçlanan "İlkokul 4. sınıf Türkçe Ders Kitabı, 09 Mayıs 2022 tarihinde Talim ve Terbiye Kurulunun 36 sayılı kararıyla MEB yayınları tarafından yayınlanmıştır. İlkokul 4. sınıf Türkçe ders kitabı, toplamda 265 sayfadan oluşmaktadır. Kitap içerisinde 24 okuma metni, 8 dinleme metni ve 8 serbest okuma metni olmak üzere toplam 40 metin bulunmaktadır. Bu araştırmanın çalışma grubu, bu kitap içerisinde yer alan okuma metinlerinden seçilmiştir. Seçilen metinler arasında 5 bilgilendirici, 5 hikâye edici ve 5 şiir türünden metinler bulunmaktadır. Bu metinler, olasılık temelli örnekleme yöntemlerinden biri olan küme örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Küme

örnekleme yöntemi, araştırma amacına uygun niteliklere sahip belirli grupları oluşturmak için kullanılan bir yöntemdir (Özen, & Gül, (2007). Bu çalışmada, ders kitabında bulunan 24 okuma metni küme olarak kabul edilmiş ve her bir metin türünden eşit sayıda metin seçilmiştir. Seçilen metinler metin türü bakımından, metinlerin adları, buldukları tema ve sayfa numaraları aşağıdaki tablolarda gösterilmektedir.

Tablo 3.1. Bilgilendirici Metinler

Bilgilendirici Metinler		
Metnin Adı	Metnin Teması	Sayfa Sayısı
Evimizdeki Kütüphane	Okuma Kültürü	18
Olimpiyatların Arkasındaki Bilim	Bilim ve Teknoloji	114
Alo!Kayın Ağacı mı?	Doğa ve Evren	138
Güneş Nasıl Çalışır	Doğa ve Evren	144
Telaşa Kapılma,İlk Yardımı Hatırla!	Sağlık ve Spor	234

Tablo 3.2. Hikâye Edici Metinler

Hikâye Edici Metinler		
Metnin Adı	Metnin Teması	Sayfa Sayısı
Mehmet Akif Ersoy	Milli Mücadele ve Atatürk	50
İyileştirici Güç:Sevgi	Erdemler	78
Çiftçi ve Oğulları	Erdemler	96
Dünyanın İlk Alışveriş Merkezi: Kapalıçarşı	Milli Kültürümüz	176
Beştaş ve İki Ceviz Bileti	Çocuk Dünyası	216

Tablo 3.3. Şiirler

Şiirler		
Metnin Adı	Metnin Teması	Sayfa Sayısı
Türkçe Konuş	Okuma Kültürü	12
Mustafa Kemal' i Düşünüyorum	Milli Mücadele ve Atatürk	64
İyi Dilekler Günü	Erdemler	102
Gökyüzünde Bir Yarış	Doğa ve Evren	158
Sağlığımı Korurum	Sağlık ve Spor	228

3.3. Verilerin Toplanması

Bu çalışmanın amacı, ilköğretim 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin çocuk edebiyatı metinlerinin nitelikleri açısından değerlendirilmesidir. İlk olarak, alan yazın taraması yapılarak ilgili literatür incelenmiştir. Daha sonra Millî Eğitim Bakanlığı'nın ders kitapları ile ilgili yönergeleri, 2018 yılı Yeni Türkçe Dersi Öğretim Programı ve MEB

Yayımları tarafından hazırlanan ilkokul 4. sınıf Türkçe ders kitabı arasındaki uyum araştırılmıştır.

Araştırma sürecinde veri toplama yöntemi olarak doküman analizi (belgesel tarama) kullanılmıştır. Doküman analizi, incelenmek istenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analiz edilmesini içerir (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 217). Belgesel taramada, belirlenen amaç doğrultusunda mevcut kayıtlar ve belgeler incelenerek veri toplanır. Toplanan veriler okunur, not alınır ve değerlendirilir (Karasar, 2013, s. 183).

Veri Toplama: İlk adım olarak, 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinler belirlenmiştir.

Ölçüt Belirleme: Çocuk edebiyatı niteliklerini belirlemek amacıyla çeşitli ölçütler tanımlanmıştır. Bu ölçütler, akademik çalışmalar ve yüksek lisans tezleri taranarak elde edilmiştir. Ölçütlerin geçerlilik ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla uzman görüşlerine başvurulmuştur. Uzmanların katkıları doğrultusunda belirlenen ölçütler, içerik ve biçim olmak üzere iki ana başlık altında toplanmıştır. 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki 15 metin, bu ölçütler doğrultusunda tek tek incelenmiştir.

Metinlerin İncelenmesi: Her bir metin, belirlenen ölçütler doğrultusunda ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Metinlerin içeriği, biçimi, yapısal özellikleri ve çocuk edebiyatı niteliklerine uygunluğu değerlendirilmiştir.

İlkokul 4. sınıf Türkçe Ders Kitabında bulunan metinlerin içerik ve biçimsel açıdan çocuk edebiyatı niteliklerine uygunluğunu incelemek için daha önce yapılmış (Danışman, 2019; Durmaz, 2022) çalışmalarda kullanılmış değerlendirme ölçütlerinden yararlanılarak taslak Çocuk Edebiyatı Metinlerinin Biçimsel ve İçerik Değerlendirme Formu hazırlanmıştır. Bu süreçte Çocuk Edebiyatı alanında çalışmaları bulunan iki akademisyenin görüşlerine başvurulmuş; öneriler doğrultusunda formdaki bazı ifadeler yeniden düzenlenmiş, bazı maddeler çıkarılmış ve yeni maddeler eklenerek forma son şekli verilmiştir. Çocuk edebiyatı metinlerinin biçimsel ve içerik değerlendirme formu Tablo 4 ve Tablo 5.'te verilmiştir.

Tablo 3. 4. İçerik Değerlendirme Formu

TEMA
Metinlerde tema ve konu ilişkisi güçlüdür.
Metinler izlenen eğitim programını destekler niteliktedir.
KONU(Kahramanlar,Çevre)
Metinler çocuğun yaş ve gelişim düzeyine uygundur.
Metinde farklı bakış açılarıyla olaylar ve karakterler anlatılmaktadır.
Metinlerdeki kahramanlar çocuğun özdeşim kurabileceği özellikler taşımaktadır.
Metinde aynı yaş düzeyinde karakterlere yer verilmektedir.
Metinde anlatılan olayların geçtiği çevre, yer çocukların algılayabileceği düzeydedir.
Metinler türünün özelliklerini yansıtmaktadır.
ANA DÜŞÜNCE
Metinler anlamsal ve mantıksal açıdan tutarlıdır.
Metinlerde bilgilerin veriliş sırası çocukların kavrayış güçlerine uygundur.
Metinler öğüt verici değil, çocuk doğruyu kendisi bulmaktadır.
Metinler insana yönelik duyarlılık oluşturmaktadır.
Metinler çocuğa aile, yurt ve millet sevgisini aşılamaktadır.
Metinler düşünsel gelişimini sağlayıcıdır.
Metinler çocuğa okuma zevki veren onu kitaba bağlayan bir muhteva içermektedir.
Metinlerde sevgi, saygı, hoşgörü, dürüstlük, çalışkanlık, doğruluk gibi ahlaki ve evrensel değerlere yer verilmektedir.
Metinlerde bedensel ve zihinsel engellerin küçümsenmeden, onlarında güçlü yanlarının olduğu belirtilmektedir.
Metinler şiddet öğelerinin verdiği zararlar anlatılmaktadır.
Metinlerdeki kahramanlar çocuğun özdeşim kurabileceği özellikler taşımaktadır.
DİL VE ANLATIM
Metinlerde kullanılan betimlemeler olayı zihinde canlandıracak niteliktedir.
Metinlerde çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygun söz sanatları kullanılmaktadır.
Günlük hayatta sık kullanılmayan sözcükler ve kavramlar metin içinde açıklanmalı veya bağlamdan anlamı çıkarılabiliyor niteliktedir.
Metinlerde çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygun şekilde deyim ve atasözleri kullanılmaktadır.
Metinler yazım ve noktalama kuralları bakımından yanlışsızdır.
Metinlerde anlatım tek özne ve yüklemden oluşan kısa ve yalın cümlelerle yapılmaktadır.
Metinlerde kurallı cümlelerin sayısı devrik cümlelerden fazladır.
Türkçede kullanımı yaygınlaşmamış yabancı dillerden alınmış kelimeler kullanılmamaktadır.
Metinler, Türkçenin anlatım zenginliklerini ve güzelliklerini yansıtan eserlerden seçilmiştir.
Şiir metinlerinde mısraların kısa, sözcükler anlaşılırdır.
Metinler anlam bütünlüğü içindedir ve akıcı okunmaktadır.
Metinlerde kullanılan dil çocuğun yaş ve gelişim düzeyine uygundur.
Metinler çok uzun değildir.

Tablo 3.5. Biçimsel Değerlendirme formu

RESİMLER
Metinlerin yazı ve resim düzenlemesi uygundur.
Resimler, metne görsel bir yorum katarak metnin anlamını tamamlamaktadır.
Resimler çocuğun hayal gücünü ve yaratıcılığını geliştirecek niteliktedir.
Resimler, dilsel metnin çocuğun belleğinde canlandırılmasına katkı sağlayıcı niteliktedir.
Metinde kullanılan resimler metinde anlatılan olayı yansıtmaktadır.
SAYFA DÜZENİ
Metnin uzunluğu yaş düzeyine uygundur.
Metinlerin sayfaları normal aralıklı satırlardan oluşmalı; sayfa kenarlarında geniş boşluklar (marjlar) bulunmaktadır.
Metinlerdeki paragrafların uzunlukları öğrenci seviyesine uygundur.
Resimler çocuğun sanatsal gelişim özelliklerine uygun olarak tasarlanmıştır.

Metnin adı, içerikle tutarlı ve ilgi çekicidir.
Metindeki resim metin oranı yaş düzeyine uygundur.
Metinlerdeki sayfalar tek sütun halinde düzenlenerek, okuma rahatlığı yaratmaktadır.
<i>HARFLERİN ÖZELLİKLERİ</i>
Harflerin boyutu, 4. sınıflarda 10-12 punto arasındadır.
Metinlerin yazı türü çocuğun yaş ve gelişim düzeyine uygundur.
Metinlerdeki yazıların punto büyüklüğü çocuğun yaş ve gelişim düzeyine uygundur.
Metinlerdeki kelime ve satır aralığı çocuğun yaş ve gelişim düzeyine uygundur.

Veri Analizi: İncelenen metinlerin çocuk edebiyatı niteliklerine göre durumu ve özellikleri betimlenmiştir. Bu aşamada, metinlerin belirlenen ölçütlere uygunluğu açıklanmıştır.

Sonuç Çıkarma: Analiz sonuçlarına dayanarak, ilkokul 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin çocuk edebiyatı nitelikleri açısından mevcut durumu ve özellikleri açıklanmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Bu araştırmada, 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki metinlerin incelenmesiyle elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi kullanılarak çözümlenmiştir. Betimsel analiz, çeşitli veri toplama teknikleri ile elde edilen verilerin daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesini ve yorumlanmasını içerir (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 256).

Yeni Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın uygulanması sürecinde işlenmesi öngörülen tema ve konu önerileriyle MEB Yayınları ilkokul 4. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin tema ve konu uyumu tespit edilmiş, kitap içerisinde yer alan metin türleri belirlenmiştir. Ders kitabı inceleme kılavuzlarından da yararlanılarak, yeni programın amaçları doğrultusunda ilkokul 4. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinler çocuk edebiyatı kavramı ve çocuk edebiyatı metinlerinin biçimsel ve içerikle ilgili niteliklerini belirleyen form oluşturulmuştur.

Bu çalışmada, 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki metinler, çocuk edebiyatı biçim ve içerik nitelikleri yönünden incelenmiştir. Çocuk edebiyatının niteliklerini belirlemeye yönelik yapılmış çalışmalardan yararlanılarak oluşturulan formda yer alan biçim ve içerik özelliklerinin metinlerde bulunma durumları belirlenmiştir.

3.5. Geçerlik ve Güvenirlik

Geçerlik, belirli bir evrene veya örnekleme uygulanan bir test ya da lme aracından elde edilen sonuçların, bu sonuçların kullanımının ve yorumlarının kuramsal ve pratik açıdan ne kadar uygun ve yeterli olduğunun kanıtlanma derecesidir. Güvenirlik ise bir lme aracının aynı ölüm koğulları altında tutarlı sonuçlar verip vermediğini ifade eder. Diğer bir deyiğle, güvenirlik, ölümlerin bağımsız testler arasında ne kadar tutarlı olduğuna, geçerlik ise lmlen kavramın doğru bir Şekilde llp llmediğine odaklanır (Bademci, 2019, s. 374; Karasar, 1998, ss. 148-151).

Nitel araŐtırmalarda güvenirlik hesaplamaları yapılırken sıklıkla kullanılan bir formül “*Miles ve Huberman*” modelidir. Buna göre güvenirlik hesaplaması yapılırken Şu formül kullanılmaktadır: Güvenirlik = GörüŐ birliği / (GörüŐ birliği + GörüŐ ayrılığı) x 100. Bu araştırmada ders kitabındaki metinleri araştırmacı dışında Türkçe eğitimi alanında çalışmalar olan bir akademisyen ve lisansüstü eğitim yapmış bir Edebiyat ğretmeni incelemiştir. Değerlendiriciler arası uyum oranı %93 olarak belirlenmiştir.

BÖLÜM 4

4. BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın veri toplama aşaması sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmektedir.

Çalışma kapsamında incelenen metinlerin içerik özellikleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4.1. Metinlerin İçerik Özelliklerinin Değerlendirilmesi

<i>METİN İSİMLERİ</i>	<i>BESTAŞ VE İKİ CEVİZ BİLETİ</i>	<i>ÇİFTÇİ VE OĞULLARI</i>	<i>DÜNYANIN İLK ALIŞVERİŞ MERKEZİ:</i>	<i>GÖKYÜZÜNDE BİR YARIŞ</i>	<i>İYİ DİLEKLER GÜNÜ</i>	<i>GÜNEŞ NASIL ÇALIŞIR?</i>	<i>ALO/KAYIN AĞACI MI?</i>	<i>SAĞLIĞIMI KORURUM</i>	<i>TELAŞA KAPILMA, İLK YARDIMI HATIRLA!</i>	<i>TÜRKÇE KONUŞ</i>	<i>MEHMET AKİF ERSOY</i>	<i>EVİMİZDEKİ KÜTÜPHANE</i>	<i>İYİLEŞTİRİCİ GÜÇ: SEVGİ</i>	<i>MUSTAFA KEMAL'İ DÜŞÜNÜYORUM</i>	<i>OLİMPİYATLARIN ARKASINDAKİ BİLİM</i>
TEMA															
Metinlerde tema ve konu ilişkisi güçlüdür.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Metinler izlenen eğitim programını destekler niteliktedir.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
KONU(Kahramanlar,Çevre)															
Metinler çocuğun yaş ve gelişim düzeyine uygundur.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Metinde farklı bakış açılarıyla olaylar ve karakterler anlatılmaktadır.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Metinlerdeki kahramanlar çocuğun özdeşim kurabileceği özellikler taşımaktadır.	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓
Metinde aynı yaş düzeyinde karakterlere yer verilmektedir.	✓	-	✓	-	✓	-	-	✓	-	-	-	✓	✓	-	-
Metinde anlatılan olayların geçtiği çevre, yer çocukların algılayabileceği düzeydedir.	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	✓	✓	-	✓
Metinler türünün özelliklerini yansıtmaktadır.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ANA DÜŞÜNCE															
Metinler anlamsal ve mantıksal açıdan tutarlıdır.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Metinlerde bilgilerin verilmiş sırası çocukların kavrayış güçlerine uygundur.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Metinler öğüt verici değil,çocuk doğruyu kendisi bulmaktadır.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	-	✓
Metinler insana yönelik duyarlılık oluşturmaktadır.	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	-	-	-	✓	-	✓	✓	✓
Metinler çocuğa aile, yurt ve millet sevgisini aşılamaktadır.	✓	-	✓	-	-	-	-	-	-	✓	✓	-	-	✓	-
Metinler düşünsel gelişimini sağlayıcıdır.	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Metinler çocuğa okuma zevki veren onu kitaba bağlayan bir muhteva içermektedir.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Metinlerde sevgi, saygı, hoşgörü, dürüstlük, çalışkanlık, doğruluk gibi ahlaki ve evrensel değerlere yer verilmektedir.	✓	✓	-	-	✓	-	-	-	-	✓	✓	-	✓	✓	✓

Çalışma kapsamında incelenen metinlerin biçimsel özellikleri aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 4.2. Metinlerin Biçimsel Özelliklerinin Değerlendirilmesi

METİN İSİMLERİ	BİÇİM ÖZELLİKLERİ														
	<i>BESTAŞ VE İKİ CEVİZ BİLETİ</i>	<i>ÇİFTÇİ VE OĞULLARI</i>	<i>DÜNYANIN İLK ALIŞVERİŞ MERKEZİ:</i>	<i>GÖKYÜZÜNDE BİR YARIŞ</i>	<i>İYİ DİLEKLER GÜNÜ</i>	<i>GÜNEŞ NASIL ÇALIŞIR?</i>	<i>ALO/KAYIN AĞACI MI?</i>	<i>SAĞLIĞIMI KORURUM</i>	<i>TELAŞA KAPILMA, İLK YARDIMI HATIRLA!</i>	<i>TÜRKÇE KONUŞ</i>	<i>MEHMET AKİF ERSOY</i>	<i>EYİMİZDEKİ KÜTÜPHANE</i>	<i>İYİLEŞTİRİCİ GÜÇ:SEVGI</i>	<i>MUSTAFA KEMALİ DÜŞÜNÜYORUM</i>	<i>OLİMPİYATLARIN ARKASINDAKİ BİLİM</i>
RESİMLER															
Metinlerin yazı ve resim düzenlemesi uygundur.	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓
Resimler, metne görsel bir yorum katarak metnin anlamını tamamlamaktadır.	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	-	✓	✓	✓
Resimler çocuğun hayal gücünü ve yaratıcılığını geliştirecek niteliktedir.	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	-	✓	✓	✓
Resimler, dilsel metnin çocuğun belleğinde canlandırılmasına katkı sağlayıcı niteliktedir.	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	-	✓	✓	✓
Metinde kullanılan resimler metinde anlatılan olayı yansıtmaktadır.	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	✓	✓	✓	✓
SAYFA DÜZENİ															
Metnin uzunluğu yaş düzeyine uygundur.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Metinlerin sayfaları normal aralıklı satırlardan oluşmalı; sayfa kenarlarında geniş boşluklar (marjlar) bulunmaktadır.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Metinlerdeki paragrafların uzunlukları öğrenci seviyesine uygundur.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Resimler çocuğun sanatsal gelişim özelliklerine uygun olarak tasarlanmıştır.	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	✓	✓	-
Metnin adı, içerikle tutarlı ve ilgi çekicidir.	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Metindeki resim metin oranı yaş düzeyine uygundur.	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Metinlerdeki sayfalar tek sütun halinde düzenlenerek, okuma rahatlığı yaratmaktadır.	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	-

HARFLERİN ÖZELLİKLERİ																
Harflerin boyutu, 4. sınıflarda 10-12 punto arasındadır.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Metinlerin yazı türü çocuğun yaş ve gelişim düzeyine uygundur.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Metinlerdeki yazıların punto büyüklüğü çocuğun yaş ve gelişim düzeyine uygundur.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Metinlerdeki kelime ve satır aralığı çocuğun yaş ve gelişim düzeyine uygundur.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

METNE HAZIRLIK

1. Hangi oyunları oynamayı seviyorsunuz? Düşüncelerinizi paylaşınız.
2. Oyun oynarken söylediğiniz tekerlemeleri arkadaşlarınızla paylaşınız.

BEŞTAŞ VE İKİ CEVİZ BİLETİ

Beştaş, bizim mahallede neredeyse tüm çocukların sevdiği bir oyundu. Hepimiz taşlarımızı çepçelimizde taşıır, ara sıra taş takası yapardık. Annemle babama gittikleri yerlerden bana taş getirmelerini isterdim. Böylece en pürüzsüz, elimle toplaması en rahat taşları seçerdim. Çünkü mahallemizdeki taşların hepsi birbirine benzerdi. Kenarları keskin çakıl taşları vardı her yerde.

O gün Atiye teyzenin avlusunda beştaş turnuvası düzenleyecektik. Bu turnuva için çok heyecanlıyım. Cebimdeki taşların şingirtisi heyecanımı ikiye artırıyordu. Turnuva başlamadan ilk eşleşmelerimizi "Aldım, verdim, ben seni yendim," adımı oyunuyla yaptık. Ben Nilgün'le oynayacaktım. Nilgün bir önceki beştaş turnuvasının şampiyonuydu. Oyun süresince ellerim titremeden sonuna kadar taşlarımı topladım. Sıra Nilgün'e geldiğinde taşları yerden toplarken bir anda havaya attığı taşı yere düşürdü. Nilgün'den sonra diğer arkadaşlarımla oynadığımda da kazanan ben olmuştum.

"Sevgili arkadaşlar, bugünkü Beştaş Turnuvası şampiyonumuz Burcu'yu tebrik edelim," diye seslendi hakemimiz Ahmet. Her oyunda bir hakem olur, değil mi? Bütün arkadaşlarım sevinçle beni kutladılar. Bizim mahallede oyunların sonunda kazanan ve kaybeden herkes birbirini tebrik etmeyi bilir.

"Haydi, arkadaşlar turnuvarımızı son oyunumuzla kutlayalım, ne dersiniz? Atiye teyzenin bizim için hazırladığı meyve suyunu içerken sizin için hazırladığımız tiyatromuzu izlemeye var mısınız?"

Ahmet, mahallenin oyun kurucusu, oyunların hakemi, oyunlarda sorun yaşanırsa da en iyi sorun çözücüsüdür. On parmağında on marifet vardı.

Aynı zamanda mahallemizdeki tiyatro ekibinin lideriydi. Ara sıra hepimiz bu oyunlarda rol alırdık. Ahmet ve yakın arkadaşı Begüm oyunları yazar, oyuncular için biskitleriyle duyuru yaparlardı. Turnuvadan sonra oyunu izleyecektik. Biletlerimiz de hazır. Herkes hazırlıktı. Ceplerimizin birinde taşlarımız, diğerinde cevizlerimiz vardı.

"Bugünkü oyun için biletimiz iki ceviz," dedi Begüm ve kese kâğıdını cevizleri atmamız için biz izleyicilere uzattı. Hepimiz Atiye teyzenin avlusundaki merdivenlere yerleştik. Oyunu izlemek için hazır. Kese kâğıdı ağızına kadar cevizle dolunca oyun başladı. Meyve sularımızı içerken kahkahalara boğulmuştuk. Beştaş oyunumuzda mizikçilik yapıp oyunu hırslarıyla tatsızlaştırarak iki çocuğun komik oyunlarını oynuyorlardı. Oyun sonunda Ahmet, Begüm ve diğer iki arkadaşımız bizleri selamladılar. Toplanan "ceviz biletlerimizi" kırıp hep birlikte afiyetle yedik.

Elcin KUZUCU

BEŞTAŞ VE İKİ CEVİZ BİLETİ

Biçim İncelemesi

Sayfa Düzeni

İki sayfadan oluşan metinde ilk sayfadaki görsel sayfanın büyük kısmını kaplarken ikinci sayfada görsele çok az yer verilmiştir. Büyük oranda metinden oluşan ikinci sayfanın kenarlarında ise küçük görsellere yer verilmiştir. Metnin başlığı ile ilk sayfada yer alan görsel tamamıyla uyum sağlamamaktadır. Metin 5 paragraftan oluşmakta olup yazılar iki yana yaslanmıştır. Sayfa kenarlarında verilen boşluklar yeterlidir.

Harflerin Özelliği

Metin 10 punto büyüklüğünde “*TTKB Dik Temel Abece Fontu*” yazı karakterinde harf ile yazılmıştır. Harflerin boyutu ve yazı karakteri sade ve okuma kolaylığı sağlayıcı niteliktedir. Metinde normal, siyah ve küçük harfler kullanılmıştır. Metnin başlığı koyu renkle ve metinden farklı bir yazı fontu ile yazılmıştır.

Resimler

Metnin ilk sayfasında bir oyun parkında beştaş oynayan çocukların yer aldığı bir görsel bulunmaktadır. Bu görsel metnin başlığı ile uyumlu olmakla birlikte metinde geçen konuyu okuyucuya iletmekte yetersizdir. Zira her iki sayfada da bilet veya ceviz biletini anlatan bir görsele yer verilmemiştir. İkinci sayfa kenarlarına yerleştirilen çocuk resimleri, metinde geçen beştaş oyunu ve ceviz bileti ile ilgili değildir.

Yazım, İmla ve Noktalama

Metin nokta, virgül ve ünlem işareti türünden noktalama işaretlerinin kullanıldığı bir metindir. Metinde özel isimler dahil yazım yanlışı olan herhangi bir kelime bulunmamaktadır. Metindeki dolaylı anlatım için tırnak işareti kullanılmıştır.

İçerik İncelemesi

Tema

Metin “Çocuk Dünyası” temasında yer almakta olup ilgili temanın dördüncü metnidir. “Beştaş ve İki Ceviz Bileti” metni “Çocuk Dünyası” konularıyla uyumlu olup temayı destekleyicidir.

Konu

Metnin konusu, çocuk oyunları ile ilgilidir. Metinde mutlu geçen bir çocukluk dönemi anısı işlenmektedir. Oynanan beş taş oyunundan sonra cevizlerden bilet yapılıp kendi yazdıkları ve sergiledikleri oyunları seyreden mutlu çocukların hikayesidir. Teknolojiden ve ekranlardan uzak, özgür bir şekilde, sokakta basit materyallerden kendilerine oyun çıkaran ve bundan mutlu olan çocukları konu alan bir metindir.

Ana Düşünce

Metnin ana düşüncesi, beş tane taş ve iki tane cevizle bile çocukların mutlu zaman geçirebileceği şeklindedir. Metnin ana düşüncesi bir çocukluk anısı anlatılarak verilmiştir. Metnin ilk cümlesi olan “Beş taş, bizim mahallede neredeyse tüm çocukların sevdiği bir oyundu” ifadeleri ana düşünceyi çağrıştırmaya niteliktedir.

Dil ve Anlatım

Metnin dili sade, seçilen ifadeler süssüz ve yalın, anlatımı samimidir. Mahalle yaşamının sıcaklığını ve topluluk etkinliklerinin neşesini başarılı bir şekilde aktaran metin, 1.tekil kişi ‘ben’ in anlatımıyla ve sohbet havasında bir üslupla kaleme alınmıştır. Metinde oyun, ceviz, beş taş, bilet kelimeleri ile anlatılan bir olay etrafında anlatılmaktadır. Birinci tekil kişi bir çocukluk anısını anlatmaktadır. Anlatılan bu anı, mutlu geçen çocukluk döneminin sadece bir kesitidir. Anlatım, okuyucuyu olayların içine çekerek mahalle atmosferini ve etkinlikleri okuyucunun zihninde canlandırmaktadır. Özellikle, karakterler arasındaki diyaloglar ve olayların ayrıntılı betimlemesi, okuyucunun metne daha fazla bağlanmasını sağlamaktadır. Beş taş oyunu gibi çocuk oyunlarını bilmeyen, hiç sokakta oynamayan ve ekran bağımlılığı tehlikesi altında olan günümüz çocuklarına beş tane taşla bile eğlenilebileceğini samimi bir dille anlatmaktadır. Anlatıcının samimi anlatımı okuyucuyu bulunduğu atmosferden alarak ‘Atiye teyzenin avlusunda’ beş taş oynatmakta, hikâye kahramanının turnuva galibiyetine sevindirmekte, sadece iki cevizle oyun seyrettirerek mutlu etmektedir. Metindeki cümlelerin kelime sayısı olarak 4.sınıf düzeyine uygundur. Dilinin sadeliği, anlatımdaki akıcılık ve samimiyet öğrencilerde okuma isteği uyandırmaktadır.

Dolayısıyla, metin dil ve anlatım yönünden samimi, canlı ve etkileyici bir şekilde yazılmıştır.

METNE HAZIRLIK

1. "Birlikten kuvvet doğar." atasözünden ne anlıyorsunuz?
2. Yaşadığınız bir sorun olduğunda size en çok kimler destek olmaktadır?

ÇİFTÇİ VE OĞULLARI

Bir zamanlar çok uzak bir ülkede, ihtiyar bir çiftçi yaşamış.

İhtiyar çiftçinin çok büyük bir çiftliği varmış. Çiftliğinde; koyunları, kuzuları, atları, inekleri, ördekleri ve tavukları varmış. İhtiyar çiftçi, bunları besler büyütür, sonra satarmış. Geçimini böyle sağlarmış.

İhtiyar çiftçi çok çalışkanmış. Aynı zamanda iyi kalpliymiş. Kimseyi incitmemiş. Hiç kimseye kötü söz söylememiş.

Bu ihtiyar çiftçinin dört oğlu varmış. Babaları, onları çok severmiş. Ama bu çocuklar birbirleriyle hiç gecinemezlermiş.

Her gün, hiç olmadık konulardan dolayı kavga çıkarırlarmış. Kavga ettikleri yatmıyormuş gibi bir de birbirlerine danırlarmış.

Çiftçi her gün oğullarına:

— Oğullarım, kavga etmeyin. Birbirinizi incitmeyin. Güzel geçinin, diye öğüt verirmiş. Ama çocuklar babalarının sözlerine hiç aldırmaz, yine tartışmaya devam ederlermiş. Çiftçi oğullarıyla ne kadar konuştuysa da fayda etmemiş. Çocuklar sözden anlamıyorlarmış.

Bir gün kendi kendine: "Madem oğullarım sözden anlamıyorlar, onlara bir örnek göstereyim." diye düşünmüş. Sonra onları çağırmış.

– Oğullarım, demiş. Sizden bahçeye çıkarak çubuk toplayıp gelmenizi istiyorum.

Çocuklar:

– Peki baba, deyip bahçeye almışlar. Az sonra çocuklar, ellerinde çubuklarla geri gelmişler. Topladıkları çubukları babalarına vermişler.

Baba bütün çubukları kucağına almış. Sonra:

– Şimdi de bir ip istiyorum, demiş.

En küçük oğlan, hemen bir ip getirmiş. Çiftçi, çubukları ipe birbirine bağlayıp çocukların eline vermiş.

– Haydi bakalım, demiş. Elinizdeki çubukları kırın! Bakalım hanginiz kırmayı başaracak?

Önce en büyük ağabey çubukları almış. Bütün gücüyle çubukları kırmak için uğraşmaya başlamış. Ne kadar uğraştıysa kırmayı başaramamış.

Çocuklar bu şekilde çubukları elden ele geçirmişler. Dört çocuk da çubukları kırmak için uğraşmış. Ama hiçbiri de bunu başaramamış. En sonunda:

– Biz bunları kıramıyoruz baba, deyip çubukları babalarına geri vermişler. Babaları bunun üzerine çubukları eline almış. İpi çözmüş. Sonra oğullarının eline birer tane çubuk vermiş.

– Haydi bakalım, şimdi de bu çubukları kırın, demiş.

Bu kez çocuklar ellerindeki tek çubuğu kolayca kırmışlar. Sonra babalarına:

– Baba, ne var bunda, çubuk bir tane olunca hemen kırılıyor, deyip gülmüşler.

Babaları bunun üzerine:

– Evet, doğru söylüyorsunuz. Elinizde tek çubuk olunca hemen kırılıyor. Ama çubuklar bir araya gelince, siz onları kıramıyorsunuz, demiş.

Sonra sözlerine şöyle devam etmiş:

Eğer siz de birlik olursanız, birbirinize destek olursanız kimse size zarar veremez. Ama birbirinizle çekişir, kavgaya ederseniz, birbirinizi yalnız bırakırsanız, siz de tipki tek çubuklar gibi olursunuz. Kolayca yıkılır, zorluklara yenik düşersiniz.

O anda, çocuklar hatalarını anlamışlar. Hepsi de boyunlarını bükmüşler. O günden sonra bir daha kavgaya etmemişler. Birbirleriyle çok iyi geçinmişler ve birbirlerine her zaman yardım etmişler.

Ezop Masalları

ÇİFTÇİ VE OĞULLARI

Biçim İncelemesi

Sayfa Düzeni

İki sayfadan oluşan metinde tek görsel yer verilmiş olup bu görsel de ilk sayfada yer almaktadır. Görsel, metnin başlığı olan “Çiftçi ve Oğulları” ismi ile uyum sağlamaktadır. Metin karşılıklı konuşmalardan oluşan bir hikâye olup ilkokul 4.sınıf öğrenci düzeyine uygundur. Metinde yazılar iki yana yaslanmıştır. Sayfa kenarlarında verilen boşluklar yeterlidir.

Harflerin Özelliği

Metin 10 punto büyüklüğünde “TTKB Dik Temel Abece Fontu” yazı karakterinde harf ile yazılmıştır. Harflerin boyutu ve yazı karakteri sade ve okuma kolaylığı sağlayıcı niteliktedir. Metinde normal, siyah ve küçük harfler kullanılmıştır. Metnin başlığı koyu renkle ve metinden farklı bir yazı fontu ile yazılmıştır.

Resimler

Metnin ilk sayfasındaki görselde etrafı çitlerle çevrilmiş bir çiftlikte yaşlı bir çiftçi ve dört oğlu resmedilmiştir. İkinci sayfada ise yeşil kır hayatı sayfa altına yerleştirilerek ilk görselle bağlantı devam ettirilmiştir. Bu görsel metnin konusu ile doğrudan ilişkilidir. Görseldeki renk tonları ile metnin arka planında kullanılan renkler birbiri ile uyumlu haldedir. Kullanılan renkler canlı ve dikkat çekicidir. Görseller çerçeve içine alınmayıp sayfanın tamamına yerleştirilerek anlatılan hikâye adeta resmin içine yazılmıştır.

Yazım, İmla ve Noktalama

Karşılıklı konuşmalardan oluşan metinde kısa çizgi çokça kullanılmıştır. İmla ve noktalama işaretlerine uyulan metinde nokta, virgül ve iki nokta üst üste kullanılmış olup yazım yanlışları olan bir kelime bulunmamaktadır.

İçerik İncelenmesi

Tema

“Çiftçi ve Oğulları” metni “Erdemler” temasının dördüncü metnidir. İşlenen tema ile metnin konusu arasında bir uyum söz konusudur. Metin, TDÖP ‘da yer verilen “Erdemler” temasının konu önerileriyle uyumlu niteliktedir.

Konu

Metnin konusu birbirleriyle sürekli tartışıp kavga eden dört kardeşin babalarının onlara verdiği dersle hatalarını anlayıp birlik olmalarıdır. Hikâyede çiftçinin çocuklarına verdiği ders öğüt verici niteliktedir. Çiftçinin çocukları aldıkları ders sayesinde bir daha kavga etmeyip birlik içinde yaşamaya karar vermişlerdir.

Ana Düşünce

Metnin ana düşüncesi, birlik ve dayanışmanın gücünü vurgulamaktır. İhtiyar çiftçi, oğullarına çubukları bir arada kırmanın zorluğunu göstererek birlik ve beraberlik mesajını vermektedir. Metin, insanların birbirlerine destek olmalarının, birlikte hareket etmelerinin ve çekişme yerine işbirliği yapmanın önemini vurgulamaktadır.

Dil ve Anlatım

Metin öyküleyici anlatım türlerinden biri olan ve güçlü bir öğretici mesajı olan bir hikâyeyi anlatmaktadır. Dil ve anlatım yönünden, basit ve anlaşılır bir üslup kullanılmıştır. Metin, bir masal veya öğretici hikâyeye gibi anlatıldığı için, doğal olarak daha akıcı ve sade bir dil kullanılmıştır. Anlatımın sade olması, hikâyenin ana mesajının daha net anlaşılmasını sağlamaktadır. Okuyucuya, kavga ve çekişmenin zararları ile dayanışma ve birlik olmanın faydaları aktarılmıştır. Bu sayede metin hem eğlenceli bir hikaye olarak okunabilirken, hem de derin bir öğretici mesajı içermektedir.

METNE HAZIRLIK

1. İlginizi çeken ya da yaşadığınız yerde bulunan tarihi bir yapı hakkında bildiklerinizi paylaşınız.
2. Bir zaman makinesiyle yolculuk etme imkânınız olsaydı hangi tarihi mekânı gezmek isterdiniz? Arkadaşlarınızla paylaşınız.

DÜNYANIN İLK ALIŞVERİŞ MERKEZİ: KAPALIÇARŞI

(Kız kardeşler Bulut ve Yıldız, dedelerinin icat ettiği zaman makinesiyle çeşitli zaman dilimleri arasında dolaşp ülkemizin birçok yerini görme olanağı bulmuşlardır. Bu yolculuklarında İstanbul'un tarihi ve kültürel zenginliklerini barındıran Kapalıçarşıya eğlenceli bir gezi gerçekleştireceklerdir.)

(.)

Daracık Arnavut kaldırımlı yollardan geçip görkemli bir kapının önüne geldiler. Bilgin Dede, "İşte size dünyanın en eski ve en büyük alışveriş merkezi." diyerek kapıdan geçti. "Buraya boşuna Kapalıçarşı-kapalı kutu denmediğini az sonra göreceksiniz. İçinde bin bir çeşit güzellik bulacağınız yerli yabana herkesin yüzyıllardır alışveriş yaptığı bir çarşıdayız." Yıldızla Bulut, geniş caddeleri çevreleyen dükkanların önünden geçerken hangi vitrine bakacaklarını şaşırışlardı. (.)

Yıldız, "Ne kadar güzel." dedi. "Kocaman caddeleri, ara sokaklarıyla sanki bir başka kente gelmiş gibi oldum. Üstelik bu kentin sokakları sepeşerin."

"Gerçekten de öyle. Ne kimaya gerek var ne yürüyen merdivenlere ne de asansörlere."
"Şeyyy... Acaba yemek yiyecek yerler de var mıdır? Midemde ziller çalınıyor!" (.)

Bilgin Dede, "Merak etmeyin, burada yemek yiyecek yerler de var. (.)" dedi.

Gerçekten de bir süre daha sokak aralarında gezindikten sonra, kendilerini bir lokantanın kapısında buldular. Masalardan değişik dilde konuşmalar yükseliyordu. Tarihi giysilerle hizmet eden garsonlar, mis kokulu kebablar, birbirinden değişik tatlılar ve şerbetler taşıyanları masalara. Zaman yolcularımız da geçip bir masaya oturdular. Siparişlerini beklerken Bilgin Dede yan taraftaki sehpa da duran bir kitapçıyı alıp, "Çocuklar bakın burada Kapalıçarşıyla ilgili pek çok ilginç bilgi var." dedi. "Aaaa. Ne güzel... Neler yazıyor dedeciğim?"

"Az önce de söylediğim gibi Kapalıçarşının dünyanın en eski ve en büyük alışveriş merkezi olduğunu yazıyor. Gerçekten de 64 caddesi, 22 kapısı olan bir başka çarşı olduğunu sanmıyorum. Bu caddelerde satış yapan seyyar satıcıların ve işportacıların dışında 3500'den fazla dükkânla iki tane de bedesten bulunuyormuş."

"Kim bilir kaç kişi çalışıyordu bu dükkânlarda değil mi dede?"

"Doğrusu ben de bu kadarını tahmin etmiyordum çocuklar. Yalnızca dükkânlarda değil, içinde çeşitli işliklerin bulunduğu hanlarda da 20.000 kişiden fazla insan çalışıyormuş."

Bulut, "Hayret! O zamanlar İstanbul böylesine geniş ve kalabalık bir şehir değildi herhâlde. Böylesi büyük bir çarşıya neden gereksinim duyulmuş anlamadım doğrusu!" diye sordu.

Bilgin Dede, "Burada da Fatih'in ne kadar ileri görüşlü olduğunu anlıyoruz." dedi.

"Fatih mi? Yoksa Kapalıçarşı da onun zamanında mı yapılmış?"

"Evet. Çarşının yapımı Fatih Sultan Mehmet zamanında başlamış, 1461 yılında kurulan çarşıya, Kanunî Sultan Süleyman zamanında da yeni bölümler eklenmiş. O zamanın zenginleri ve saray ahalisinin bir bölümünün eşyası buralardaki kasalarda saklanırmış. Hatta hazinenin büyük bölümü de buraya emanet edilirmiş. Yani bir anlamda Kapalıçarşı aynı zamanda banka görevi de yapıyormuş." Yıldız, az ilerideki sıra sıra kuyumcuları işaret etti. "Doğrusu ya günümüzde de pek farkı yok. Baksanıza her dükkân sanki küçük bir hazine dairesi gibi."

Bilgin Dede, torununun benzetmesine gülümsedi. "Eee.. Pek de haksız sayılmazsın. Buradaki değerli taşların, altınların ederi nasıl ölçülür bilemem. O nedenle belirli saatlerde kapılan kapanıp çok sıkı güvenlik önlemleri altında korunuyormuş."

Bu tatlı sohbet sırasında yemeklerini nasıl bitirdiklerinin de farkına varamadılar. (..)

O akşam evdeki en önemli konu, yaptıkları küçük zaman kacamacağı oldu. Nurten Hanım, babasıyla çocuklarının tipki söz verdikleri gibi tehlikesiz bir yolculuk yapmalarına memnun olmuydu. Hatta için için bu geziye kendisi de katılmadığı için üzülüyordu. Tuncay Bey de çocukların heyecanla anlattıklarına kendisini kaptırmıştı. Bütün bu dinlediklerinden sonra içinde Galata Kulesi'ni, Süleymaniye'yi görmek için dayanılmaz bir istek duydu. Hele bu yapılarla zaman yolculuğunda tanışmak çok daha anlamlıydı.

kızlar yattıktan sonra, Bilgin Dede de odasına yöneldi. Tam salondan çıkmak üzereyken Tuncay Bey'in sesiyle duruladı.

"Bu hafta sonu bizleri de İstanbul'un geçmişinde gezdirir misiniz?"

Bilgin Dede'nin yüzü sevinde işidi. Doğrusu ya, damadından böyle bir teklif gelmesini hiç beklemiyordu. Gülümseyerek döndü, yanıtladı:

"Zaman Makinesi emrinize amade... İsteyin yeter. Hangi dönemde, nerede olmayı dilerseviz gideriz." Yıldız'la Bulut, bu son sözleri odalarında işittiler. Sevinçle birbirlerine baktılar. (..) Zaman gezilerine ailece gitme fikriyle coştular. Gözleri uykudan kapanıncaya dek fisir fisir konuşup kendilerince yeni gezi programları yaptılar. Artık sabırsızlıkla hafta sonunun gelmesini bekleyeceklerdi.

Nur İÇÖZÜ
(Kısaltılmıştır.)

DÜNYANIN İLK ALIŞVERİŞ MERKEZİ: KAPALIÇARŞI

Biçim İncelemesi

Sayfa Düzeni

Metin iki sayfadan oluşmaktadır. Metnin tamamı için bir görsel kullanılmış olup bu görselde ilk sayfanın solunda yer almaktadır. İlk iki paragraftaki satırlar bu görselle dayandırılmış olup metnin devam eden satırları tek sütun olarak iki yana yaslandırılmıştır. Metin içeriği çok yoğun olup kısaltmalara rağmen iki sayfaya sığdırıldığı için satır aralarındaki ve paragraf geçişlerindeki boşluklar yetersiz olmuştur. Bu durum ilkokul 4. Sınıf seviyesindeki öğrenciler için uygun değildir.

Harflerin Özelliği

Metin 10 punto büyüklüğünde “TTKB Dik Temel Abece Fontu” yazı karakterinde harf ile yazılmıştır. Harflerin boyutu ve yazı karakteri sade ve okuma kolaylığı sağlayıcı niteliktedir. Metinde normal, siyah ve küçük harfler kullanılmıştır. Metnin başlığı koyu renkle ve metinden farklı bir yazı fontu ile yazılmıştır.

Resimler

Metinde tek bir görsel olup bu da ilk sayfanın sol üst köşesine yerleştirilmiştir. Bu görsel kısmen metnin konusu ile ilgili olmakla birlikte (dede ve torunların zaman yolculuğunu gösteren resim) yetersizdir. Metnin konusunu oluşturan tarihi Kapalıçarşı ile ilgili her hangi bir görselle yer verilmemiştir. Metinde görsellere çok az yer verilmiş olması ve sayfa düzeninin yetersizliği metnin okunmasını zorlaştırmaktadır.

Yazım, İmla ve Noktalama

Metin kısaltılmış bir metindir. Birçok yerde (6 yerde kullanılan parantez içinde üç nokta) asıl metinden kısaltmalar yapılmıştır. Metin yazım, imla ve noktalama işaretlerinin kullanımı açısından ilkokul 4. Sınıf öğrencilerinin seviyelerine uygundur. Nokta, virgül, tırnak işareti, karşılıklı konuşma çizgileri ve ünlem işareti kullanılmış olup cümlelerin yapıları düzgün ve anlaşılır, noktalama işaretleri doğru kullanılmıştır.

İçerik İncelenmesi

Tema

“Dünyanın İlk Alışveriş Merkezi: Kapalıçarşı” metni “Milli Kültürümüz” temasının ikinci metnidir. Metinde milli kültürümüzün bir parçası olan Kapalıçarşı tanıtıldığı için tema ile doğrudan ilişkili ve uyumludur.

Konu

Metnin konusu Kapalıçarşı'nın sahip olduğu tarihi önemlidir. Tarihi ve kültürel mirasın korunması ve gelecek nesillere aktarılması, aile içi iletişim ve birlikte vakit geçirme, farklı zaman dilimlerine yolculuk yapmanın heyecanı ve keşfinin öne çıktığı metinde Bilgin Dede, torunları Bulut ve Yıldız'ı zaman makinesiyle Kapalıçarşı'ya götürerek tarihi ve kültürel zenginlikleri keşfetmelerini sağlar. Bu gezi, aile fertlerinin birbirleriyle yakınlaşmasına ve unutulmaz anılar biriktirmesine katkıda bulunur.

Ana Düşünce

Kapalıçarşı'nın yapımı ve tarihi öneminin vurgulandığı metinde, geçmiş keşfetmek ve aileyle birlikte vakit geçirmenin hem çocuklar hem de yetişkinler için değerli ve keyifli bir deneyim olması metnin ana düşüncesini oluşturmaktadır.

Dil ve Anlatım

Öyküleyici anlatımın ağır bastığı bu metinde betimleyici anlatımda söz konusudur. “Daracık Arnavut kaldırımlı yollardan geçip görkemli bir kapının önüne geldiler.” ve “Geniş caddeleri çevreleyen dükkânların önünden geçerken hangi vitrine bakacaklarını şaşırmışlardı.” Gibi benzer cümlelerle sıkça betimlemelere yer verilmiştir. Hikayeleştirilerek anlatılan metinde tarihi bilgilere de yer verilerek Kapalıçarşı hakkında ol-kuyucu bilgilendirilmiştir. Metin kısaltılarak yazılmıştır. İlk paragraf özet niteliği taşımakta olup devamındaki (...) dan sonra metnin asıl konusu olan Kapalıçarşı hakkında bilgi verilmiştir. Ara ara kullanılan (...) konu bütünlüğünü bozmamaktır. Metin, akıcı ve sürükleyici bir dil kullanımıyla yazılmıştır. Hikaye dili, hedef kitle olan ilkokul 4. sınıf öğrencilerine uygun sade ve anlaşılır bir şekildedir. Yazar, diyaloglar ve betimlemeler kullanarak metni daha da ilgi çekici hale getirmiştir.

METNE HAZIRLIK

1. Uzaya ilgili neleri merak ediyorsunuz? Düşüncelerinizi paylaşınız.
2. Uzay yolculuğu yapma şansınız olsaydı, nerelere gitmek isterdiniz? Neden?

Şiiri, vurgu ve tonlamalara dikkat ederek okuyunuz.

GÖKYÜZÜNDE BİR YARIŞ

Ay, Güneş ve Dünyamız,
Dönüyor hemen her an.
Sanki birer topaöz,
Sağa sola savrulan.

Güneş bir mum, uzakta
Isıtır, aydınlatır.
Bitki oksa toprakta,
Güneşin izi vardır.

Ay uyanır her gece,
Dünya'nın etrafında.
Döner durur sessizce,
Gökte parlamasa da.

Dünya bir tur dönünce,
Gece gündüz oluşur.
Tam yirmi dört saatte,
Biter başladığı tur.

Güneşin etrafında,
Dönense Dünya bir kez,
Bir yıl olur sonunda,
Bir yaş büyür herkes.

Yusuf ÇELEBİ - İkbâl YILDIRIM

GÖKYÜZÜNDE BİR YARIŞ

Biçim İncelemesi

Sayfa Düzeni

“Gökyüzünde Bir Yarış” şiiri tek sayfadan oluşmaktadır. Sayfa ortalanarak beş dörtlük aynı hizadan başlayarak, dörtlük aralarında yeterli boşluklar bırakılarak alt alta sıralanmıştır. Ayrıca şiirin konusuna uygun görseller şiirin etrafına yerleştirilmiştir. Şiirde herhangi bir baskı hatası bulunmamaktadır.

Harflerin Özelliği

“Gökyüzünde Bir Yarış” şiirinde TTKB Dik Temel Abece yazı karakterinde 10 punto büyüklüğünde harfler kullanılmıştır. Şiirin harf boyutu ve yazı karakteri ilköğretim 4.sınıf için uygundur. Başlıkta ise kalın, “Comic Sans MS” 15 punto boyutunda harfler kullanılarak dikkat çekilmiştir.

Resimler

Kullanılan görseller metnin konusunu destekler nitelikte olup dikkat çekicidir. Şiir sanki mavi bir gökyüzü içindedir. Gezegenler, uzay araçları, yıldızlar şiiri daha dikkat çekici yapmakta ve anlaşılır kılmaktadır.

Yazım İmla ve Noktalama

Şiirde 12 virgül, 9 nokta, 2 kesme işareti kullanılmıştır. Şiirde yazımı yanlış herhangi bir kelime kullanılmamıştır. Noktalama işaretleri yerinde ve doğru kullanılmıştır.

İçerik İncelemesi

Tema

Şiir “Doğa ve Evren” temasının 4. metnidir. Şiirde, TDÖP’da yer verilen “Doğa ve Evren” temasının konu önerileriyle uyumlu niteliktedir.

Konu

Şiirin konusu ay, dünya, güneş ve hareketlerdir. Güneş, ay ve dünyanın hareketleri sonucunda oluşan gün, ay ve yıl kavramlarından bahsedilmektedir.

Ana Duygu

Doğanın güzelliği ve karmaşıklığı karşısında bir hayranlık duygusuyla yazılmış olan şiirin ana duygusu, doğanın sürekli devam eden ve döngüsel hareketlerine bir hayranlık ve meraktır. Doğa olaylarının ritmi ve sürekliliği, insanı etkileyen bir güzellik ve şaşkınlıkla

anlatılmaktadır. Aynı zamanda, bu döngüsel hareketlerin düzeni ve uyumuyla birlikte doğanın ne kadar muazzam bir sistem olduğu da vurgulanmaktadır.

Dil ve Anlatım

Şiir 5 dördlük ve 20 dizeden oluşmaktadır. Güneş, Ay ve Dünya arasındaki ilişkiyi, her birinin görevlerini ve dönüşlerini anlatarak doğa olaylarını sade, akıcı ve anlaşılır bir şekilde aktaran şiir, dil ve anlatım yönünden süslü kelimelerden, mecazlı ifadelerden uzak; kısa kelimelerden, yalın anlatımdan oluşan bir şiirdir. Şiirde Güneş, Ay ve Dünya'nın hareketleri metaforlarla ifade edilmiş. Örneğin, Güneş bir mum gibi ısıtır ve aydınlatırken, Ay geceleyin uyuyor gibi görünse de aslında Dünya'nın etrafında dönüp durmaktadır. Dünya ise sabitmiş gibi görünse de aslında dönmekte ve gece ile gündüz arasında bir tur yapmaktadır. Genel olarak şiirin akıcılığı ve basitliği, doğanın karmaşıklığını anlamak için bir çocuğun bakış açısı ile anlatılmaya çalışılmıştır. Bu da okuyucuya doğa olaylarını daha yakından görmesini ve anlamasını sağlama imkânı vermektedir. Şiirde kullanılan kelimeler genel olarak ilkokul 4. Sınıf çocuğunun seviyesine uygun nitelikte, anlamı bilinebilecek nitelikte kelimelerdir.

Serbest Okuma Metni

İYİ DİLEKLER GÜNÜ

(...)

Gözümü açtığımda,
Gördüğüm ilk güzelliğe,
"Günaydın" demek için,
Sabahı iple çekerim.

"Güle güle", "İyi dersler."
Günaydından sonra ne güzel
"Hoşça kal." biraz hüzünlü,
Söylerken usulca titrerim.

Yastığa koyduğumda başımı,
Bir ses, "İyi geceler." der.
Kapatır ışığı "İyi geceler."
Yarı uykulu yanıt veririm.

Düşümde bir çocuk, bir daha çocuk
Yataktaymış, yükselmiş atesi,
"Geçmiş olsun."
Gözlerim kapalı, kalbim uzakta
Tüm insanlara, "İyi dünyalar." dilerim.

Salih MERCANOĞLU

İYİ DİLEKLER GÜNÜ

Biçim Uygulaması

Sayfa Düzeni

Şiir tek sayfada iki sütun şeklinde yazılmış bir şiir türüdür. Sayfada dörtlüklerin sağına ve soluna yerleştirilmiş üç resim yer almaktadır. Birinci dörtlük ikinci resim, üçüncü dörtlük ve beşinci beşlik soldaki ilk sütunda yer alırken, birinci resim ikinci dörtlük ve üçüncü resim sağ sütunda yer almaktadır. Sayfa kenarlarında yer verilen boşluklar yeterlidir. Metnin satır aralıkları normaldir. Şiirde baskı ve yazım hatası yoktur.

Harflerin Özelliği

Şiir “TTKB Dik Temel Abece Fontu” yazı karakterinde ve 10 punto boyutunda yazılmıştır. Şiirin harf boyutu ve yazı karakteri ilkökul 4.sınıf için uygundur. Başlıkta ise kalın, “Comic Sans MS” 15 punto boyutunda harfler kullanılarak dikkat çekilmiştir.

Resimler

Şiirin yer aldığı sayfada; uyanıp yatağından uyanan, ders çalışan ve uyumak içi yatağına yatan çocukların bulunduğu üç resim bulunmaktadır. Resimler, şiirin başlığı ile uyumludur. Resim ve şiirin fonunda kullanılan renkler birbiri ile uyumludur.

Yazım, İmla ve Noktalama

Şiirde 11 virgül, 11 nokta, 16 tırnak işareti 1 ünlem kullanılmıştır. Ayrıca ilk dörtlüğe yer verilmediği için parantez içinde üç nokta kullanılmıştır. Şiirde yazım, imla ve noktalama yönünden herhangi bir yanlışlık bulunmamaktadır.

İçerik İncelemesi

Tema

“İyi Dilekler Günü” şiiri “Erdemler” temasının beşinci metnidir. “İyi Dilekler Günü” şiiri TDÖP’da yer verilen “Erdemler” temasının konu önerileriyle uyumlu niteliktedir.

Konu

Şiir, bir gün boyunca yaşanan rutin olaylar üzerine odaklanarak günün farklı saatlerinde dile getirilen iyi dileklerin anlatıldığı şiir, insanların günlük yaşamlarında sık sık dile getirdikleri basit ama samimi iyi dilekleri ve bu dileklerin içsel bir derinlikle birleşmesini konu edinmektedir. Bulunulan iyi dileklerin insana verdiği huzur ve mutluluktan bahsedilmekte olup bu durum öğrenciye hissettirilmeye çalışılmaktadır.

Ana Duygu

Şiirin ana duygusu, günlük yaşam içinde sıkça karşılaşılan basit ama samimi iyi dileklerin gücü ve önemi üzerine odaklanmaktadır. Şair, güne başlarken, günün farklı zaman dilimlerinde ve farklı kişilere yönelik dile getirilen "günaydın", "güle güle", "hoşça kal", ve "iyi geceler" gibi dileklerin değerini vurgulamaktadır. Bu dileklerin içindeki samimiyet ve insanlar arasındaki bağı güçlendirme potansiyeli, şiirin duygusal derinliğini oluşturmaktadır.

Dil ve Anlatım

Günlük hayatta kullanılan dilek ve temenni ifadeleri çocuklara akıcı bir şiir dili ile anlatılmıştır. Şiir, günün farklı saatlerinde yaşanan olayları sıralayarak bir hikaye oluşturmaktadır. Bu olaylar, sabahın başlangıcından geceye kadar uzanan bir zaman dilimini kapsamaktadır. Her biri farklı duyguları yansıtan bu ifadelerle şair, okuyucuyu güne başlarken hissettiği heyecandan, günün ilerleyen saatlerindeki hüzne kadar bir duygusal yolculuğa çıkarmaktadır. Şiir, bazı noktalarda hafif ironilere, bazı noktalarda ise empatilere yer vermiştir. Örneğin, "İyi dersler" dileği, güne başlarken öğrenciler arasında sıkça kullanılan bir dilek olmasına rağmen, günün sonuna doğru bu dileğin anlamı değişmekte ve bir hüznle karşılık bulmaktadır. Aynı şekilde, şairin düşünde gördüğü hasta çocuğa yönelik "geçmiş olsun" dileği de bir empati örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Kullanılan kafiye ve ses tekrarları ile şiir dili (örneğin son bölümde "bir çocuk", "bir daha çocuk" gibi ifadeler tekrarlanarak) akıcılık sağlandığı şiir serbest ölçü ile yazılmıştır. Şiir okuması akıcı, sade ve 4.sınıf öğrencilerinin seviyesine uygun bir şiirdir.

METNE HAZIRLIK

1. Güneş'in dünyamız için önemi nedir? Düşüncelerinizi paylaşınız.
2. Güneş enerjisini günlük hayatımızda nerelerde kullanabiliriz? Tartışınız.

GÜNEŞ NASIL ÇALIŞIR?

Bilim insanları Güneş'teki enerjinin nereden kaynaklandığını bulmak için yüzlerce yıl didinip durdu. Aralarında Güneş altında uzun süre kaldığı için fenalık geçirenler, aşırı derece bronzlaştığı için evine döndüğünde ailesi tarafından tanınamayanlar, gözünü Güneş'e dikip **uzun** süre baktığı için kör olanlar ve sayfalara sığmayan birtakım matematik işlemleri yapacağı derken; "Ben buraların kralıyım! Atımı getirin! Atımı getirin!" diye bağıra bağıra kendini sokağa atanlar oldu.

Şakası bir yana, Güneş'teki enerjinin nereden kaynaklandığını bulmak, insanoğlu için hiç kolay olmadı.

Bir zamanlar Güneş'in kömürden oluşan bir kütle olduğunu düşünenler bile vardı! Fakat yapılan **minnaak** bir hesap, Güneş'in kömürden olmadığını hemencecik ortaya koydu.

Eğer Güneş kömürden oluşuyor olsaydı bunca yanmanın karşılığı olarak yaratıldığı günden sonra; 4000 bilemedin 5000 yıl içinde tükenip gitmeliydi.

Oysa Güneş, yüz milyonlarca yıldır hem dünyayı hem de öteki gezegenleri aydınlatıp ısıtmaktaydı.

Yok! Yok! Güneş'teki enerji, öyle bildiğimiz bir enerji değildi.

(.)

Güneş bambaşka bir şeydi ama neydi? Nasıl çalışıyordu? İçinde ne yanıyordu da hiç bitmiyordu?

Güneş, her saniye insanlığın ilk yaktığı ateşten beri kullandığı tüm ısı ve ışık enerjisinden daha fazlasını üretir. Bu akılalmaz enerji kaynağından bizim **mavi** dünyamızın hissesine düşen ise sadece milyarda biridir.

İşte bu milyarda bir; yeryüzünün yaz bahar olmasına, denizlerin ısınmasına, meyvelerin dallarda pışmesine, ağaçların fotosentez yapmasına... Yani yeryüzündeki hayatın sürüp gitmesine yeter.

Eğer insanlığı bu enerjiyi, çok değil 15-20 dakika depo etmenin bir yolunu bulmuş olsaydı, 1 yıl boyunca yer kabuğu üzerinde kime ne kadar enerji lazımsa hepsine kâfi gelirdi.

Hatırlıyorum da ilk kez güneş enerjisi ile çalışan bir hesap makinesi gördüğümde ne kadar şaşımıştım.

Bugün, güneş enerjisi ile saatlerce yol alabilen arabalar yapıyorlar. Ama insanlık hâlâ ürettiği makineleri çalıştırmak için başının üstündeki bu **büyük** enerji kaynağından çok, ayaklarının dibindeki petrole muhtaç.

Fakat petrol kelimesinin tam anlamı ile suyunu çektiğinde ve yeryüzündeki **son** petrol kuyusundan, süt kutularından pipetle çektiğimiz son yudumdan sonra gelen o berbat ses, -hürrrrrl- hürrrrrl- geldiğinde, umarım şimdikinden çok daha verimli çalışan güneş pilleri yapmayı becermiş oluruz.

Tarik USLU
(Kısaltılmıştır.)

GÜNEŞ NASIL ÇALIŞIR?

Biçim İncelemesi

Sayfa Düzeni

Metin okuma kolaylığı sağlayacak nitelikte tek sütundan oluşmaktadır. Metin tek sütundan iki sayfa olarak yazılmıştır. Metin, birinci sayfanın başına ve ikinci sayfanın sonuna yerleştirilen resimlerin arasında bulunmaktadır. Metnin tamamı aynı hizadan başlamış olup, içeriğinde yazım ve baskı hatası bulunmamaktadır.

Harflerin Özelliği

Metin 10 punto büyüklüğünde “TTKB Dik Temel Abece Fontu” yazı karakteri kullanılmıştır. Metin başlığında “Comic Sans MS” yazı fontu kullanılmıştır. Metnin harf boyutu ve yazı tipi 4. sınıf seviyesinde oldukça uygundur. Metnin genelinde siyah, normal harfler kullanılmıştır. Başlıkta ise siyah, büyük ve farklı font kullanılarak dikkat çekilmiştir.

Resimler

Metinde her iki sayfada da resim kullanılmıştır. Metnin ilk sayfasının başında bulunan görsel metinde anlatılan konuya uygun olarak bir güneş resmidir. İkinci sayfada bulunan görsel ise yine konu ile ilgili güneş enerjisi panelleridir. Görseller okuyucuda merak uyandırıcı nitelikte olup 4. Sınıf öğrencilerinin dikkatini çekecek şekilde canlı ve parlaktır.

Yazım, İmla ve Noktalama

Nokta, virgül, kısa çizgi, parantez ve ünlem işareti türünden noktalama işaretleri kullanılmıştır. Metnin başlığından itibaren sıkça soru işareti kullanılmıştır (Güneş Nasıl Çalışır?). Metinde özel isimler dahil yazımı yanlış herhangi bir kelime bulunmamaktadır. Metin kitap için kısaltıldığından üç nokta kullanımı içermektedir. İmla ve noktalama işaretleri doğru kullanılmıştır. Yazımı karıştırılabilecek olan ‘kâfi’ kelimesi, düzeltme imi olan şapka işaretinin kullanımı ile doğru yazılmıştır.

İçerik İncelemesi:

Tema

Metin “Doğa ve Evren” temasında yer almakta olup ilgili temanın ikinci metnidir. Metinde temanın konu önerileri olan “Doğa ve Evren” konularıyla uyumlu bir konu işlenmektedir.

Konu

Metinde güneş enerjisinin kaynağının ne olabileceği ve insan oğlunun güneş enerjisinden tam olarak yararlanmasının mümkün olabileceği konusu üzerinde durulmaktadır. Güneşin bitmek tükenmek bilmez bir enerji kaynağı olduğundan bahsedilmektedir.

Ana Düşünce

Yazarı okuyucu ile paylaşmak istediği ana düşünce, güneş enerjisinin dünya üzerindeki diğer tüm enerjilerden daha güçlü ve sınırsız olduğudur. Bu bitmek tükenmek bilmez enerjinin nasıl kullanılabileceğini keşfetmek insanoğlunun dünyada kendini garantiye almasını sağlayacaktır. Çünkü yeraltı ve yer üstü enerji kaynakları kullanıldıkça tabiat zarar vererek tükenirken, güneş enerjisi sonsuza kadar bitmeyecek ve çevre kirliliğine sebep olmayacak bir enerji türüdür. Bilgilendirici türde yazılmış olan metin gerçek hayata ilişkin, duyarlılık oluşturacak bir ana düşünceye sahiptir.

Dil ve Anlatım

Metin, içten bir sohbet havasında kaleme alınmıştır. Metnin başlığını oluşturan ‘Güneş Nasıl Çalışır’ soru cümlesi ile daha ilk cümleden okuyucu düşünmeye sevk edilmiştir. Metnin devamında yer alan soru cümleleri ile de okuyucunun ilgisi hep canlı tutulmuştur. Kullanılan ‘kâfi’ kelimesi öğrencilerin kelime dağarcığının zenginleşmesini sağlamaktadır. Metinde akıcı ve sade cümleler kullanılmıştır. Dil ve anlatım yönünden, hafif mizahi bir üslup kullanılarak, karmaşık konular basitleştirilmiştir. Okuyucuya ilginç bir şekilde sunulan metinde geçen *“Fakat petrol kelimesinin tam anlamıyla suyunu çektiğinde yer yüzündeki son petrol kuyusundan, süt kutularından pipetle çektiğimiz son yudumdan sonra gelen o berbat ses, - hürrrrrt! hürrrrrt!- geldiğinde, umarım şimdiden çok daha verimli çalışan güneş pilleri yapmayı becermiş oluruz.”* cümlesinde olduğu gibi yazar konuyu esprili bir anlatımla ifade etmektedir. Mizahi öğeler, metni daha eğlenceli ve ilgi çekici hale getirerek, karmaşık bilimsel konuları anlaşılır kılmaktadır. Anlatımın akıcılığı ve sadeleştirilmiş bilimsel kavramların kullanımı, metni daha kolay okunur hale getirmektedir. Ayrıca, Güneş enerjisinin önemi ve potansiyeli hakkında bilgi verilirken, insanlığın bu kaynağı daha etkin bir şekilde kullanması gerekliliği vurgulanmaktadır. Metinde öğrencilerin günlük hayatta kullanabileceği ‘suyunu çekmek’, ‘didinip durmak’ gibi deyimlere yer verilmiştir. Ayrıca enerji kaynağı, fotosentez terimlerine yer verilmiştir. Hemencecik, minnacık gibi pekiştirilmiş sıfatlar da kullanılmıştır. Metin dil ve anlatımıyla, karmaşık bir konuyu anlaşılır ve ilgi çekici bir şekilde sunmaktadır.

METNE HAZIRLIK

1. Hayvanlar birbirleriyle nasıl iletişim kuruyorlar? Arkadaşlarınızla paylaşınız.
2. Bitkiler kendi aralarında iletişim kuruyor mudur? Düşüncelerinizi paylaşınız.

ALO! KAYIN AĞACI MI?

Faydaları saymakla bitmeyen ağaçların birbirleriyle güçlü bir iletişim kurduklarını biliyor muydunuz? Ağaçların dili olmadığına göre sizce bunu neyle yapıyorlar? Dallarıyla mı, yapraklarıyla mı yoksa meyveleriyle mi? Aslında hiçbirleriyle değil!

Ağaçlar, iletişim kurmak için köklerini kullanıyor. Peki, kulağımızı toprağa dayasak aşağıda neler konuşulduğunu duyup anlayabilir miyiz acaba? İşte bilim insanları tam da bunu merak edip farklı deneyler yapmışlar. Dışarıdan baktığımızda ağaçlar birbirinden bağımsız ve ayrı gibi gözüküyor ancak toprak altındaki bitki kökleri arasında sandığımızdan daha derin ilişkiler var.

Ormana gittiğimizde ağaç diplerinde irili ufaklı mantarlar gözümüze carpar. Fotosentez yapmadığını bildiğimiz bu mantarlar, önemsiz gibi görünse de yer altında yüzlerce metrelik bir iletişim ağı kurmuşlardır. Bunu bir internet ağına da benzetebiliriz. (...) Ağaçlar ve bitkiler bu mantar ağını kullanarak birbirlerine ihtiyaçlarını bildirir.

Elbette, "Gelirken marketten sakızla ekmek al." demezler. Böyle bir ihtiyacı bahsetmiyorum. Nasıl mı? Mesela, şöyle: Ağaçlar ışığı çok sever ancak bazı ağaçlar gölgede kaldığı için yeterince ışık alamaz. Bu durumda ağdaki yetişkin anaç ağaçlar, gölgede kalan ağaçlara ve fidelere ihtiyacı olan besini mantar ağı yoluyla gönderir. Her anaç ağacın çevresindeki birkaç yavru ağacı bu şekilde besleyerek onların hayatta kalma şansını da artırır. Ağaçlar bu ağlar üzerinden birbirleriyle karbon alışverişi de yaparlar. Nasıl ki, komşu komşunun külüne muhtaçsa ağacın da ağacın karbonuna muhtaçtır. Öyle ki bir fide, stres veya tehlike altında ise diğer bitkiler ona daha fazla karbon göndererek destek olur. Bazı ağaçlar çeşitli nedenlerle hastalanır hatta ölebilir. Böyle bir durumdaki ağacın mantar ağına aktardığı kaynaklar da boşa gitmez ve daha sağlıklı komşular tarafından kullanılır.

Ağaçlar arasındaki haberleşme ve iş birliği bununla da sınırlı değil elbette. Eğer bir bitki saldırıya uğrarsa diğer ağaçlara da sinyaller göndererek onları ikaz eder. Bu uyarıya bir çeşit kırmızı alarm da diyebiliriz. Ağaçların hem kendilerini hem de toplulukta her bir ağaca hayatta tutma çabası ağaçlar arasında mükemmel bir dayanışma olduğunu bizlere gösteriyor. Eminim siz de ormana gittiğinizde ya da çevrenizdeki ağaçlara baktığınızda bu anlamlı dayanışmaya şahit olacaksınız.

Metin KARAKUZU

ALO! KAYIN AĞACI MI?

Biçim İncelemesi

Sayfa Düzeni

Metin iki sayfadan ve okuma kolaylığı sağlayacak nitelikte tek sütundan oluşmaktadır. Resim, metin ile uyumludur ve metnin akışını bozmamaktadır. Metnin satır aralığı normal olup aynı hizadan başlamıştır. Metinde yazım ve baskı hatası yoktur.

Harflerin Özelliği

Metin 10 punto büyüklüğünde “TTKB Dik Temel Abece Fontu” yazı karakteri kullanılmıştır. Metin başlığında 15 punto büyüklüğünde “Comic Sans MS” yazı fontu kullanılmıştır. Metnin harf boyutu ve yazı tipi 4. sınıf seviyesinde oldukça uygundur. Metnin genelinde siyah, normal harfler kullanılmıştır. Başlıkta ise siyah, büyük ve farklı font kullanılarak dikkat çekilmiştir.

Resimler

Metinde her iki sayfada da resim kullanılmıştır. Metnin ilk sayfasının altında bulunan kayın ağacı görseli, okuyacağı metin hakkında öğrencide merak uyandıracak niteliktedir. İkinci sayfada bulunan ağaç topluluğu resmi anlatılanları desteklemektedir. Görsellerde yer alan ağaçların altına çizilmiş mantar resimleri de metnin içeriği ile uyumludur. Görseller 4. Sınıf öğrencilerinin dikkatini çekecek şekilde canlı ve parlaktır.

Yazım, İmla ve Noktalama

Metin 5 paragraftan oluşmakta olup, nokta, virgül ve ünlem işareti türünden noktalama işaretleri kullanılmıştır. Metinde soru cümlelerine sıkça yer verilmiş olup metnin başlığı da bir soru cümlesidir (Alo! Kayın Ağacı mı?). Metinde özel isimler dahil yazımı yanlış herhangi bir kelime bulunmamaktadır. Metin, kitap için kısaltıldığından sık sık üç nokta kullanımı içermektedir. “Elbette, ‘Gelirken marketten sakızla ekmek al.’ demezler.” şeklinde dolaylı anlatım örnekleri bulunmaktadır.

İçerik İncelemesi

Tema

Metin “Doğa ve Evren” temasında yer almaktadır. Metinde temanın konu önerileri olan “Doğa ve Evren” konularıyla uyumlu bir konu işlenmektedir.

Konu

Metnin konusu, ağaçların kökleri vasıtasıyla toprak altından kurdukları iletişim ve birbirleriyle yardımlaşmalarıdır. Başlığı ile uyumlu olan metnin konusu, ilk cümleden itibaren hissettirilmektedir. Yazar, ağaçların etrafında bulunan mantarların internet ağına benzeyen bir

iletişim ağı kurduklarını ifade etmektedir. Ağaçların bu iletişim ağı vasıtasıyla birbirlerine besin gönderdiklerini söyleyen yazar, ağaçlar arasındaki dayanışmayı çocuklara göstermektedir.

Ana Düşünce

Metnin ana düşüncesi, doğada var olan dayanışmanın insanlara örnek olması gerektiğidir. Bilgilendirici türde yazılmış olan metinde yazar metnin ana düşüncesini “Ağaçların hem kendilerini hem de topluluktaki her bir ağacı ayakta tutma çabası ağaçlar arasında mükemmel bir dayanışma olduğunu bizlere göstermektedir.” cümlesi ile vermektedir. Metin gerçek hayata ilişkin, duyarlılık oluşturacak bir ana düşünceye sahiptir.

Dil ve Anlatım

Metin, samimi bir sohbet havasında kaleme alınmıştır. Yazarın ara ara sorduğu sorulara yine kendisini verdiği cevaplar metni akıcı yapmaktadır. Anlatımın akıcı olması, karmaşık bilimsel kavramların basitleştirilerek anlatılması ve örneklerle desteklenmesi, metni daha anlaşılır hale getirmektedir. Ayrıca, okuyucuyu metne dahil eden bir üslup kullanılarak, okuyucunun metne katılımı ve dikkatinin artması sağlanmıştır. Kısa ve anlaşılır cümleler kurulmuştur. İçten bir anlatım vardır. İnternet ağı, mantar ağı, deney, stres, fotosentez, karbon alışverişi gibi terim ve kavramlar kullanılmıştır. Bu kavram ve terimlere sözcük çalışmasında anlamı bilinmeyen kelimeler olarak yer verilerek sözcük dağarcığını geliştirme açısından olumlu özellik göstermektedir. Metindeki cümlelerin kelime sayısı 4.sınıf düzeyine uygundur. Farklı türde cümlelere yer verilen metin, Türkçenin söz dizimi zenginliğini göstermesi açısından olumlu bir özellik göstermektedir. Kitapta incelediğimiz diğer metinlerde olduğu gibi bu metinde de kitap için kısaltılmıştır. Fakat bu durum, metin bütünlüğünü bozmamaktadır. Örneğin; “Bunu bir internet ağına da benzetebiliriz. (...) Ağaçlar ve bitkiler bu mantar ağını kullanarak birbirlerine ihtiyaçlarını bildirir.” Cümleleri arasında kısaltılan bir bölüm mevcuttur. Ancak bu durum anlatımın bütünlüğü için bir kopukluk oluşturmamıştır. Son olarak metin, ağaçlar arasındaki iş birliği ve dayanışmayı vurgulayarak, doğanın karmaşıklığını ve birbirine bağlılığını okuyucuya aktarmaktadır. Bu, metni daha etkileyici ve öğretici kılmaktadır.

METNE HAZIRLIK

1. "Her şeyin başı sağlık." sözü, sizler için ne ifade etmektedir? Açıklayınız.
2. Sağlığınızı korumak için nelere dikkat ediyorsunuz? Paylaşınız.

Şiiri, vurgu ve tonlamalara dikkat ederek okuyunuz.

SAĞLIĞIMI KORURUM

Sağlığımız önemli,
Değerini bilirim.
Uykuma, beslenmeme,
Ben çok dikkat ederim.

Sudan, sabundan kaçmam,
Yıkanmayı severim.
Terden, kirden hoşlanmam,
Tertemizdir bedenim.

Ben iyi beslenirim,
Yemeklerimi yerim.
Dişimi fırçalarım.
Akşam erken yatarım.

Mikroplardan kaçırım,
Sık sık banyo yaparım.
Ne üşür ne terlerim,
Dikkatli giyinirim.

Özden AKKOL

SAĞLIĞIMI KORURUM

Biçim İncelemesi:

Sayfa Düzeni

“Sağlığımı Korurum” metni tek sayfadan oluşmaktadır. Sayfanın üçte biri şiire, kalan kısmı ise görselle ayrılmıştır. Şiir sayfanın soluna dayandırılıp yazılırken görseller sayfanın sağında yer almaktadır. Sayfa kenarında yer verilen boşluklar yeterlidir. Metnin satır aralığı normaldir. Dizeler hep aynı hizadan başlamıştır. Sayfada kullanılan beş görselde ve şiirde herhangi bir baskı hatası bulunmamaktadır.

Harflerin Özelliği

“Sağlığımı Korurum” şiir metninde TTKB Dik Temel Abece yazı karakterinde 10.punto büyüklüğünde harfler kullanılmıştır. Şiirin harf boyutu ve yazı karakteri ilkokul 4.sınıf için uygundur. Başlıkta ise kalın, “Comic Sans MS” yazı karakterinde 15 punto boyutunda harfler kullanılarak dikkat çekilmiştir.

Resimler

“Sağlığımı Korurum” şiirinde banyo yaparak, dişini fırçalayarak, dengeli beslenerek, yeteri kadar uyuyarak sağlığına dikkat eden bir çocuk resmi çizilmiştir. Şiirde üzerinde durulan ve sağlığımız için gerekli olan davranışların görsellerle desteklenmesi şiirde anlatılan konuyu daha dikkat çekici hale getirmiştir. Şiir ve kullanılan görseller birbirini bütünleyici niteliktedir. Kullanılan renkler canlı ve dikkat çekicidir.

Yazım İmla ve Noktalama

Şiirde 8 virgül, 9 nokta kullanılmıştır. Şiirde yazımı yanlış herhangi bir kelime kullanılmamıştır. Noktalama işaretleri yerinde ve doğru kullanılmıştır.

İçerik İncelemesi

Tema

Şiir “Sağlık ve Spor” temasının ilk metnidir. Şiirde, TDÖP’da yer verilen “Sağlık ve Spor ” temasının konu önerileriyle uyumlu ve temayı destekler niteliktedir.

Konu

Şiir, sağlığımızı korumak için alışkanlık haline getirilmesi gereken davranışları konu almaktadır. Şiirde düzenli uyku, sağlıklı ve dengeli beslenme, kişisel bakımın sağlıklı yaşam için gerekliliği üzerinde durulmuştur. İlk kıtada sağlığın genel öneminden bahsedilerek düzenli uyku ve dengeli beslenmenin sağlık için gerekliliğinden bahsedilirken ikinci dördlükte kişisel bakım ve sağlıklı beslenme üzerinde durulmuştur. Üçüncü dördlükte dengeli beslenme ve düzenli uykudan bahsedilmiş ve son dördlükte temizliğin önemi vurgulanmıştır.

Ana Duygu

Şiir anlatmak istediği duygu ve düşünceyi anlatabilmektedir. Şiir öğretici şekilde yazılmıştır. Sağlıklı yaşamın gerekliliği basit ve yeterli bir anlatımla doğrudan verilmiştir. Şiirde verilmek istenen duygu çocukların ilgilerine uygun niteliktedir.

Dil ve Anlatım

Şiir 4 dörtlük ve 16 dizeden oluşmaktadır. Şiirde kullanılan kelimeler ilkokul 4. Sınıf öğrencisinin seviyesine uygun olup anlamı bilinebilecek kelimelerdir. Dil ve anlatım yönünden, şiir oldukça sade ve anlaşılırdır. Şair, her dizede sağlığına özen gösterdiğini vurgulamakta ve bu, tekrarlarla ve basit cümlelerle desteklenmektedir. Örneğin, "Sudan, sabundan kaçmam, Yıkanmayı severim" dizesinde tekrar ve basitlikle hijyen alışkanlıklarına vurgu yapılmaktadır. Şiirde bir ritim ve akıcılık vardır. Dize sonlarında kullanılan kafiyeli kelimeler (-bilirim, -ederim/-kaçmam, -hoşlanmam/ -severim, -bedenim, - beslenirim, - yatarım/-kaçarım,-yaparım,-terlerim, -giyinirim) şiirdeki akıcılığı güçlendirerek şiir dilini desteklemektedir. Her dizede bir sonraki alışkanlığa geçiş yumuşak ve doğal bir şekilde gerçekleştirilmiştir. Örneğin, "Ben iyi beslenirim, Yemeklerimi yerim" dizesinde bir önceki dizeyle uyumlu bir ritim ve yapı bulunmaktadır. Anlatım tarzı açık ve samimi. Şair, sağlık alışkanlıklarını övmek için şiirini kullanmakta ve bu, okuyucuya sağlıklı yaşamın önemini hatırlatma amacına hizmet etmektedir.

METNE HAZIRLIK

1. İlk yardım denildiğinde aklınıza neler geliyor? Düşüncelerinizi paylaşınız.
2. Hangi durumlarda ilk yardıma ihtiyaç duyulur? Paylaşınız.

TELAŞA KAPILMA, İLK YARDIMI HATIRLA!

Evde, okulda, parkta ya da yolculuk yaparken kimi zaman küçük kazalar yaşadınız mı ya da aniden hastalandınız mı? Düşüp bir yerinizi yaralamak, yanlışlıkla sıcak bir tencereye değmek, yediklerinizden dolayı alerji olmak, yemek yerken lokmanızın boğazınıza kaçması ya da bacak ısırması... Herkesin basına gelebilecek bu ve benzer durumlara karşılaştığınızda neler yapmanız ya da yapmamanız gerektiğini biliyor musunuz?

İlk yardım, sağlık görevlileri gelene kadar yardım gereksinimi olan kişinin durumunun kötüleşmesini önlemek için yapılan işlemlerdir. İlk yardımda herhangi bir tıbbi araç gereç ya da ilaç kullanılmaz.

Sağlık görevlileri geldikten sonra onların yaptığı işlemlere acil yardımdır. İlk yardım yapmak için bu konuda eğitim almış olmak gerekir. Ancak bazen sizin de kazalarla karşılaştığınızda nasıl davranmanız gerektiğini bilmeniz kazaya uğrayan kişi için oldukça önemli olabilir. Gelelim böyle bir durumda adım adım neler yapabileceğinize beraberce göz atalım.

İlk adım "koruma"

Bu adımda kazanın olduğu yerde, kişinin öncelikle kendi güvenliğini sağlayarak kazaya uğrayan kişiyi ve çevredeki insanların korumak için yaptığı uygulamalar yer alır. Aynı zamanda başka kazaların olmasını engellemek için alınan önlemler de koruma adımıdır.

İkinci adım "bildirme"

Bu adımda yapacaklarınız 112 Acil Çağrı Merkezini arayarak kendinizi tanıtmak ve aradığınız numarayı bildirmek, kazanın nerede, nasıl olduğu ve kaç kişinin yaralandığı gibi bilgileri vermek. (...)

Üçüncü adım "kurtarma"

Bu adımı yalnızca ilk yardım eğitimi almış kişiler uygulayabilir. Bu adımda yapılabilecek en doğru işlem eğer eğitiminiz yoksa kazaya uğramış kişiyi hareket ettirmeden sağlık görevlilerini beklemek.

Beklenmedik zamanlarda aniden gelişebilen kazalar ya da hastalıklar karşısında sakin kalarak nasıl davranacağınızı bilmek hem sizin hem de çevrenizdekilerin oldukça işine yarar. Evinizdeki küçük bir kaza yaşandığında haber vereceğiniz komşuları ailenizle birlikte önceden belirlemeniz de önemli. Okuldaysa ilk başvurmanız gereken kişiler öğretmenler ya da varsa okul hemşiresiniz. Acil çağrı merkezi ve aile bireylerinin telefon numaralarıyla adresinizin yazılı olduğu bir kâğıt hazırlayarak bu kâğıdı kolayca ulaşabileceğiniz bir yere koymak da yapılabileceklerden bir diğeri. Çünkü pek çoğunuz ezberle biliyor olsa da heyecanlı bu bilgilerin unutulması mümkün.

Hepinizin evinde, sınıfında ya da bindiğiniz taşıtlarda bir ilk yardım çantası olması gerektiğini biliyor musunuz? Bu çantadaki malzemelerin neler olduğuna bakalım.

İlk yardım çantaları çoğunlukla parlak turuncu ya da kırmızı renktedir. Böylece çanta kolaylıkla fark edilebilir. İçindekilerse düzenli bir biçimde yerleştirilmeli, zaman zaman kontrol edilmeli ve kullanım süresi dolmuş malzemeler yenileriyle değiştirilmelidir. (...)

Sena Nur ÖĞÜT
(Kısaltılmıştır.)

TELAŞA KAPILMA, İLK YARDIMI HATIRLA!

Biçim İncelemesi:

Sayfa Düzeni

İki sayfadan oluşan metnin birinci sayfası ilk yardım konusuna uygun olarak farklı renklendirmelerle üç bölüme ayrılmıştır. İlk bölümde tek sütun haline iki yana yaslanmış şekilde metne giriş yapılmıştır. Aynı sayfada yan yana getirilen iki kutucuğa ilk yardımın ilk iki aşaması anlatılmıştır. İkinci sayfada ise farklı renklendirmelerle dört bölüm oluşturulmuştur. Bu sayfada da satırlar ilk bölüm hariç çift yana yaslandırılarak tek sütun halinde yazılmıştır. Sayfa sonunda dikkat çekici bir görselde ilkyardım çantasında bulunması gereken malzemeler gösterilmiştir.

Harflerin Özelliği

Metin 10 punto büyüklüğünde “TTKB Dik Temel Abece Fontu” yazı karakterinde harf ile yazılmıştır. Harflerin boyutu ve yazı karakteri sade ve okuma kolaylığı sağlayıcı niteliktedir. Metinde normal, siyah ve küçük harfler kullanılmıştır. Metnin başlığı koyu renkle ve metinden farklı bir yazı fontu ile yazılmıştır.

Resimler

Bu metin, acil durumlarda doğru hareket etmenin önemini vurgulayarak ilk yardımın temel adımlarını açıklanmaktadır. İlk sayfada ilk yardımın aşamalarını kırmızı üçgen levha ve ‘112’ sayısının yazılı olduğu cep telefonu görseli konu ile uyumlu şekilde kullanılmıştır. Dört farklı bölümden oluşan ikinci sayfada ilk yardımın üçüncü aşaması olan ‘kurtarma’, bir ambulans görseli ile desteklenmektedir. İkinci sayfanın sonuna yerleştirilen ilk yardım çantası görseli metinde anlatılanları destekleyici niteliktedir.

Yazım, İmla ve Noktalama

Metinde nokta, virgül, soru işareti, ünlem işareti ve parantez içinde üç nokta kullanılmıştır. Metnin genelinde yazım, imla ve noktalama kuralları doğru kullanılmıştır.

İçerik İncelenmesi

Tema

“Telaşa Kapılma, İlk Yardımı Hatırla!” metni “Sağlık ve Spor” temasında yer almaktadır. “Telaşa Kapılma, İlk Yardımı Hatırla!” metni ilgili “Sağlık ve Spor” temasının ikinci metni olup tema ile uyumludur.

Konu

Metnin konusu ilk yardımın ne olduğu ve ilk yardım adımlarıdır. Metin acil durumlarda doğru davranışın önemini anlatmakta ve ilk yardımın gerekliliğini

vurgulamaktadır. Konu olarak, çeşitli kazalar ve hastalıklarla karşılaşıldığında nasıl hareket edilmesi gerektiği sıralanmıştır.

Ana Düşünce

Metnin ana düşüncesi, acil durumlarda doğru davranışın hayati önem taşıdığını ve bu tür durumlarda nasıl hareket edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Ayrıca ilk yardıma ihtiyaç duyan birinin durumunun kötüleşmemesi için öncelikle o kişiyi korumak sonrasında da '112' Acil Çağrı Merkezi'ni arayarak yardım ihtiyacını bildirmenin ve kurtarmanın önemi üzerinde durulmuştur.

Dil ve Anlatım

Dil ve anlatım olarak, metinde açıklayıcı ve bilgilendirici bir dil kullanmaktadır. Yapılması gerekenler öğretici bir tarzda adım adım anlatılmıştır. Metinde genel olarak anlaşılabilir bir dil kullanılmakla birlikte bazı cümlelerde ifadeler net değildir. Özellikle ilk yardımın ne olduğu ve neden önemli olduğu konusunda daha basit ve net cümleler kullanılmamıştır. Yazar metnin başında bir biri ardına sorduğu sorularla okuyucunun dikkatini çekip, okuyucuyu anlatacağı konuya hazırlamaya çalışmıştır. Cevap olarak ilk yardımın tanımı yapılarak ilk yardımda yapılacaklar üç adımda anlatılmıştır. Metin, belirli adımlara bölünmüş olduğundan paragraflar arasındaki geçişler akıcı bir anlatımı engellemiştir.

METNE HAZIRLIK

1. Konuşurken ve yazarken Türkçe'yi doğru kullanmak için nelere dikkat etmeliyiz?
2. Sizinle aynı dili konuşmayan biriyle nasıl anlaşsınız? Tartışınız.

Şiiri; vurgu, tonlama ve telaffuza dikkat ederek okuyunuz.

TÜRKÇE KONUŞ

Atatürkten aldım ben bu düsturu.
Türkçe düşün, Türkçe konuş, Türkçe yaz.
Yozlaştırmaya dili kullan dosdoğru.
Türkçe düşün, Türkçe konuş, Türkçe yaz.
(.)

Kültürü koruyan besleyen dildir.
Şiirle, romanla süsleyen dildir.
Kuşaktan kuşoğuşa sesleyen dildir.
Türkçe düşün, Türkçe konuş, Türkçe yaz.
(.)

Şiirde, şarkıda, her bir sanatta,
Çarşıda, pazarda, bütün yurttta,
İzmir'de, Maraş'ta, Muş'ta, Yozgattta,
Türkçe düşün, Türkçe konuş, Türkçe yaz.

Berberer üzölüp ağlamak için,
Beraber sevinip çağlamak için,
Kalpleri sevgiyle bağlamak için,
Türkçe düşün, Türkçe konuş, Türkçe yaz.

Tarihin delili ve kaynağıdır.
Kültürün pınarının bir membaıdır.
Bu dil bu milletin ses bayrağıdır.
Türkçe düşün, Türkçe konuş, Türkçe yaz.

Hasan Hüseyin YILMAZ

TÜRKÇE KONUŞ

Biçim İncelemesi

Sayfa Düzeni

“Türkçe Konuş” metni tek sayfadan oluşmaktadır. Sayfanın yarısı metne, yarısı resme ayrılmıştır. Sayfada metnin sağında ve yazıların akışını bozmayan tek bir resme yer verilmiştir. Sayfa kenarında yer verilen boşluklar yeterlidir. Metnin satır aralığı normaldir. Dizeler hep aynı hizadan başlamıştır. Sayfada kullanılan resimde ve şiirde herhangi bir baskı hatası bulunmamaktadır.

Harflerin Özelliği

“Türkçe Konuş” metninde TTKB Dik Temel Abece yazı karakterinde 10.punto büyüklüğünde harfler kullanılmıştır. Metnin yazı karakteri oldukça sade ve okuma kolaylığı sağlayıcı niteliktedir. Metnin genelinde siyah, normal ve küçük harfler kullanılmıştır. Metnin başlığı metinden ayrı olarak ve dikkat çekmesi amacı ile “Comic Sans MS” yazı karakterinde ve 15 punto büyüklüğünde yazılmıştır.

Resimler

“Türkçe Konuş” metninde şiir okuyan bir öğrenciyi temsil eden bir resme, Türk Bayrağı olan bir Türkiye haritasına ve Atatürk’ün bir portresine yer verilmiştir. Resim dikkat çekici bir şekilde yer almaktadır.

Ancak metni bütünleyici nitelikte değildir. Metin Türkçe konuşmanın önemi ile ilgidir. Resimden bu konu ile ilgili bir fikir elde etmek mümkün değildir. Türk Dil Kurumunun açılması ile ilgili bir görsel oluşturulabilir ve metinde yer verilebilirdi. Ayrıca resim estetik ve sanatsal bir resim değildir.

Yazım İmla ve Noktalama

Şiirde 24 virgül,13 nokta,5 kesme işareti kullanılmıştır. Ayrıca metin kitap için kısaltıldığı için 2 kez üç nokta kullanılmıştır. Şiirde yazımı yanlış herhangi bir kelime kullanılmamıştır. Noktalama işaretleri yerinde ve doğru kullanılmıştır.

Şiirin 18.mısrasında “membadır” kelimesi Türkçe Yazım kurallarına göre yanlış yazılmıştır. Yazım kurallarına göre kelime kökü sesli harf ile bitiyor ise sesli harf ile başlayan ek aldığında “ğ” sesini alması gerekmektedir. Bu yüzden kelime “membrağdır” şeklinde olmalıdır.

İçerik İncelemesi

Tema

Şiir “Okuma Kültürü” temasının ilk metnidir. Şiirde, TDÖP’da yer verilen “Okuma Kültürü” temasının konu önerileriyle uyumlu niteliktedir.

Konu

Şiirde Türkçe konuşmanın, yazmanın ve düşünmenin önemi üzerinde durulmaktadır. İlk kıtada Türkçe konuşmanın genel kural olarak Atatürk ile başlatıldığı; dilin yozlaştırılmaması gerektiğinden bahsedilmektedir.

Şiir ortak dil olarak Türkçenin kullanılması gerektiği üzerinde durmaktadır. “Okuma Kültürü” teması ile ilgilidir. Ancak okuma kültürünün temeli olarak Türkçe üzerinde duran bir şiirdir. Bu yönüyle temanın içeriğiyle doğrudan ilgili olmadığı destekleyici olduğu söylenebilir.

Ana Duygu

Şiir anlatmak istediği duygu ve düşünceyi anlatabilmektedir. Şiir öğretici ve bir duygu empoze edici şekilde yazılmıştır. Türkçe konuşmanın önemini basit ve yeterli bir anlatımla doğrudan verilmiştir. Şiirde verilmek istenen duygu çocukların ilgilerine uygun niteliktedir. Ancak Türkçe Konuşmanın önemi ile ilgili bir şiirde “mema, düstur” gibi 4.sınıf seviyesinde zor olan kelimeler istenen ana duyguyu vermekte zorlaştırmaktadır. Şiirin ana duygusu çocukların dünyasına büyük ölçüde uygun niteliktedir denilebilir.

Dil ve Anlatım

Şiir 5 dördük ve 20 dizeden oluşmaktadır. Şiir kitap için kısaltılmıştır ve iki kıtası kısaltılmıştır. Bunu birinci ve ikinci dördüklerden sonra kullanılan (...) işaretleri ile anlıyoruz. Çıkarılan iki dördük dil ve anlatım yönünden bir sorun oluşturmamaktadır. Anlam bütünlüğü bozulmamıştır. Ancak neden 7 dördük olan bir şiirde bu 2 dördük tercih edildiği bir muammadır.

Şiir dil ve anlatım yönünden süslü kelimelerden, mecazlı ifadelerden uzak; kısa kelimelerden, yalın anlatımdan oluşan bir şiirdir. Şiirde kullanılan kelimeler genel olarak ilkokul 4. Sınıf çocuğunun seviyesine uygun nitelikte, anlamı bilinebilecek nitelikte kelimelerdir. Bu şiirde “mema, kuşak, düstur, delil” kelimeleri etkinlik bölümünde öğrencilerin kelime hazinesine dahil edilmeye çalışılmaktadır. Ancak “mema, delil, düstur” gibi Arapça kökenli ve Türkçe karşılıklı olan kelimelerin Türkçe konuşmanın önemi ile ilgili yazılmış bir şiirde tezatlık oluşturmaktadır.

METNE HAZIRLIK

1. Millî marşımızın ve bayrağımızın milletimiz için önemi nedir? Düşüncelerinizi paylaşınız.
2. İstiklâl Marşını okumak sizlere hangi duyguları hissettiriyor? Paylaşınız.

MEHMET ÂKİF ERSOY

(Mecliste, millî marş yazma yarışması düzenlenmiştir. Milletvekili Hamdullah Suphi Bey, en güzel millî marşı Mehmet Âkif'in yazacağını düşünmektedir. Mehmet Âkif ise yarışmanın sonunda para ödülü olduğu için yarışmaya katılmak istememektedir. Hamdullah Suphi Bey Mehmet Âkif'i ikna etmek için Balıkesir Milletvekili Hasan Basri Bey ile ona bir not göndermiştir.)

(...)

Hasan Basri Bey, Hamdullah Suphi Bey'in kendisine uzattığı kâğıdı aldı. (...) Önünde duran kâğıda pek de anlamlı olmayan şeyler yazmaya başladı. Aradan biraz zaman geçmişti ki Mehmet Âkif, Hasan Basri Bey'in yanına gelip oturdu. Selamını verdi. Hasan Basri Bey selamı aldıktan sonra tekrar önündeki kâğıda bir şeyler yazmaya devam etti. Hasan Basri Bey'in bu düşünceli hâli Mehmet Âkif'i meraklandırmıştı. Arkadaşının sessizliğine anlam veremeyerek konuşmaya başladı.

- Ne yazıyorsun Hasan Basri Bey? Geldiğimden beri kafanı bile kaldırmadın önündeki kâğıttan.
- Millî marşı...

Hasan Basri Bey bu iki kelimeyi söyledikten sonra duraksamıştı. Ancak bu sefer bakışları önündeki kâğıtta değil, Mehmet Âkif'in üzerindeydi. Konuşmasına bu hâlde devam etti.

- Millî marş yarışması için yüzlerce şiir gönderildi. Ancak hiçbirisi beğenilmedi. Ben de dâhil bütün dostlarının ısrarına rağmen sen de yarışma olduğu için, ödül olduğu için katılmadın. Ama bu iş yarışmadan da ödülünden de çok öte, bir vatan meselesi. Vatanın, ordunun, halkın bu şiire ihtiyacı var. Hem Hamdullah Suphi Bey ile görüştüm. Senin yazmanı özellikle istiyor. (..)

Mehmet Âkif sakin bir şekilde dostunun anlattıklarını dinlemişti. Millî Eğitim Bakanı özel olarak yazması için kendisini davet ediyordu. İş, yarışma durumundan çıkmış, bir vazife hâlini almıştı. (..) Bu kadarı Mehmet Âkif için yeterliydi. Fikirleri ve kalemi her zaman milletin ve vatanının hizmetinde olan büyük şair vazifeye hazır. Başkaca bir şey söylemedi. Hasan Basri Bey'in önünde duran kalem ve kâğıdı aldı. Taceddin Dergâhındaki mütevezi odasına çekildi. Milletin ihtiyacı olan İstiklâl Marşı burada yazılacaktı. Mehmet Âkif o günden sonra bütün ilgisini ve zamanını millî marş yazmak için harcıyordu. (..)

Mehmet Âkif günlerce bu şekilde çalıştıktan sonra millî marşın yazımını bitirdi. (..) Mehmet Âkif, şiirini isimsiz yollamıştı ama şiirin kusursuzluğundan onun kaleminden çıktığı hemen belli oluyordu. Heyette bulunanlar daha şiiri okur okumaz, "Bu Mehmet Âkif'in şiiridir." demeye başlıyorlardı.

Neticede Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde oluşturulan bu heyet, gönderilen şiirlerden altı tanesini seçerek bastırıldı. Bastırılan bu kitapçık milletvekillerine dağıtıldı. Meclis oturumunda konu görüşülecek ve millî marşın hangisi olacağına karar verilecekti. Milletvekilleri o gün meclise akin etmişlerdi. Mehmet Âkif de sırasına oturmuştu, her zamanki gibi sessiz bir şekilde olan biteni izliyordu.

Oturum, Mustafa Kemal Paşa'nın açılış konuşmasıyla başladı. Bir müddet sonra Millî Eğitim Bakanı Hamdullah Suphi Bey kürsüye çıktı. Elinde heyet tarafından seçilen şiirlerin yer aldığı kitapçık vardı. Hamdullah Suphi Bey kendinden emin bir şekilde konuşmaya başladı:

- Arkadaşlar, isteğiniz üzerine oluşturulan heyet tarafından seçilen marşları bir kitapçık hâlinde bastırarak sizlere dağıttık. Artık aralarından bir tanesini seçme vakti gelmiştir. Ben oyumun hangi şiire olduğunu açıklamakta sakınca görmüyorum. Ben seçimimi yaptım. Tabii ki sizler de seçiminizi yapmada özgürsünüz. Seçiminiz size aittir. Şimdi sizlere Mehmet Âkif Bey'in yazdığı şiiri okuyacağım.

2. TEMA MILLÎ MÜCADELE VE ATATÜRK

Hamdullah Suphi Bey'in konuşmasını milletvekilleri heyecanla takip ediyordu. Vekil sıraları ve dinleyici locaları tamamen dolu olduğu hâlde salondan çit akmıyordu. Hamdullah Suphi Bey gür ve tok sesle Mehmet Âkif'in şanlı ordumuza ithaf ettiği İstiklâl Marşını okumaya başladı. (.)

Hamdullah Suphi Bey'in okuduğu her mısra salondakileri adeta kendinden geçirmişti. (.) Meclis çatısı altında büyük bir coşku vardı. Sadece bir kişi oturduğu yerde başını öne eğmiş, elleri ile yüzünü kapamış duruyordu. Bu kişi Mehmet Âkif'ti. Gösteriş ve övülmeyi sevmeyen bu büyük sair bir müddet sonra oturduğu yerden kalkarak salondan aktı. Milletvekilleri gözyaşları ve alkışlar arasında onu anıyorlardı. Ancak o Taceddin Dergâhındaki odasına doğru büyük bir gurur ve aynı oranda mütevazilik içerisinde yürüyordu.

Eda BAYRAK
(Kısaltılmıştır.)

MEHMET AKİF ERSOY

Biçim İncelemesi

Sayfa Düzeni

“Mehmet Akif Ersoy” metninde yazılar ilkökul 4.sınıf öğrencilerinin kolaylıkla okumasını sağlayacak nitelikte oluşmaktadır. İki sayfadan oluşan metinde sadece tek resme yer verilmiştir. Fotoğraf metnin başlığını aldığı “Mehmet Akif Ersoy’a” ait olup metnin başlığı ile uyum sağlamaktadır. Metin 9 paragraftan oluşmaktadır. Bu paragraflar cümle sayısı olarak ilkökul 4.sınıf öğrenci düzeyine uygundur.

Metnin başlangıç bölümünde bulunan ve parantez içinde yazılan özet bölümü italik veya koyu harf karakteri ile yazılmalıydı. Ancak metinde bu kurala uyulmamıştır. Metinde “Neticede Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde oluşturulan bu heyet, gönderilen şiirlerden altı tanesini seçerek bastırıldı.” Cümlesinde “Millî” kelimesinde i harfinde şapka kullanırken; “Millî Eğitim Bakanı özel olarak yazması için kendisini davet ediyordu.” ve “Millî Eğitim Bakanı Hamdullah Suphi Bey kürsüye çıktı.” Cümlelerinde i harfi için şapka kullanmamıştır. Bu nedenle metinde baskı ve yazım hatası bulunmaktadır. Metinde yazılar iki yana yaslanmıştır. Sayfa kenarlarında verilen boşluklar yeterlidir.

Harflerin Özelliği

Metin 10 punto büyüklüğünde “TTKB Dik Temel Abece Fontu” yazı karakterinde harf ile yazılmıştır. Harflerin boyutu ve yazı karakteri sade ve okuma kolaylığı sağlayıcı niteliktedir. Metinde normal, siyah ve küçük harfler kullanılmıştır. Metnin başlığı koyu renkle ve metinden farklı bir yazı fontu ile yazılmıştır.

Resimler

Metnin ilk sayfasında “Mehmet Akif Ersoy” un fotoğrafı yer almaktadır. Metnin ilk sayfasında ve metinden önce yer verilen bu fotoğraf metnin başlığıyla uyumludur. Metnin içeriğini yansıtmaktadır. Metinde kullanılan fotoğrafın renk tonları ile metnin arka planında kullanılan renkler birbiri ile uyumlu haldedir. Bir bütünlük sağlamaktadır. Metnin son sayfasında iki paragraf ortasında meclisten bir fotoğrafa yer verilmiştir. Metinde Hamdullah Suphi Beyin mecliste İstiklal Marşını okuduğu anlatılmaktadır. Bu paragrafların ardından verilen fotoğraf öğrencinin metni zihinsel olarak bütünleştirme imkânı bulmaktadır. Ancak fotoğrafın metinde geçen “İstiklal Marşının Kabulü” ile ilgili bir fotoğraf olup olmadığı belli değildir. Fotoğrafta renkler ve çizgiler net ve canlı değildir.

Yazım, İmla ve Noktalama

Metinde “Neticede Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde oluşturulan bu heyet, gönderilen şiirlerden altı tanesini seçerek bastırdı.” cümlesinde “Millî” kelimesinde i harfinde şapka kullanılırken; “Milli Eğitim Bakanı özel olarak yazması için kendisini davet ediyordu.” ve “Milli Eğitim Bakanı Hamdullah Suphi Bey kürsüye çıktı.”(s.51) cümlelerinde “i” harfi için şapka kullanılmamıştır. Bu nedenle yazım hatası bulunmaktadır. Nokta, virgül, kesme işareti, konuşma çizgisi gibi birçok noktalama işareti kullanılmıştır.

İçerik İncelenmesi

Tema

“Mehmet Akif Ersoy” metni “Millî Mücadele ve Atatürk” temasının ikinci metnidir. Metnin teması ve konusu arasında bir uyum söz konusudur. Metin, TDÖP’da yer verilen “Milli Mücadele ve Atatürk” temasının konu önerileriyle uyumlu nitelikte bir konu olan “İstiklal Marşını Kabulü” konusu işlenmektedir ve bu uyum ilkökul 4.sınıf öğrencilerinin düzeyine uygundur.

Konu

Metinde “İstiklal Marşının Kabulü ve Mehmet Akif’in marşımızı yazma süreci konu olarak seçilmiştir. Bu konu işlenirken Hamdullah Suphi Bey ve Hasan Basri Bey’in hatıratları kullanılarak metnin öğreticiliği artırılmıştır. Öğretici türdeki metnin konusu anı türünden alınan örnekle yapılandırılmıştır. Metnin başlığı “Mehmet Akif Ersoy” olmasının karşın konusunun daha fazla “İstiklal Marşının Kabulü” olduğu görülmektedir. Yazar, başlıktan sonra özet bölümünde hatıratların kimlere ait olduğu ile ilgili bilgi vererek metnin konusu ile ilgili giriş bölümü oluşturmuştur. Özet bölümü başlıktan sonra metnin konusunun “ İstiklal Marşının Kabulü” ile ilgili olduğunu sunmuştur. Ancak metnin ilk sayfasında Mehmet Akif Ersoy’un fotoğrafı bulunmaktadır. Öğrencilerde başlık ve ilk sayfa verilen M. Akif Ersoy’un fotoğrafının olması öğrencilerin hayatı ile ilişkilendirme yapması gerekirken; Metin M. Akif’in marşımızı yazarken yaşadıkları ile ilgili bir kesit vermektedir. Bu nedenle başlık ve metin arasında az da olsa bir uyumsuzluk söz konusudur.

Ana Düşünce

Metinde yazarın okurla paylaşmak istediği ana düşünce Mehmet Akif Ersoy’un milli mücadelede ki rolü, şairliği, mütevazılığı, vatan sevgisini açık bir biçimde sunulmaktadır. Marşımızın yazılış sürecinde Akif’in vatan sevgisinden dolayı ödül için marş yazmak istememesi; Hamdullah bey ve Hasan Basri Bey’in onu ikna etme süreçleri; milletimiz için önemi açık bir şekilde sunulmuştur. Bir hatırat aracılığıyla öğrencilere metnin ana düşünceye

ulaşmasını hedeflemiştir. Metinde sunulan bu ana düşünce aracılığıyla “Millî Mücadele ve Atatürk” temasının amaçları doğrultusunda milli bilinç oluşturulabilir.

Dil ve Anlatım

Metin öyküleyici anlatım türlerinden anı öğrencilere sunulmuştur. Metin üçüncü tekil kişi anlatımı ile yer, kahraman ve zaman gösterilerek anlatılmıştır. Milli Mücadele dönemini anlatan bir anı olduğu için öğrenciler “dergah, üstat, müddet, vaziyet, heyet, mütevazı” gibi şuan günlük hayatta kullanılmayan bazı kelimelerle karşılaşmaktadırlar. Bu kelimeler sözcük çalışmasında anlamı bilinmeyen kelimeler olarak verilmiştir. Ancak 4.sınıf düzeyine uygun olmayan, günlük hayatta çok kullanılmadığı için kalıcı olmayan kelimelerdir.

Hikaye edici türdeki metinde söz varlığını geliştirici çokça mecaz, benzetme gibi söz sanatlarına yer verilmiştir. Farklı türde cümlelere ve söz sanatlarına yer verilmesi Türkçenin söz dizimi zenginliğini göstermesi açısından olumlu bir özelliktir. Metin ders kitabı için kısaltılmıştır. Ancak metnin akıcılığını bozmamaktadır. Metin anlaşılır ve akıcıdır.

Metnin giriş bölümünde özet bilgi verilerek metinde anlatılan olay ve kahramanlar ile ilgili bilgi verilmiştir. Bu da okuyucu da merak duygusu oluşturmaktadır. Metin tarihi bir anı olduğu için, kullanılan “üstat, dergah, vaziyet” gibi kelimelerin 4.sınıf öğrencilerinin kelime dağarcığında soyut kalması okuyucuda metnin tam olarak zihinde canlandırılmamasına neden olmaktadır.

Metnin dil ve anlatımı içeriğinde bulunan ve sınıf seviyesinde sözcük dağarcığında olmayan kelimelerin dışında metin genel olarak 4. Sınıf düzeyine uygundur.

METNE HAZIRLIK

1. Kütüphanede bulunduğunuz zaman neler hissediyorsunuz? Arkadaşlarınızla paylaşınız.
2. Sınıf kitaplığınız hakkında bilgi veriniz. Sınıf kitaplığında yapılmasını istediğiniz değişiklikleri arkadaşlarınızla paylaşınız.

EVİMİZDEKİ KÜTÜPHANE

Kütüphane denilince aklımıza binlerce kitap ve yayının belli bir düzen içinde sıralandığı çok raflı kitaplıklar gelir. Evet, her şehrimizde eğitim ve kültür merkezi olarak okuyuculara hizmet veren birçok kütüphane binası vardır. Bu kütüphanelere gidip yüksek rafların arasında dolaşmak ve farklı farklı kitaplarla tanışmak ne keyif! Hele kütüphanelerin sessiz sakin ortamında kitap okuyup araştırma yapmak gibisi yok! Ama dilersek bu düzenli ortamı evimizde de sağlayabiliriz. Evet, evet! Biz de evimizde kitaplığı bir kütüphaneye dönüştürüp kendimize bir okuma köşesi hazırlayabiliriz. Tamam, kütüphanelerdeki gibi binlerce kitabımız olmayabilir. Ama bizim de çok kitabımız var! Ders kitaplarımız, test kitaplarımız, okuma kitaplarımız, etkinlik kitaplarımız... (...) Tüm bunlara aile üyelerimizin kitaplarını da eklersek kocaman bir kitap dağımız karşımıza çıkabilir. Aradığımız kitabı bulmak ne zor öyle değil mi?... Bu kitapları bir düzene sokmak gerek ama nasıl? Sanırım bir kitaplık ya da raf ayarlamak yeterli olur! (...)

Kitaplarımızı rafa yerleştirmiş olsak da aradığımızı bulmak o kadar da kolay olmayabilir. En iyisi kitaplarımızı belli kategorilere göre sıralamak. Yıllar içinde kitaplarımızın sayısı artacak. Bu durumda yeni kategoriler belirlemek gerekecek. (...) Zamanla bir bakacağız ki kitaplığımızın diğer rafları da yeni kitaplarla dolmuş. En iyisi sürekli kullandığımız kitapları kolay erişeceğimiz raflara koymak. Artık bizim de kocaman bir kütüphanemiz var! (...)

Gurbet DEMİROĞLU
Zeynep Hümeyna ALTAN

EVİMİZDEKİ KÜTÜPHANE

Biçim İncelemesi

Sayfa Düzeni

Metin okuma kolaylığı sağlayacak nitelikte tek sütundan oluşmaktadır. tek sütundan iki sayfa olarak yer alan metinde maktadır. Resim metin ile uyumludur ve metnin akışını bozmamaktadır. Metnin satır aralığı normaldir. Metnin paragrafları ve yazılar aynı hizadan başlamıştır. Metinde yazım ve baskı hatası yoktur.

Harflerin Özelliği

Metin 10 punto büyüklüğünde “TTKB Dik Temel Abece Fontu” yazı karakteri kullanılmıştır. Metin başlığında 15 punto büyüklüğünde “Comic Sans MS” yazı fontu kullanılmıştır. Metnin harf boyutu ve yazı tipi 4. sınıf seviyesinde oldukça uygundur. Metnin genelinde siyah, normal harfler kullanılmıştır. Başlıkta ise siyah, büyük ve farklı font kullanılarak dikkat çekilmiştir.

Resimler

Metinde tek resim kullanılmıştır. Metnin 2 paragrafının ortasında yerleştirilmiştir. Ayrıca metin, resmi ön plana çıkarmak için mavi renk geçişli fonun üzerine yazılmıştır. Resim, çizim şeklinde olup anlatım açısından ifade edicidir. Resimde kullanılan renk ve çizgi, öğrencilerde estetik ve sanatsal bir farkındalık oluşturamamaktadır. Resim, metin içeriğini yansıtır durumdadır ancak somutlaştırıcı değildir.

Yazım, İmla ve Noktalama

Metin nokta, virgül ve ünlem işareti türünden noktalama işaretlerinin kullanıldığı bir metindir. Metinde özel isimler dahil yazımı yanlış herhangi bir kelime bulunmamaktadır. Metin kitap için kısaltıldığından sık sık üç nokta kullanımı içermektedir. “En iyisi kitaplarımızı belli kategorilere göre sıralamak.” şeklinde kullanılan söz dizisi, cümle özelliği taşımamaktadır.

İçerik İncelemesi

Tema

Metin “Okuma Kültürü” temasında yer almaktadır. Metinde temanın konu önerileri olan “Okuma Kültürü” konularıyla uyumlu bir konu işlenmektedir.

Konu

Metnin konusu, evimizde bir kütüphane oluşturmak üzerinedir. Bilgilendirici türdeki metin kısaltılarak ders kitabına alınmıştır. Başlığı ile uyumlu olan metnin konusu, ilk cümleden itibaren hissettirilmektedir. Yazar, metne kütüphanenin özelliklerini ve keyifli

yanlarını anlatarak başlamıştır. Sonrasında evlerimizde de bir kütüphanemizin olması gerektiğini, okuma alışkanlığı kazanmamız için kitaplarımızın evde düzenli bir şekilde olması gerektiğini anlatmıştır. Metnin konusu somut ve gerçek hayattandır. Çocukların dünyasındandır.

Ana Düşünce

Metnin ana düşüncesi: “Evlerimizde kütüphane oluşturabileceğimiz, böylece kitaplarımızın daha düzenli olacağıdır.” şeklindedir. Bilgilendirici türdeki metinde yazar metnin ana düşüncesini açık bir biçimde sunarak düşüncelerini çocukla paylaşmaktadır. Özellikle “Biz de evimizde kitaplığı bir kütüphaneye dönüştürüp kendimize bir okuma köşesi hazırlayabiliriz.” cümlesi, metnin ana düşüncesini verir niteliktedir. Metin gerçek hayata ilişkin, duyarlılık oluşturacak bir ana düşünceye sahiptir.

Dil ve Anlatım

Metin, 1.çoğul kişi anlatımla ve sohbet havasında bir üslup ile kaleme alınmıştır. Metinde kütüphane, kitap, raf, sessizlik, okuma alışkanlığı gibi kavramlar kullanılmıştır. Yazar bu kavramlardan, betimlemelerden ve günlük hayattan örneklerle çocuğa görsel bir imge sunmaktadır. Metinde geçen ve çocuğun anlamını bilemeyeceği türden kelimeler “hizmet, kategori” gibi olarak tahmin edilebilir. Ancak sözcük çalışmasında anlamı bilinmeyen kelimeler olarak yer vererek sözcük dağarcığını geliştirme açısından olumlu özellik göstermektedir. Metindeki cümlelerin çoğu kelime sayısı olarak 4.sınıf düzeyine uygundur. Farklı türde cümlelere yer verilen metin, Türkçenin söz dizimi zenginliğini göstermesi açısından olumlu bir özellik göstermektedir.

Metin, sohbet havasında ve soru-cevap şeklinde cümlelerden oluşmaktadır. Söz sanatlarına çok fazla yer verilmeyen, sade ve günlük hayatta kullanılan cümlelerle ana fikir verilmeye çalışılmıştır. Ancak bütün kitapta incelediğimiz diğer metinlerde olduğu gibi bu metnimiz de kitap için kısaltılmıştır. Bu durum, metin bütünlüğünü bozmaktadır. Örneğin; “Bu durumda yeni kategoriler belirlemek gerekecek. (...) Zamanla bir bakacağız ki kitaplığımızın diğer rafları da yeni kitaplarla dolmuş.” cümlelerinde kısaltılan bir bölüm mevcuttur. Ancak anlatım bakımından bir kopukluk oluşturmuştur. Bu durum, metin bütünlüğünü ve akıcılığını bozmaktadır. Bu durum, öğrencilerde okuma isteğini uyandırmamaktadır.

METNE HAZIRLIK

1. Sokak hayvanlarının yaşadığı zorluklar nelerdir? Açıklayınız.
2. Sokak hayvanlarının yaşadığı zorluklara nasıl çözümler önerirsiniz? Paylaşınız.

1. ETKİNLİK

• **II** İşaretini gördüğünüz yerlerde durarak metnin devamı için tahminde bulununuz.

İYİLEŞTİRİCİ GÜÇ: SEVGİ

Kamp her zamanki gibi hareketliydi. Çocuklar sağa sola koşturup oyunlar oynuyorlardı. Büyüklükler de masalarında oturmuş koyu sohbe dalmışlardı.

Siyah bir köpek vardı kampa gidip gelen. Sessiz, sakin, uysal bir köpekti. Yemek verdiği zaman sana mutlu gözlerle bakar, başını usulca yere eğer, yemeğini yerdi. Çocukların yanında sakınca durur, onların oyunlarını izlerdi.

Akşam, çocuklar kumsalda kamp ateşi yakmışlar, etrafında oturuyorlardı. Adil gitar çalıyor, arkadaşları da şarkılar söyleyerek ona eşlik ediyordu.

O sırada kampın köpeği topallaya topallaya onların yanına geldi. Birden ulumaya başladı. Çocuklar çok şaşırmişti. Siyah köpek hiç böyle yapmazdı. Sakin bir köpekti. Ne olmuştu böyle ona birdenbire? **II**

Adil, elindeki gitarı kuma bırakıp köpeğin yanına gitti. Siyah köpek biraz huzursuzlanıp topallaya topallaya, uluma ve iniltiyle karışık sesler çıkararak kampa doğru yöneldi. Sanki Adil'e bir şeyler anlatmak istiyordu. Adil ve arkadaşları köpeği usulca takip ettiler.

Siyah köpek kampın ortasına yattı. Adil ne yapacağını bilemiyordu. O sırada aklına Selma teyzesi geldi. Selma teyze kampın veterineri gibiydi. Bütün kedi ve köpekleri doyurur, onlarla ilgilenir; bir yerlerinde yara bere, kırık çıkık olduğunda hemen onlardı. Koşarak Selma teyzenin yanına gitti.

Adil:

- Selma teyze! Selma teyze! Bakar mısın?

Selma teyze o sırada arkadaşlarıyla çay içiyordu.

Selma teyze:

- Ne oldu Adil? Sesin niye böyle telaşlı?
- Kampa gelen siyah köpek var ya! Topallaya topallaya kampa geldi. Kampin ortasında yatıyor. Sanki ağlıyor, Sen anlarsın, bir şeyler yap! 11

Selma teyze elindeki çayı bırakıp Adil ile birlikte köpeğin yanına gitti. Siyah köpek biraz korkarak onlara baktı. Fakat Selma teyze sevgi ve ilgi ile yaklaşıncaya hemen başını ayağının olduğu yöne çevirip bir şeyler anlatmaya çalıştı.

Selma teyze, köpeğin ayağını kontrol etti. Kırık çıkık yoktu. Olsa hemen anlardı. Ayağının altında hafif bir kırmızılık vardı. Sanki bir şey batmış gibiydi.

Adil'e fener getirmesini söyledi. Köpeğin ayağını tam olarak göremiyordu. Adil eve koşup hemen getirdi feneri ve köpeğin ayağına tuttu. Evet, bir şey batmıştı ve kanıyordu ayağı.

(...) Siyah köpek kendisine yardım edildiğinin o kadar farkındaydı ki hiç sesini çıkarmadan yapılanları kabul ediyordu.

Adil, feneri tutmaya devam ediyordu. Selma teyze siyah köpeğin ayağına güzelce pansuman yaptı.

Adil:

- Selma teyze, evden corba getireyim mi?
- Selma teyze:
- Evet, getir de bir şeyler yesin.

Adil, hemen mama kabını corba ile doldurdu ve siyah köpek büyük bir iştahla corbayı yedi. Olduğu yere sessizce uzandı ve güzel bir uykuya daldı. 11

Güneş, ışıklarını kampa evlerin camlarına yansıtmaya başlamıştı. Siyah köpek ön ayaklarını gerip öne uzatarak güne "Merhaba" diyordu sanki. Adil, uyanır uyanmaz siyah köpeğin yanına gitti. Evet, siyah köpek daha iyiydi. Selma teyzenin tedavisi işe yaramıştı.

Sevginin iyileştirici gücü yine kendisini göstermişti. Siyah köpek sayesinde Adil ve Selma teyze de iyi birer "sevgi avcısı" olmuşlardı. Sevginin gücü yine işe yaramıştı. Siyah köpeğin ihtiyacı sadece yemek ve ilaç değil belki de. Siyah köpeğin bu kadar çabuk iyileşmesini sağlayan şey kendisine gösterilen sevgi olabilir miydi?

Gamze UÇAK - Ercan UÇAK

İYİLEŞTİRİCİ GÜÇ :SEVGİ

Biçim İncelemesi

Sayfa Düzeni

Metin iki sayfadan oluşmaktadır. Metnin ilk sayfasında bir resim, ikinci sayfasında iki resim bulunmaktadır. Resimler metnin içeriği ile uyumlu ve açıklayıcıdır. Ancak metin iki sayfada etrafında yazılmıştır. Resimlerde bir çerçeve oluşturulmadığı için metnin akışını bozmaktadır. Cümleler resmin etrafında hepsi farklı yerlerden bölünmüştür. Metnin bütünlüğünü bozmuştur. Bu durum sayfa düzeninde dengesiz bir görünüme yol açmaktadır. Sayfa kenarlarında yer verilen boşluklar yeterlidir. Metnin satır aralığı normaldir. Metinde baskı ve yazım hatası yoktur. Ancak dil ve anlatım yanlışı vardır. Metnin sayfa düzenini oluşturan nitelikler genel olarak çocukta estetik etki uyandırabilecek niteliktedir.

Harflerin Özelliği

Metin “TTKB Dik Temel Abece Fontu” yazı karakterinde 10 punto büyüklüğünde harfler kullanılarak yazılmıştır. Metnin yazı karakteri çok süslü olmayan, dik temel harflere uygun ve okuma kolaylığı sağlayıcı niteliktedir. Başlık büyük harflerle “Comic Sans MS” yazı karakterinde 15 punto büyüklüğünde, kalın olarak yazılmıştır. Dikkat çekici bir nitelik kazanmıştır.

Resimler:

Metin iki sayfaya ayrılmıştır. İlk sayfada bir, ikinci sayfada iki resim bulunmaktadır. Metnin ilk sayfasında yer alan resim metnin geçtiği yer-mekanla ilgili bilgi vermektedir. Ancak bu resim başlık ile ilgili değildir. Bu resmi gören öğrenciler metnin içeriğini tahmin edebilir. Metnin ikinci sayfasındaki resimler hikayenin içeriği ve olaylarla ilgili sunulmuştur ve hikayenin olay akışını yansıtmaktadır.

Metinde yer verilen resimler genel olarak metnin içeriğiyle uyumlu, dikkat çekici renklerle çizilmiş, eğlendirici, metni açıklayıcı ve konuya uygun nitelikte resimlerdir. Resimler aracılığıyla çocuklar okuduklarının zihinsel kurgusunu tamamlar ve öğrendikleriyle resimleri örtüştürebilirler. Ancak resim-metin oranı olarak hikayenin çoğunluğunu metin oluşturmaktadır. Metnin uzunluğu göz önünde bulundurulduğunda, çocukları okumaya yönlendirecek dikkat çekici nitelikte daha çok resme yer verilebilirdi.

Yazım, İmla ve Noktalama

Metinde yazımı yanlış herhangi bir kelime bulunmamaktadır. Metinde nokta, virgül, üç nokta, ünlem işareti, konuşma çizgisi gibi birçok noktalama işareti kullanılmıştır. Ayrıca metnin

ç yerinde “metnin devamı için tahmin” çalışması için “” işareti kullanılmıştır. Öğrenciler için işaretin anlamı metinden önce metin hazırlık bölümünde açıklanmıştır.

Metindeki cümleler resimlerin etrafında belli bir çerçeve ile yazılmadığı için, resim etrafındaki cümleler farklı yerlerden bölünmüş yada hecelenmiştir.

İçerik İncelemesi

Tema

Metin “Erdemler” temasının ilk metnidir. Metin TDÖP’da yer verilen “Erdemler” temasının konu önerileriyle bağlantılıdır.

Konu

“Erdemler” temasının ilk metni olan “ İyileştirici Güç: Sevgi” metni kısaltılarak ders kitabına alınmıştır. Metnin konusu sevgi ve şefkattir. Anlatılan hikaye ile metin erdemleri kazandırabilecek niteliktedir.

Ana Düşünce

Metnin ana düşüncesi “ Adil ve Selma Teyzenin kamp yerinde ayağı yaralanan köpeğe sevgi ve şefkat ile yardım etmesi. Köpeğinde bu sevgiye karşılık vermesi. Sevgi iyileştirici, birleştirici bir güçtür.” Metinde Çocuğun dünyası ve anlam evreni kullanılarak hikaye edici bir metin oluşturulmuştur.

Kahramanlar

Metinde kahramanlar iyi-kötü, güzel-çirkin ayrımı yapılmadan yapılandırılmıştır. Metnin ana kahramanı “ Adil” bir çocuktur. Kahramanı çocuk olan metin özdeşim kurabilmek adına çocukların dikkatini çekebilecek niteliktedir.

Metnin diğer kahramanı “ Selma Teyze”dir. “Selma Teyze” bir yetişkin ve yardımsever rolünde betimlenmiştir. Sevgi doludur.

Metnin iki kahramanı da verilmek istenen ana düşünceye uygun şekillendirilmiştir.

Dil ve Anlatım

Metin hikaye türünde ve kısaltılarak ders kitabına alınmış bir metindir. Metin, çocukların sevebileceği bir üslupla, birinci kişi anlatımı kullanılarak yazılmıştır.

19 farklı uzunlukta paragraftan oluşan metnin dili sade ve anlaşılırdır. Metin kısa cümleler kullanılarak yazılmıştır. Devrik cümle çok yoktur. Ancak metinde az da olsa yer verilen cümleler aşağıdaki gibi kurallı cümleler olarak yazılarak metnin akıcılığı korumuş olurdu.

“Siyah bir köpek vardı kampa gidip gelen.” Yerine “Kampa gidip gelen siyah bir köpek vardı.”

“Evet, bir şey batmıştı ve kanıyordu ayağı” yerine “Evet, bir şey batmıştı ve ayağı kanıyordu.”

Metinde “Sanki bir şey batmış gibiydi.” Cümlesinde gereksiz kelime kullanımından dolayı anlatım bozukluğu vardır. “Sanki” yada “gibiydi” kelimelerinden bir tanesi kullanılmamalıdır.

“ Adil, hemen mama kabını çorba ile doldurdu ve siyah köpek büyük bir iştahla çorbayı yedi” cümlesinde yanlış bir ifade bulunmaktadır. “Çorba yenilmez, içilir. Bu nedenle cümle “..... siyah köpek büyük bir iştahla çorbayı içti.” Olmalıdır.

Metinde çocukların söz dağarcığını geliştirecek nitelikte yeni kelimelere “yanstımak, pansuman, kamp kelimeleri örnek verilebilir.

Metinde olay örgüsü kısa cümlelerle aşama aşama anlatılmış ve güzel bir şekilde sonuçlandırılmıştır. Öğrencinin metni okurken merak duygusu canlı tutulmuştur.

Metinde kullanılan resimler, metin ile iç içe kullanıldığı için metnin akıcılığı etkilenmektedir. Öğrencinin cümle takibini zorlaştırmaktadır.

METNE HAZIRLIK

1. Mustafa Kemal Atatürk'ün kişilik özellikleri nelerdir? Anlatınız.
2. Kurtuluş Savaşında atalarımızın yapmış olduğu fedakârlıklar hakkındaki düşüncelerinizi paylaşınız.

MUSTAFA KEMAL 'İ DÜŞÜNÜYORUM

Mustafa Kemal'i düşünüyorum:
Yeşelleri alevden al bir ata binmiş
Aşıyor yüce dağları, engin denizleri,
Altın saçları dalgalanıyor rüzgârda,
Işıl ışıl yanıyor mavi gözleri...

Mustafa Kemal'i düşünüyorum:
Yanmış, yıkılmış savaş meydanlarında
Destanlar yaratıyor cihanın görmediği,
Arkasından dağ dağ ordular geliyor
Her askeri Mustafa Kemal gibi.

Mustafa Kemal'i düşünüyorum:
Gelmış geçmiş kahramanlara bedel
Hükmediyor uçsuz bucaksız göklere,
Al bir ata binmiş yalın kılıç,
Koşuyorlar zaferden zaferde...

Mustafa Kemal'i düşünüyorum:
Ölmemiş bir Kasım sabahı!
Yine bizimle beraber her yerde,
Yaşıyor dört köşesinde vatanın
Yaşıyor damar damar yüreklerde.

Mustafa Kemal'i düşünüyorum:
Altın saçları dalgalanıyor rüzgârda,
Mavi gözleri ışıl ışıl görüyorum,
Uykularıma giriyor her gece,
Ellerinden öpüyorum.

Ümit Yaşar OĞUZCAN

M. KEMAL'İ DÜŞÜNÜYORUM

Biçim Uygulaması

Sayfa Düzeni

Metin tek sayfada iki sütun şeklinde yazılmış bir şiir türüdür. Tek sayfada verilen metinde bir fotoğraf verilmiştir.

Fotoğraf, renk ve biçim olarak metinle uyumlu nitelikte ve aynı sayfadadır. Fotoğraf metnin akışını bozmayacak şekilde metnin alt kısmında yer almaktadır. Metin beş kıtadan oluşmaktadır. Üç kıta ve iki kıta olarak iki sütuna ayrılan şiir, sayfa düzeni açısından dengesiz bir görünüme yol açmaktadır. Sayfa kenarlarında yer verilen boşluklar yeterlidir. Dizeler hep aynı hizadan başlamıştır. Bütün kıtalar beş mısradan oluşmaktadır. Metnin satır aralıkları normaldir. Metinde baskı ve yazım hatası yoktur.

Harflerin Özelliği

Metin “TTKB Dik Temel Abece Fontu” yazı karakterinde ve 10” punto boyutunda yazılmıştır. Metnin harf boyutu ve yazı karakteri ilkokul 4.sınıf için uygundur. Başlıkta ise kalın, “Comic Sans MS” yazı karakterinde 15 punto boyutunda harfler kullanılarak dikkat çekilmiştir.

Resimler

Metinde tek bir resme yer verilmiştir. Resimde Mustafa Kemal’in üniformalı, herkes tarafından bilinen bir resmine yer verilmiştir. Resim, metnin başlığı ile uyumludur. Resim ve metnin fonunda kullanılan renkler birbiri ile uyumludur. Resim ve renkleri çok net değildir.

Yazım, İmla ve Noktalama

Şiirde yazım, imla ve noktalama yönünden herhangi bir yanlış yoktur. Şiir yazım, imla ve noktalama yönünden çocuklara örnek olabilecek niteliktedir.

İçerik İncelemesi

Tema:

Şiir Mili Mücadele ve Atatürk” temasının dördüncü metnidir. Şiirde, TDÖP’da yer verilen “Millî Mücadele ve Atatürk” temasının konu önerileriyle uyumlu niteliktedir.

Konu

Şiirin konusu “Mustafa Kemal Atatürk ve Kişilik Özellikleri” şeklindedir. Şiirin konusu her kıta başlangıcında “Mustafa Kemal’i düşünüyorum.” cümlesi ile başlayarak, diğer her mısradaki benzetmelerden yararlanarak sunulmuştur. Örneğin, “Işıl ışıl yanıyor mavi

gözleri” (s.64) mısrası ile fiziksel bir özelliği benzetmeler kullanarak dikkat çekici bir şekilde sunulmuştur. Şiirin konusu bu şekilde öğrencileri düşünmeye sevk edecek, akılda kalıcı bir şekilde sunulmuştur.

Ana Duygu

Şiirin ana duygusu “Mustafa Kemal’in kişilik özellikleri, lider kişiliği ve ülkemiz için ne kadar değerli olduğu” dur. Şair şiirde ana duygunu etrafında gerçeklerle hayali benzetmeleri dengeli bir biçimde sunmaktadır. Şiirin konusu, ana duygusu öğrencilere uygundur.

Dil ve Anlatım

“Mustafa Kemal’i düşünüyorum” şiiri, 25 dize 102 kelimedenden oluşan, her kıtası beş dizeden oluşan serbest ölçüyle yazılmış bir şiirdir. Şiir dil ve anlatım yönünden mecaz ifadelerinin ve söz sanatlarının çokça kullanıldığı akıcı bir şiirdir.

Şiirde çocukların hayal dünyasında hitap edecek hayali unsurlara yer verilmiştir. Şiirde yer alan hayali unsurlar şunlardır:

“Yeşelleri alevden al bir at...”

“Altın saçları dalgalanıyor”

“Arkasından dağ dağ ordular geliyor”

“Al bir ata binmiş yalın kılıç”

Şiirde “zengin”, “cihan” kelimeleri öğrencilerin anlamını bilemeyeceği türden kelimeler olarak öne çıkmaktadır. Ancak metnin etkinliklerinde sözcük çalışmasında kelimelere yer verilmiştir.

Şiir serbest ölçü ile yazılmıştır. Kıtalar arasın uygun geçiş “Mustafa Kemal’i düşünüyorum” dizesi ile sağlanmıştır. Şiir okuması akıcı, sade ve 4.sınıf öğrencilerinin seviyesine uygun bir şiirdir.

METNE HAZIRLIK

1. Teknoloji hayatınızı nasıl kolaylaştırır? Örnek veriniz.
2. Helikopterler doğada bulunan hangi varlıktan esinlenerek tasarlanmış olabilir? Düşüncelerinizi paylaşınız.

OLİMPİYATLARIN ARKASINDAKİ BİLİM

(...)

Olimpiyatlarda yarışan sporcular, başarılı olmak için en iyi performanslarını sergilemenin yanında bilim ve teknolojiyi de etkin biçimde kullanır. Gelin, bu yazımızda hayatımızın neredeyse her alanında etkili olan bilim ve teknolojinin olimpiyat sporlarında nasıl kullanıldığına beraberce bir göz atalım. Olimpiyatları merakla izlenen sporlarından biri olan yüzmede, sporcular için hız çok önemlidir. Yüzmeye başladıkları andan itibaren suyun vücutlarına uyguladığı sürtünme kuvvetine maruz kalırlar ve bu kuvvet yüzücülerin ilerlemesine karşı bir direnç oluşturur. Direnci yenip hızlanmak için kollarının ve bacaklarının her hareketinde daha fazla miktarda suyu iterek güçlü bir itme kuvveti oluşturmaları gerekir.

Yüzücülerin güçlü omuzlara, uzun kol ve bacaklara sahip olmaları, onların daha hızlı ilerlemeleri için büyük bir avantaj sağlar. Ayrıca sporcular yüzerken vücutlarını olabildiğince ince ve dar biçime getirir. Bu da sürtünmeyi azaltarak suyun içinde daha kolay ilerlemelerine sağlar.

Yüzücüler malzeme biliminden de yararlanır. Çünkü giydikleri mayolarını yapıldığı malzeme, yüzücülerin performanslarını önemli ölçüde etkiler. Bu nedenle yüzücüler için üretilen son teknoloji mayoların kumaşları özeldir. Köpek balıklarının deri yapısından esinlenilerek tasarlanan bu kumaşların yüzeyi de köpek balığı derisindeki gibi çıkıntılara sahiptir. Bu mayolar yüzücülerin suda en hızlı biçimde ilerlemelerine yardım eder. Ancak haksız rekabete yol açabileceği düşünülen bu teknoloji ile üretilen mayolara kısıtlama getirilmiştir.

Binicilik ve bisiklet gibi bazı yarışmalarda sporcuların düşme ve yaralanma olasılıkları düşünülerek koruyucu ekipmanlar geliştirilmiştir. Kask, bu ekipmanların en önemlisidir. Sporculara en yüksek performansı ve koruyuculuğu sağlayabilmek için özel olarak tasarlanan kasklar üç katmandan oluşur. En dış katman sert bir dış kabuktur. Orta katman alınabilecek darbeleri emebilecek yapıdaki bir köpükten oluşur. İç katmansa sporcunun rahat edebilmesi için esnek bir köpükten yapılır.

Kask, sporcunun başının en iyi nasıl korunacağını belirlemek amacıyla yüksek basınç altında sıkıştırılma ya da üzerine kontrollü bir biçimde yüksek ağırlıklar bırakma gibi testlerden geçirilir. Bilim insanları, kask tasarımlarını havanın oluşturduğu sürtünmeyi en aza indirecek biçimde yapmaya çalışır. Böylece hızla ilerleyen yarışçı sürtünme kuvvetine daha az maruz kalarak performansını artırır.

Gelin, şimdi de atletizmin bir dalı olan sınıkla atlamada kullanılan sınıklara bakalım. Sınıkla atlamada sporcu önce çok hızlı biçimde koşar ve daha sonra sınığı kullanarak olabildiğince yükselir ve atlayışını gerçekleştirir. Sınığ, sporcunun koşarak elde ettiği hareket enerjisini koruyup bu enerjiyi atlayış sırasında yükselmek için kullanmasına olanak sağlar. Bu nedenle sınığın hafif, dayanıklı ve bir yay gibi esnek olması gerekir. Eskiden cam elyafı adındaki malzemeden yapılan sınıklara artık karbon fiber adlı malzeme de eklendi. Böylece sınıklar hem daha hafif hem de daha esnek hale geldi. Karbon fiber, ipliksi bir tür maddedir ve çelikten 5 kat daha hafif olmasına karşın 3 kat daha dayanıklıdır.

Zeynep Betül KABATAŞ
(Kısaltılmıştır.)

OLİMPİYATLARIN ARKASINDAKİ BİLİM

Biçim İncelemesi

Sayfa Düzeni

Metin okuma kolaylığı sağlayan paragraflar şeklinde yazılmıştır. İki sayfadan oluşan metinde görseller metin ile iç içe,akışı bozmayacak şekilde yer almaktadır. Metin ile görseller belirli çerçeveler etrafında yazılmıştır. Bu sayede metnin cümle akışı olumsuz etkilenmemiştir.Metnin sayfa kenarlarında yer alan boşluklar yeterlidir,satır aralıkları normaldir. Paragraf uzunlukları normal uzunluktadır ve 4.sınıf seviyesine uygundur. Metinde yazım hatası ve baskı hatası bulunmamaktadır.

Harflerin Özelliği

Metin “TTKB Dik Temel Abece Fontu” yazı karakterinde 10 punto büyüklüğünde harfler kullanılmıştır. Metnin yazı karakteri ve boyutları uygundur. Metin başlığı “Comic Sans MS” yazı karakterinde ile 15 punto büyüklüğünde yazılmıştır.

Resimler

Metinde beş farklı görsel kullanılmıştır. Metnin ilk görseli “Olimpiyat Halka”larıdır. Metnin başlığı ve konusu ile uyumludur. Diğer görsellerde de yüzme,bisiklet ve yüksek atlama gibi olimpiyat sporları ile ilgili görsellere yer verilmiştir. Bu görseller de metnin içeriği ile uyum göstermektedir.

Ancak metnin ikinci sayfasında (s.115) “bisiklet sporcuları” görseline yer verilirken,hemen altında bisiklet süren küçük bir çocuk görseline çizim şeklinde yer verilmiştir. Bu görsel; olimpiyatlarla ilgili bir çizim değildir. Bu görselin kullanımı gereksizdir.

Görsellerde kullanılan renkler uygundur. Metin ile iç içe yerleştirilmiştir. Metin görsellerin etrafında belirli bir boşluk ile yazılmıştır. Bu sayede metin ve görseller uyumlu hale gelmiştir.

Yazım,İmla ve Noktalama

Metin nokta,virgül,soru işareti ve iki nokta türünden birçok noktalama işaretinin kullanıldığı bir metindir. Metinde yazımı yanlış herhangi bir kelime bulunmamaktadır. Metin yazım,imla ve noktalama açısından örnek bir metindir.

İçerik İncelemesi

Tema

“Olimpiyatların Arkasındaki Bilim” metni, “Bilim ve Teknoloji” temasında yer alan bir metindir ve TDÖP’nin temaya ilişkin konu önerileriyle bağlantılıdır.

Konu

Metin kısaltılarak ders kitabına alınmıştır. Başlığıyla uyumlu metinde olimpiyatlardaki sporlardan ve sporcuların bilim ve teknolojiyi kullandığıdır.

Bilgilendirici türdeki metnin konusu; öğrencilerin bilim ve teknolojinin hayatın her alanında etkin kullanıldığını öğrenmeleri açısından önemlidir.

Ana Düşünce

Metnin ana düşüncesi “bilim ve teknolojinin olimpiyatlarda etkin bir biçimde kullanıldığı ve sporcuların performansını arttırdığıdır.” Bilgilendirici türdeki metnin ana düşüncesi gerçek yaşama uygun, konu ve temayla uyumludur. İlkokul 4.sınıf öğrencilerine uygun bir konudur. Ana düşünce metnin ilk cümlesinde de açık bir şekilde ifade edilmiştir. Metnin ana düşüncesi gerçek dünyadandır.

Dil ve Anlatım

Metin altı paragraftan oluşmaktadır. Örnekleyici anlatım türü kullanılmıştır. Metinde anlatılan spor dalları ve ekipmanlarla ilgili örnekler ve anlatım oldukça anlaşılırdır.

Metinde “performans, karbon fiber, basınç, maruz kalmak” kelimeleri anlamı bilinmeyen kelimeler olarak öne çıkmaktadır. “Performans, basınç, maruz kalmak” kelimeleri anlamı bilinmeyen sözcükler çalışmasında yer verilirken, “karbon fiber” kelimesine yer verilmemiştir.

Metnin dili sade ve anlaşılırdır. Metin kitap için kısaltılmıştır. Bu kısaltma metnin başlangıç bölümünde yapılmıştır. Ancak metnin akışını ve anlaşılabilirliğini etkilememektedir. Metinde çoğunlukla geniş zaman kipi kullanılmıştır. Devrik türden cümlenin çok yer almadığı metinde Türkçe’nin söz dizimi zenginliğini gösterecek nitelikte farklı türden cümlelere yer verilmiştir.

Metin, 4.sınıf öğrencileri için dil ve anlatım yönünden anlaşılır ve uygundur.

BÖLÜM 5

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu aşamasında araştırmadan elde edilen bulgulardan sonra ulaşılan sonuçlara, tartışmaya ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Araştırma kapsamında 4. Sınıf Türkçe Ders kitabında yer alan “Sağlığımı Korurum”, “Güneş nasıl çalışır?”, “Evimizdeki Kütüphane”, “Mehmet Akif Ersoy”, “Beştaş ve iki ceviz bileti”, “Dünyanın İlk Alışveriş Merkezi: Kapalıçarşı” ve “İyileştirici Güç: Sevgi” metinler incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre incelenen metinlerin çoğunluğunun sayfa düzeni çocuk edebiyatı nitelikleri açısından uygun olduğu söylenebilir. Araştırma kapsamında incelenen “Güneş nasıl çalışır?” metni okuma kolaylığı sağlayacak nitelikte olup metin tek sütundan iki sayfa olarak yazılmıştır. Metin, birinci sayfanın başına ve ikinci sayfanın sonuna yerleştirilen resimlerin arasında bulunmaktadır. Metnin tamamı aynı hizadan başlamış olup, içeriğinde yazım ve baskı hatası bulunmamaktadır. Ancak “İyileştirici Güç: Sevgi” metninde metin ile görseller arasında yeterli boşluk verilmediği için sayfa düzeninde bir sorun oluşturduğu söylenebilir. Mevcut araştırmayla benzer sonuca ulaşan Kazan Rencüzoğulları ve Balcı (2024) araştırmaları kapsamında inceledikleri kitabın sayfa düzeni açısından çeşitli sorunların olduğunu belirlemişlerdir. Turan (2022) tarafından yapılan çalışmanın sonucunda kitapların büyüklük, kâğıt, sayfa düzeni, açısından çocuk edebiyatının temel öğelerine uygun olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlar mevcut çalışmanın sonucunu kısmen destekler niteliktedir.

Araştırma bulgularına göre “Mehmet Akif Ersoy”, “Beştaş ve iki ceviz bileti”, “Dünyanın İlk Alışveriş merkezi: Kapalıçarşı”, “Evimizdeki Kütüphane”, “İyileştirici Güç: Sevgi” gibi incelenen eserlerin bazılarının görsel yönden çocukların ilgisini çekebilecek nitelikte oldukları söylenebilir. Ancak, bazı eserlerdeki görsellerin yetersiz, konuyla ilgisiz, renklendirmelerin yanlış, verilen iletilerin amacına net olarak hizmet etmediği belirlenmiştir. Bu durum sebebiyle bireylerin okuduklarını anlamalarını, yazı ile görseller arasında bağ kurmasını, Türkçeyi daha iyi öğrenmesini engelleyebileceği söylenebilir. Buna örnek olarak “Beştaş ve İki Ceviz Bileti” içeriği biçim incelemesi kapsamında metnin ilk sayfasında bir oyun parkında beştaş oynayan çocukların yer aldığı bir görsel bulunmaktadır. Bu görsel metnin başlığı ile uyumlu olmakla birlikte metinde geçen konuyu okuyucuya iletmekte yetersizdir. İkinci sayfa kenarlarına yerleştirilen çocuk resimleri, metinde geçen beştaş oyunu

ve ceviz bileti ile ilgili değildir. Zira her iki sayfada da bilet veya ceviz biletini anlatan bir görselle yer verilmemiştir. Başka bir görsel olan “Dede ve Torunları” nda kısmen metnin konusu ile ilgili olmakla birlikte (Dede ve Torunları’n zaman yolculuğunu gösteren resim) yetersizdir. Metnin konusunu oluşturan tarihi Kapalıçarşı ile ilgili herhangi bir görselle yer verilmemiştir. Metnin başlığı ile ilk sayfada yer alan görsel tamamıyla uyum sağlamamaktadır. Bu sonuca benzer olarak Koçak (2022) tarafından yapılan çalışmada çocuk kitaplarındaki görsellerin metin ve görsel uyumu açısından yetersiz olduğunu ortaya koymuştur. Diğer taraftan bu *araştırmada* “*Gökyüzünde Bir Yarış*” metninde her iki sayfada da resim kullanılmıştır. Metnin ilk sayfasının altında bulunan kayın ağacı görseli, okuyacağı metin hakkında öğrencide merak uyandıracak niteliktedir. İkinci sayfada bulunan ağaç topluluğu resmi anlatılanları desteklemektedir. Görsellerde yer alan ağaçların altına çizilmiş mantar resimleri de metnin içeriği ile uyumludur. Merdane (2019), Erşahan İspirt (2019) ve Şahin (2023) de inceledikleri kitaplardaki resim ve görsel özelliklerinin çocukların seviyelerine uygun olduğunu saptamışlardır. Gökmen (2017) tarafından yapılan çalışmada; görsellerin okurun düş kurmasına ve resim yapmasına olanak sunabileceği belirlenmiştir. Doğan ve Tuğ (2017)’un da belirttiği gibi ders kitaplarında yer alan görseller ilgi çekici nitelikte olmanın yanı sıra düşündürücü bir özelliğe de sahip olmalıdır. Görseller kitapta yer alan olayın hayal edilebilmesini ve çocuğun metni istekle okumasını sağlamalıdır.

Araştırmada kapsamında “*Türkçe Konuş*”, “*Evimizdeki Kütüphane*”, “*Mehmet Akif Ersoy*”, “*Mustafa Kemal’i düşünüyorum*”, “*İyileştirici Güç: Sevgi*”, “*Çiftçi ve Oğulları*”, “*İyi Dilekler Günü*”, “*Olimpiyatların Arkasındaki Bilim*”, “*Alo Kayın Ağacı mı?*” “*Güneş Nasıl Çalışır*”, “*Gökyüzünde Bir Yarış*”, “*Dünyanın İlk Alışveriş merkezi: Kapalıçarşı*”, “*Beştaş ve İki Ceviz Bileti*”, “*Telaşa Kapılma, İlk Yardımı Hatırla*” metinleri sırasıyla “*Okuma Kültürü*”, “*Milli Mücadele ve Atatürk*”, “*Erdemler*”, “*Bilim ve Teknoloji*”, “*Doğa ve Evren*”, “*Milli Kültürümüz*”, “*Çocuk Dünyası*” ve “*Sağlık ve Spor*” temalarından seçilmiş metinler incelenmiştir. Bu metinler ve konuları TDÖP’da yer verilen tema- konu önerileriyle uyumlu niteliktedir. Bu araştırma kapsamında incelenen metinlerin çoğunluğunun çocuk edebiyatı temalarına uygun olduğu belirlenmiştir. Koçak (2022) tarafından yapılan çalışmada da incelenen eserlerde tema bütünlüğü ile neden sonuç ilişkisinin kitapların tamamında bulunduğu, kitap adı ile konunun uyumlu olduğu belirlenmiştir. Çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarını dikkate almayan bir kitap çocuğun okuma isteğini azaltır, kitaptan uzaklaşmasına sebep olur (Karatay, 2012). Bu nedenle çocuk yapıtlarında temalar ve konular, çocuk gerçekliğine uygun ve çocukların beklentilerini yanıtlar nitelikte olmalıdır.

Araştırma kapsamında incelenen metinlerin tamamının ana düşüncelerinin çocuk edebiyatı nitelikleri açısından uygun olduğu belirlenmiştir. Araştırmada incelenen metinlerden birisi olan “*Dünyanın İlk Alışveriş Merkezi: Kapalıçarşı*” metninde, Kapalıçarşı'nın yapımı ve tarihi öneminin vurgulanması, geçmişi keşfetmek ve aileyle birlikte vakit geçirmenin hem çocuklar hem de yetişkinler için değerli ve keyifli bir deneyim olması metnin ana düşüncesini oluşturmaktadır. Buna göre yukarıdaki örneklerde de görüldüğü gibi metinlerin ana düşünceyle bağlantılı hazırlandığı saptanmıştır. Bu sonuca benzer olarak Şahin (2023) de incelediği kitapların ana düşünce olarak çocukların seviyelerine uygun olduğunu belirlemiştir. Kitapta yer alan söz varlıkları okuyucunun yaş seviyesi dikkate alınarak ana düşünceye önem verilmiştir.

Araştırma kapsamında incelenen şiirlerin ana duygularının çocuk edebiyatı nitelikleri açısından uygun olduğu belirlenmiştir. İncelenen şiirlerden birisi olan “İyi Dilekler Günü” şiirinin ana duygusu, günlük yaşam içinde sıkça karşılaşılan basit ama samimi iyi dileklerin gücü ve önemi üzerine odaklanmaktadır. Şair, güne başlarken, günün farklı zaman dilimlerinde ve farklı kişilere yönelik dile getirilen “*günaydın*”, “*güle güle*”, “*hoşça kal*”, ve “*iyi geceler*” gibi dileklerin değerini vurgulamaktadır. Bu dileklerin içindeki samimiyet ve insanlar arasındaki bağı güçlendirme potansiyeli, şiirin duygusal derinliğini oluşturduğu söylenebilir.

Araştırma kapsamında incelenen metinlerin bazılarında anlatım özellikleri bakımından yetersizliklerin olduğu tespit edilmiştir. Örneğin, “*Mehmet Akif Ersoy*” metninde 4. sınıf öğrencilerinin seviyesine uygun olmayan kelimeler kullanılmıştır. Benzer biçimde *Danışman (2019) da 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda incelediği bazı metinlerde kullanılan sözcüklerin büyük çoğunluğunun anlamı bilinemeyecek/tahmin edilemeyecek özellikte olduğu sonucuna ulaşmıştır. “Dünyanın İlk Alışveriş merkezi: Kapalıçarşı” ve “Evimizdeki kütüphane” metinlerinde kısaltma için kullanılan “...” akıcılığın bozulmasına neden olmuştur. “İyileştirici Güç: Sevgi”, ““Telaşa Kapılma, İlk Yardımı Hatırla!”” ve “Türkçe Konuş” metinlerinde cümlelerde yanlış ifade ve gereksiz kelime kullanıldığı saptanmıştır.*

Kazan Rencüzoğulları ve Balcı (2024) inceledikleri kitabın genelinde yazım yanlışlarının ve anlatım bozukluklarının az sayıda olduğu, Benzer şekilde Koçak (2022) tarafından yapılan çalışmada incelenen eserlerden 8 kitabın çoğunun yazım yanlışları yönünden uygun olduğu belirlenmiştir. Yardımcı ve Tuncer (2002) tarafından yapılan çalışmada da dil ve anlatımın yeterli düzeyde olduğu görülmüştür. Gökmen (2017) tarafından

yapılan çalışmanın sonucunda dil ve anlatım özelliklerinin genel olarak Türkçenin sözcük varlığını ve varsılığını sezdirebilecek öğelerle yapılandırıldığı belirlenmiştir. Diğer taraftan Erdal ve Erdal (2023) tarafından yapılan çalışmada özellikle çocuk kitabı hazırlamanın dil ve anlatım yönünden her bir bölümün uygun olduğu fakat yine de dikkatlice tasarlanarak hazırlanması gerektiği belirtilmiştir. Bu çalışmalardan elde edilen sonuçlar, çalışmanın sonuçlarını destekler nitelikte olduğu söylenebilir. Ancak, Turan (2022) tarafından yapılan çalışmanın sonucunda ise dil ve anlatım, açısından çocuk edebiyatının temel öğelerine uygun olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlar çalışmanın sonucunu kısmen destekler niteliktedir. Diğer taraftan Erşahan İspirt (2019) tarafından yapılan çalışmada incelenen kitabın dil ve anlatım özelliklerinin genel olarak Türkçe bilincini yansıttığı gözlemlenmiştir. Son olarak Gökmen (2017) tarafından yapılan çalışmanın sonucunda; dil ve anlatım özelliklerinin genel olarak uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda biçim ve içerik açısından bazı eksik ve hatalar belirlenmiştir. Anadil öğretimine önemli bir katkısı olan Türkçe ders kitaplarının eksik ve hatalardan arındırılarak sunulması anadil öğretiminin niteliğini artıracaktır. Sonuç olarak her ne kadar araştırma kapsamında incelenen Türkçe Ders Kitabında, dış yapı ve içyapı özellikleri açısından birtakım değişikliklere ihtiyaç olmasına rağmen metinlerin çoğunluğunun bir açıdan çocuklara hitap ettiği söylenebilir.

5.2. Öneriler

- Çalışma kapsamında incelenen kitapların iç ve dış yapı özellikleri yönünden eksikliklerinin olduğu görülmüştür. İlgili eksikliklerin giderilmesi sayesinde bu kitapların; çocukların okuyabileceği, sevebileceği, anlayabileceği hale geleceği söylenebilecektir.
- Çocuklara okutulması planlanan kitaplar, öncelikle öğretmenler tarafından okunması, incelenmesi gerekmektedir. Bu incelemeler sayesinde çocuklara hitap eden, onların gelişimine katkıda bulunan kitapların seçilmesi sağlanmış olacaktır.
- Çocuk kitaplarının içyapı ve dış yapı özellikleri, aynı oranda temel ilkelere uygun olmalıdır. Görselliği çok iyi olup içerik olarak çocuğa fayda vermeyen eser temel ilkelere uygun olmayacaktır. Çocuk kitapları bu doğrultuda iç yapı ve dış yapı özelliklerine dikkat edilerek hazırlanmalıdır.

- Çocuk eserlerinde resimler sade ve açık olmalıdır. Aynı zamanda konuyla ilgili olarak sevimli, eğlendirici ve güldürücü olmalıdır. Karakalem çizim türü gibi renksiz resimlere yer verilmemelidir.
- Çocuk kitapları sözcük dağarcığını zenginleştirmelidir, farklı kelimelerle çocuğu karşılaştırmalıdır. Kitaplarda ana dil kullanma becerisini geliştirici bir anlatım kullanılmalıdır. Türk dilinin zenginliği yansıtılmalıdır.
- Çocuk okurun karşılaşacağı kitaplar konusunda öğretmenler ve aileler duyarlı olmalıdır. Her kitabın her çocuğa uygun olmayacağı bilinerek onların gelişimlerine katkı sağlayabilecek nitelikli çocuk edebiyatı yapıtları seçilmelidir.
- Çocuk edebiyatı kitaplarının niteliğini belirlemeye ilişkin çalışmaların sayısı azdır. Oysa çocukların bilinçli ve duyarlı bireyler olarak yetişebilmesinin ilk adımı kitaplardır. Bu nedenle, farklı yayınevlerine veya yıllara ilişkin ödüllü ve ödüksüz çocuk edebiyatı yapıtlarının niteliğini belirlemeye dönük bilimsel çalışmalar yapılmalıdır.
- Kitaplarda konunun yapılandırılmasını zayıflatan öğelere yer verilmemelidir. Duygusal yönden ağır olan kitaplar çocuğa göre değildir. Abartılmış merak ve duygusallık çocuklarda kitaba karşı okuma isteğini azaltacağı için bu konuya dikkat edilmelidir. Çocuk kitapları hazırlanırken kitap içerisinde argo sözlere ve etiketlemelere yer verilmeden hazırlanmasına dikkat edilmelidir.
- Kitaplarda yer alan iç görsellerin renksiz olması çocukların dikkatini çekmemektedir. Eserler çocuklara yönelik hazırlandığı için resimlerin renkli olması gerekmektedir. Özellikle resim-metin oranı çocuk kitaplarında önemli bir durumdur. Eserlerde yer alan görsellerin resim-metin oranının sağlanabilmesi için görsellerin daha fazla olması gerekir.
- Tasarım ve resim özellikleri bakımından yayınevi çocuğa görelilik ilkesini dikkate alarak gerekli düzenlemeler yapmalıdır. Çocuk edebiyatı tasarım ve resim özellikleri dikkate alınarak çocukta kitaba karşı merak duygusu uyandıracak görsellere yer verilmelidir.

KAYNAKLAR

- Açık Önkaş, N. (2009). Çocuk edebiyatı kitaplarında şiirin yeri. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (23), 1-12.
- Açık Önkaş, N. (2010). Ana dili öğretimine yeni yaklaşımlar. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (24), 121-128.
- Akın, M. (2009). *Türk çocuk edebiyatında bilim kurgu*. İstanbul: Bizim Kitaplar Yayıncılık.
- Akkurt, E. (2011). *İlköğretim okullarında görev yapan Türkçe öğretmenlerinin 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki bilgilendirici ve tahkiyeli metinlerin anlaşılabilirlikleri ile ilgili görüşleri ve metinlerin okunabilirliği açısından incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Aksan, D. (2017). *Dil şu büyüdü düzen*. (4. Basım). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Akyol, Ş. (2010). *İlköğretim 6. Sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan sevgi temasının değerler eğitimi açısından incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Altunkaya, H. (2010). *Eski ve yeni II. kademe Türkçe dersi öğretim programları ve ders kitaplarında dil bilgisi öğretiminin karşılaştırılması*. (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Arı, G. (2014). *Türkçe ders kitaplarında fiziksel ve biçimsel görünüm*. Hakan Ülper (Ed.), *Türkçe ders kitabı çözümlenmeleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Arı, S. (2008). *MEB İlköğretim yedinci sınıf Türkçe ders kitabında resimlerin içerikle uyumu*. (Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Arslan, A. ve Engin, A. O. (2019). 5. sınıf Türkçe ders kitabının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(13), 67-94
- Aslan, C. (2019). *Çocuk edebiyatı ve duyarlılık eğitimi* (3. baskı). Pegem Akademi.

- Ataşçı, A. (2018). *İlkokul Türkçe ders kitabı 2. sınıf*. Buket Taş (Ed.), Ankara: Koza Yayınları.
- Aydın, N. (2018). Nitel Araştırma Yöntemleri: Etnoloji. *Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*, 2(2), s. 60-71.
- Aylanç, M. (2012). Türkçe öğretmen adaylarının özel öğretim yöntemleri dersi uygulamalarında karşılaştıkları sorunlar: Bilgilendirici ve öğretici metinler örneği. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (31), 331-348.
- Aytan, T., Çalıcı, M. A. ve Erdem, A. (2018). Türkçe ders kitaplarındaki öyküleyici metin kahramanlarının rol model olma durumları üzerine bir araştırma. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD)*, 3(2), 634-652.
- Bademci, V. (2019). Geçerlik: Nedir? Ne değildir? *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 373-385.
- Balcı, A., Coşkun, E. ve Tamer, M. (2012). Cumhuriyet Dönemi Türkçe dersi öğretim programlarının genel amaçları bakımından değerlendirilmesi. *Dil ve Edebiyat Dergisi*, 1(1), 1- 13.
- Baş, B. (2003). Altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metin türleri üzerine bir inceleme. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (13), 257- 265.
- Bayburtlu, Y. S. (2015). 2015 Türkçe dersi öğretim programı ve 2006 Türkçe dersi öğretim programının değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 10(15), 137-158.
- Büyükalın, F. (2003). *Ders kitabı ve öğretim programı ilişkisi, konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu sosyal bilgiler*. Gündüz Eğitim Yayınları.
- Cain, K., Oakhill, J. ve Bryant, P. (2004). Children's reading comprehension ability: Concurrent prediction by working memory, verbal ability, and component skills. *Journal of Educational Psychology*, 96(1), 31.
- Canlı, S. (2015). Türkçe ders kitaplarına seçilecek metinlerin belirlenmesinde çocuğa yönelik ilkesi. *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 98-123.
- Cüceloğlu, D. (2015). *İçimizdeki çocuk* (51. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Çakır, P. (2009). 6., 7., 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki öykülerin 'çocuğa görelikler' açısından incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Çakmak Güleç, H. ve Geçgel, H. (2005). *Çocuk edebiyatı* (2. Baskı). Ankara. Kök Yayıncılık.
- Çeçen, M. A. (2011). *Yazma eğitimi açısından metin bilgisi*. M. Özbay (Ed.), *Yazma eğitimi içinde* (s. 127-146). Ankara: Pegem Akademi.
- Çeçen, M. A. ve Çiftçi, Ö. (2007). İlköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin tür ve tema açısından incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 173, 39- 49.
- Çepni, S. (2010). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş* (5. Baskı). Trabzon
- Çer, E. (2014). *Edebiyatta çocuk gerçekliği ve çocuğa görelik ilkelerinin incelenmesi*. (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çetinkaya, Z. (2007). *Masalların Türkçe öğretimindeki yeri ve önemi*. (Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Çılgın Sınar, A. (2007). *Çocuk edebiyatı*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Çoban, A. ve Tabak, G. (2011). İlköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki hikâyelerin hikâye haritalama yöntemine göre incelenmesi. *Journal of European Education*, 1(1), 43-50.
- Danışman, T. (2019). 2018-2019 Eğitim öğretim yılında okutulan beşinci sınıf Türkçe ders kitabında bulunan metinlerin çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelenmesi [Yüksek lisans tezi, Uşak Üniversitesi-Uşak]. Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi.
- Danışoğlu, H. (2006). *Eğlendirici yazınsal türlerin Türkçe öğretiminde kullanımı ve bu çerçevede 2004-2005 Türkçe öğretim programının değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
- Delican, B. ve Temizyürek, F. (2016). İlkokul Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin tür ve tema açısından incelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(3), 842-856.

- Demirel, Ö. & Kıroğlu, K. (2005). *Eğitim ve ders kitapları*. Demirel, Ö., & Kıroğlu, K. (Der.),
Konu alanı ders kitabı incelemesi içinde (2-11). Pegem Akademi.
- Demirel, Ö. (2003). *Türkçe Öğretimi*, Ankara: Pegem.
- Demirel, Ö. (2012). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Demiryürek, G. (2012). TRT Çocuk Dergisi'nin Yapısal Özellikler Bakımından Değerlendirilmesi. *Kastamonu Education Journal*, 20(3), 1017-1034.
- Dilek, A. (2014). 4-6 Yaş Çocuk öykülerindeki kadın kahramanların mesleksel analizi. *Journal Of Qafqaz University*, 2(1), 94-102.
- Dilidüzgün, S. (2007). Çocuk kitaplarının çocuğun sanat eğitimine katkısı. II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Sempozyumu. Gelişmeler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri. 04- 06 Ekim 2006. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 111- 115.
- Doğan, Y. & Tuğ, O. (2017). Uluslararası sınavlarda başarılı ülkeler ve Türkiye'nin sosyal bilgiler ders kitaplarının tasarım boyutu açısından incelenmesi. *International Journal of New Approaches in Social Studies*, 1(1), 56-79.
- Doğan, Y. (2007). İlköğretim çağındaki 10-14 yaş grubu öğrencilerinin gelişim özellikleri. *Uludađ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakóltesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(13), 155-187.
- Durmaz,U. (2022). *6.Sınıf Türkçe ders kitabı'nda bulunan metinlerin çocuk edebiyatı ürünlerinin taşıması gereken nitelikler bakımından incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi-Erzurum]. Yüksek Öğretim Kurulu Tez Merkezi.
- Erdal, G., Erdal, K. (2023). Çocuk kitaplarında tasarım. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 9(1), 121-146
- Eroğlu, Z. (2016). Çocuk kitapları ve okuma alışkanlığı. *Journal of International Social Research*, 9(44), 105-116.
- Erşahan İspirt, K. (2019). *Michael Ende'nin çeviri çocuk edebiyatı kitaplarının çocuk edebiyatına uygunluğu ve çocuk edebiyatının temel öğeleri bakımından*

incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.

Eyüp, B. (2016). *Çocuk ve kitap*. T. Şimşek (ed.), Okul Öncesinde Çocuk Edebiyatı ve Medya (ss.43- 60) içinde. Ankara: Grafiker Yayınları.

Fraenkel, J. R., Wallen, N., & Hyun, H. (2012). *Design and Evaluate Research In Education*. New York:McGraw-Hill.

Frijters, J., Baron, R. & Brunello, M. (2000). Child interest and home literacy as sources of literacy experience: Direct and mediated influences on letter name and sounds knowledge and oral vocabulary. *J Educ Psychol*; 92, 466-447.

Girgin, Y. (2011). Cumhuriyet Dönemi (1929-1930, 1949,1981) ortaokul Türkçe öğretimi programlarının içerik, genel ve özel amaçlarıyla karşılaştırmalı gelişim düzeyi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(1), 11-26.

Gökmen, B. (2017). *Ödüllü çocuk edebiyatı ödüllü çocuk edebiyatı yapıtlarının çocuk edebiyatının temel öğeleri bakımından incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Güneş F. (2002). *Ders kitaplarının incelenmesi*. Ankara: Ocak Yayınları.

Gürel, Z., Temizyürek, F. & Şahbaz, N. K. (2016). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Pegem.

Hızlı, İ. (2006). *İlköğretim 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin çocuk edebiyatı ölçütleri açısından değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.

Hunt, P. (2011). Children's Literature. In keywords for Children's literature. New York University Press, pp.42-47.

Işık Demir, A. (2009). Yeni programa göre hazırlanmış ilköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitapları ve bu kitaplardaki metinlerin çocuk edebiyatı ölçütlerine uygunluğu. (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

- İnce Samur, Ö. (2017). Okuma Kültürü Edinme Sürecinde İlkokul Dönemi (6-10 Yaş). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt: 50, Sayı:1, 209-230.
- İşeri, K. (1998). Okuma ediminin eğitimsel işlevi. TÖMER Dil Dergisi, 70, 5- 18.
- İşeri, K. (2001). Altıncı sınıf Türkçe ders kitabının ilköğretim Türkçe programının amaçlarına uygunluğunun değerlendirilmesi. Dil Dergisi, Ankara: TÖMER Yayınları, 136, 58- 74.
- İşeri, K. (2002). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin ilköğretim programına uygunluğunun incelenmesi: göstergebilimsel bir betimleme. (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- İşeri, K. (2007). Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitabının İlköğretim Türkçe Programının Amaçlarına Uygunluğunun Değerlendirilmesi. Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Dergisi, Ankara: TÖMER Yayınları. 136, 58-74.
- Kabadayı, H. İ. (2010). İlköğretim 5. sınıf öğretmenlerinin Türkçe ders kitapları hakkındaki görüşleri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (2), 42- 50.
- Kaminski, W. (2009). *Çocuk ve gençlik edebiyatına giriş*. (Çeviren: Yılmaz Baş). Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Karaağaç, G. (2013). *Dil bilimi terimleri sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Karakurt İpek, G. (2019). Nur İçözü'nün romanlarının çocuk edebiyatının temel öğeleri bağlamında incelenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Karasar, N. (1998). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (8. baskı). Nobel.
- Karasar, N. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemi* (25. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık
- Karatay, H. (2011). Karakter eğitiminde edebi eserlerin kullanımı. *Turkish Studies*, 6(1), 1439-1454.
- Kardaş, C. ve Alp, D. (2013). *Çocuk Edebiyatı ve Medya*. Ankara: Eğiten Kitap.

Kaya, M. (2013). Okuma Yazma Öğretiminde Şiir. *Dil ve Edebiyat Dergisi*, 10(1), 49- 96.

Kazan Rencüzoğulları, Y. & Balcı, A. (2024). Kayıp Masalın Şifresi adlı çocuk romanının çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi* (38), 1-21.

Kıbrıs, İ. (2016). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Kök Yayıncılık.

Koç, M. (2013). *8. Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin değerler bakımından incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

Koçak, N. (2022). *Ödüllü çocuk edebiyatı kitaplarının ilkökula uygunluğunun çocuk edebiyatı yönünden incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.

Kolaç, E. (2009). İlköğretim Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin tür açısından değerlendirmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. 6(1).

MEB (2019). Türkçe dersi öğretim programı (İlkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar). Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı

MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği (2012), <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/09/20120912-2.htm>..

MEB (Milli Eğitim Bakanlığı). (2015). Türkçe Dersi (1- 8. Sınıflar) Öğretim Programı. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.

Melanlıoğlu, D., & Özbay, M. (2008). Türkçe öğretiminde kelime hazinesinin önemi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 30-45.

Merdane, F. (2019). *İlkokul 2. sınıf türkçe ders kitabındaki metinlerin çocuk edebiyatı metinlerinin nitelikleri açısından incelenmesi* (Doctoral dissertation, Necmettin Erbakan University (Turkey)).

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği. (2014).

Millî Eğitim Bakanlığı, (2005). İlköğretim Türkçe Dersi (1-5. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi.

- Muşta, M. C. ve Taşkaya, S. M. (2008). Sınıf öğretmenlerinin Türkçe öğretim yöntemlerine ilişkin görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(25), 240- 251.
- Oğuzkan, F. (2001). Çocuk edebiyatı (7. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özbay, M. (1997). Türkçe öğretiminde programın önemi. *Çağdaş Eğitim*, 232, 34-35.
- Özbay, M. (2010). *Türkçe öğretimi yazıları*. Ankara: Öncü Kitap.
- Özdemir, S. (2019). *Kuramdan uygulamaya Türkçe ders kitabı inceleme* (2. baskı). Anı.
- Özen, Y., & Gül, A. (2007). Sosyal ve eğitim bilimleri araştırmalarında evren-örneklem sorunu. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (15), 394-422.
- Özmen, R. G. (2001). *Türkçe ders kitabının dört temel beceri açısından incelenmesi: okuma becerisi*. L. Küçükahmet (Editör). Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu türkçe (17-60). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Resmî Gazete, 29072, 26 Temmuz 2014. MEB (Millî Eğitim Bakanlığı). (2018). Türkçe Dersi Öğretim Programı (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar). <http://mufredat.meb.gov.tr/Programlar.aspx>.
- Saltık, O. (2018). Okuma kültürü edindirme sürecinde Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin niteliği üzerine öğretmen görüşleri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 6(2), 281-296.
- Schäfer, H. (2009). Lesen und Schreiben im Förderschwerpunkt geistige Entwicklung. *Teilhabe Fachzeitschrift der Lebenshilfe*.4-16.
- Seven, S. (2010). *Çocuk kitapları*. Ş. Demirel (Ed.), Edebî metinlerle çocuk edebiyatı içinde (ss. 105-146). Pegem Akademi.
- Sever, S. (2015). *Çocuk edebiyatı ve okuma kültürü*. (2. Baskı). Tudem.
- Sever, S. (2019). *Çocuk edebiyatı ve okuma kültürü* (3. Baskı). İzmir: Tudem.

- Şahin, H. (2023). *Muzaffer İzgü'nün "Ökkeş" adlı roman serisinin çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siirt.
- Şen, Ü. (2008). Altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin iletlediği değerler açısından incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(3), 508-526.
- Şirin, M. R. (1998). *99 soruda çocuk edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Şirin, M. R. (2019). *Çocuk edebiyatına eleştirel bir bakış*. (2. Baskı). İstanbul: Uçan At Yayınları.
- Turan, Ö. (2022). *Behiç Ak'ın çocuk edebiyatı yapıtlarının çocuk edebiyatının temel öğeleri açısından incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Uz Erşahin, I. (2009). *Türkçe ders kitaplarında yer alan çocuk edebiyatı metinlerinin çağdaş çocuk edebiyatı ilkeleri açısından değerlendirilmesi ve eğitsel öneriler*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ülper, H. (Ed.). (2014). *Türkçe ders kitabı çözümlenmeleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Yalçın, A. (2002). *Türkçe öğretim yöntemleri*. Ankara: Yeni Yaklaşımlar.
- Yalçın, A. ve Aytaç, G. (2014). *Çocuk edebiyatı* (7. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yalınkılıç, K. (2014). *Bir öğretim aracı olarak ders kitabı*. Hakan Ülper (Ed.), Türkçe ders kitabı çözümlenmeleri. Ankara: Pegem Akademi.
- Yardımcı, M. ve Tuncer, H. (2002). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Ürün Yayınevi.
- Yardımcı, M. ve Tuncer, H. (2002). *Eğitim fakülteleri için çocuk edebiyatı*. Ankara: Ürün Yayıncılık.
- Yavuzer, H. (2001). *Çocuk psikolojisi* (20. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yemenici, A. (2002). *Beyin araştırmaları ışığında eğitim*. Popüler Bilim, Eylül Sayısı.
- Yıldırım, A.ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Yılmaz, G. A. (2021). *Eskişehir il halk kütüphanesi resimli çocuk kitaplarının değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Zengin, A. Y. ve Zengin, N. (2009). Eğitim fakülteleri için çocuk edebiyatı (5. Baskı). İstanbul: Truva Yayınlar.
- Zorbaz, K. Z. (2007). Türkçe Ders Kitaplarındaki Masalların Kelime – Cümle Uzunlukları ve Okunabilirlik Düzeyleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 3(1), 87–101.

